

Staðfesting greinargerðar:

Aðalskipulag þetta var samþykkt af hreppsnefnd Árneshrepps, hinn2010.

F.h. hreppsnefndar Árneshrepps.

Aðalskipulag þetta var afgreitt af Skipulagsstofnun til Umhverfissráðuneytis til staðfestingar.

Reykjavík, hinn2010.

Aðalskipulag þetta er staðfest með fyrirvara um niðurstöður mats á umhverfisáhrifum samkvæmt lögum nr. 106/2000, m.br. nr. 74/2005. Sjá kafla 3.0. í greinargerð.

Aðalskipulagið var staðfest af umhverfissráðherra samkvæmt 19. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997.

Umhverfissráðuneytið, hinn2010.

Umhverfissráðherra.

Staðfesting greinargerðar	1
Efnisyfirlit, myndaskrá og töfluskrá, upprættir	2-4
1.0. INNGANGUR	5
1.1. Formáli	7
1.2. Um lög og reglugerðir.....	8
1.3. Verndun búsetu- og menningarlandslags í Árneshreppi, tillögugerð	9
1.4. Kortagrunnar og upprættir.....	11
1.5. Umsagnir og samráð, kynning.....	11
2.0. MEGINATRÍÐI STEFNUMÖRKUNAR.....	14
2.1. Önnur stefnumörkun- Landnotkun	15
2.1.1. Umhverfismál/Náttúruminjasvæði.....	16
2.1.2. Fornminjar/Pjóðminjavernðarsvæði	17
2.1.3. Hverfisverndarsvæði.....	17
2.1.4. Vatnsverndarsvæði	18
2.1.5. Efnistökusvæði	18
2.2. Þróun byggðar.....	20
2.2.1. Íbúðarsvæði	20
2.3. Atvinnumál -almennt.....	20
2.3.1. Landbúnaður/Óbyggð svæði.....	21
2.3.2. Fiskveiðar- og -vinnsla	22
2.3.3. Hafnarsvæði/Iðnaðarsvæði	22
2.3.4. Verslunar- og þjónustusvæði	23
2.3.5. Svæði fyrir frístundabyggð/frístundahús	24
2.4. Veitur	24
2.4.1. Vatnsveita	24
2.4.2. Nýting á heitu vatni	25
2.4.3. Rafveita.....	25
2.4.4. Fráveita	26
2.4.5. Sorpeyðing.....	26
2.5. Samgöngu- og fjarskiptamál -almennt.....	27
2.5.1. Samgöngur á landi	27
2.5.2. Samgöngur á sjó	28
2.5.3. Gönguleiðir.....	28
2.5.4. Flugsamgöngur	29
2.5.5. Fjarskipti.....	29
2.6. Þjónustustofnanir	29
2.6.1. Skóla- og menntamál	30
2.6.2. Menningarmál.....	30
2.6.3. Heilbrigðismál	30
2.6.4. Félagsþjónusta	30
2.6.5. Opinber stjórnsýsla	30
2.6.6. Kirkjur og kirkjugarður.....	30
2.7. Félagslíf, íþróttir og útivist -Opin svæði til sérstakra nota:	31
2.8. Náttúruvá/öryggismál.....	31
Landnotkunartafla	32
3.0. UMHVERFISMAT FRAMKVÆMDA	33
4.0. NÁTTÚRUFAR	34
4.1. Staðháttalýsing.....	34
4.2. Jarðfræði	35
4.3. Lífríki.....	37
4.4. Veðurfar	39
4.5. Flóð.....	42
4.6. Jarðskjálftar.....	43
4.7. Náttúruminjar.....	43
4.7.1. Hverfisvernd.....	44
5.0. BYGGÐAFORSENDUR.....	45
5.1. Saga byggðar og þróun.....	45
2.1.1. Menningarminjar	47
5.1.1.1. Fornminjar-Fornleifar	47
5.1.1.2. Húsafriðun	49

5.2.	Íbúáþróun í Strandsýslu.....	50
5.3.	Íbúáþróun í Árneshreppi	51
5.3.1.	Aldurs- og kynjaskipting	52
5.4.	Mælingar og eldri skipulagsáætlanir	53
5.5.	Íbúðarbyggð	53
5.5.0.	Almennt	53
5.5.1.	Núverandi húsnæði og aðrar fasteignir	54
5.5.1.1.	Núverandi íbúðarhúsnæði	55
5.5.2.	Húsnæði og landnotkun	55
5.6.	Atvinnulíf.....	56
5.6.1.	Almennt um atvinnulífið.....	56
5.6.2.	Ársverk	56
5.6.3.	Landbúnaður/Sjávarútvegur	57
5.6.4.	Verslun og þjónusta	59
5.6.5.	Ferðaþjónusta.....	59
5.6.6.	Frístundahús	60
5.6.7.	Fólksfjölgun og mannaflí.....	61
5.7.	Veitur	61
5.7.1.	Vatnsveita.	61
5.7.2.	Nýting á heitu vatni	61
5.7.3.	Rafveita.....	61
5.7.4.	Virkjun Hvalár.....	61
5.7.5.	Fráveita	65
5.7.6.	Sorpeyðing.....	65
5.8.	Samgöngumál.....	65
5.8.1.	Almennt	65
5.8.2.	Samgöngur á landi, umferð.....	66
5.8.3.	Gönguleiðir.....	70
5.8.4.	Flugsamgöngur.	74
5.8.5.	Hafnir.....	74
5.8.6.	Fjarskipti.....	74
5.9.	Stofnanir og tengd starfsemi.....	75
5.9.1.	Menntamál.....	75
5.9.2.	Menningar- og félagsmál	76
5.9.3.	Samkomuhús og söfn.....	77
5.9.4.	Heilbrigðismál.	77
5.9.5.	Félagsþjónusta.	77
5.9.6.	Opinber þjónusta og stjórnsýsla.....	78
5.9.7.	Kirkjur, kirkjugarðar.....	78
5.10.	Umhverfi og útivist	78
5.10.1.	Útivist/ -almennt	78
5.10.2.	Íþróttasvæði	78
5.10.3.	Sundlaug.....	79
5.11.	Öryggismál/náttúruvá.....	78
6.0.	EIGNARHALD Á LANDI.....	79
7.0.	KÖNNUN Á LANDNOTKUN	79
7.1.	Skipulag á bújörðum	80
8.0.	UM SKIPULAG.....	80
8.1.	Framkvæmd og endurskoðun skipulags.....	80
9.0.	LOKAORÐ.....	81
10.0.	HELSTU HEIMILDIR	81
11.0.	SKÝRINGAR HUGTAKA.	82
	Uppdrættir vegna aðalskipulags og viðaukar greinargerðar.....	89

Myndaskrá

1.	Hiti, meðaltalstölur, í Gjögri 1971-2004.....	40
2.	Úrkoma, meðaltalstölur, í Gjögri.....	41
3.	Vindur, meðaltalstölur, í Gjögri.....	41
4.	Eyri í Ingólfsfirði, meðan rekstur var þar	46
5.	Djúpavík við Reykjarfjörð, meðan rekstur var þar	46
6.	Gjögur á Reykjanesi, uppdráttur frá 1913.....	47
7.	Íbúapróun í Strandasýslu	50
8.	Fólksflutningar í Árneshreppi 1986-2003.....	51
9.	Íbúapróun í Árneshreppi, framreikningur til 2021.....	52
10.	Íbúapróun í Árneshreppi 1983-2008.....	52
11.	Aldurskipting í Árneshreppi 2003.	53
12.	Fasteignaskrá, eftir fjölda skráninga í Árneshreppi	54
13.	Uppbygging íbúðarhúsa eftir tímabilum.....	55
14.	Atvinnuskipting og fjöldi starfa í Strandasýslu 1997.....	56
15.	Atvinnuskipting í Árneshreppi 1997.....	57

Töluskrá

1.	Landnotkunarflokkar	15
2.	Námskrá vegna vegagerðar í Árneshreppi og nr. 2 a. -Aðrar námur í Árneshreppi.	19
3.	Landnotkunartöflur	32
4.	Tillaga um frekari rannsóknir fornleifa á svæðinu frá Gjögri til Ingólfsfjarðar.	48-49
5.	Tillaga um frekari rannsóknir og kynningar fornleifa á svæðinu frá Kolbeinsvík til Kjövoggs og frá Seljanesi til Skjaldarbjarnarvíkur	50
6.	Húsafriðun.....	49
7.	Íbúapróun í Árneshreppi 1971-2008	51
8.	Spá um íbúapróun	52
9.	Aldurskipting í Árneshreppi.....	52
10.	Fjöldi og stærðir í fasteigna Árneshreppi	54
11.	Samantekt fasteigna	54
12.	Meðaltal fullgerðra íbúða.....	55
13.	Ársverk 1988-1997.....	56
14.	Bújarðir í ábúð (haustið 2004)	57-58
15.	Bújarðir í eyði (haust 2005)	58
16.	Forðagæsluskýrsla árið 2003.....	58
17.	Uppskera árið 2003	58
18.	Nokkrar vegalengdir frá Norðurfirði	67
19.	Umferðartalning á tilteknum stöðum á tengivegum	68

Sveitarfélagsuppdráttur I og II-Í lok greinargerðar-

Skýringaruppdrættir

a) Friðuð/vernduð svæði og fornleifar sem rannsaka þarf betur, að áliti Fornleifastofnunar Íslands ehf.-Í lok greinargerðar-

Ljósmynd á forsíðu: Hrafn Jökulsson.

1.0. Inngangur

Árið 1982 er fyrstu samskipti Árneshrepps og Skipulags ríkisins (síðar Skipulagsstofnunar) skrásett, en þá hafði skipulagslögum nýlega verið breytt (1978). Erindi frá þessum tíma fjallaði um nýja kirkjubyggingu í hreppnum sem var í undirbúningi.

Upphaf vinnu við eiginlega skipulagsgerð í Árneshreppi má segja að hefjist árið 1987, en þá óskaði hreppsnefnd eftir því við Skipulag ríkisins að gerður yrði uppdráttur af mannvirkjum á Norðurfirði. Eftir þetta hafa nokkur mál fengið meðhöndlun skipulagsyfirvalda í samræmi við lög og reglugerðir, sjá kafla nr. 5.4.

Árið 2004 samþykkti hreppsnefnd að óska eftir þátttöku Skipulagsstofnunar á kostun og samvinnu við gerð Aðalskipulags Árneshrepps. Hinn 21. maí sama ár fór Benedikt Björnsson skipulagsráðgjafi, sem fenginn var til verksins, í stutta ferð norður í Árneshrepp. Skipulagsráðgjafi átti þá fund með oddvita og fór í skoðunarferð um byggðasvæði hreppsins. Á þessum tíma var unnið að öflum ýmissra heimilda og grunnkorta var aflað hjá Landmælingum Íslands. Þessi kort, sem komu seint, voru mjög gölluð og þörfuðust mikillar vinnu til þess að þau yrðu nothæf.

Aðalskipulagið sem nú er unnið í fyrsta sinn að ætlað að gilda árabilið 2005 til 2025. Það nær yfir allt land hreppsins sem er 707 ferkílómetrar að stærð. Aðalskipulag Árneshrepps 2005-2025 er sett fram á sveitarfélagsuppdrætti I; í mælikvarðanum 1/100.000 og sveitarfélagsuppdrætti II; í mælikvarðanum 1/50.000 ásamt greinargerð þessari. Gönguleiðir í Árneshreppi eru eingöngu sýndar á sveitarfélagsuppdrætti I og staðfestar á þeim grunni. Báðir eru uppdrættirnir á sama kortablaði. Vegna mælikvarða uppdráttar er landnotkun í ýmsum tilfellum sýnd með hringtáknnum eða öðrum táknnum (skematískum), en svæðin ekki teiknuð nákvæmlega. Reynt er að hafa þessi tákn sem réttast staðsett.

Greinargerðin er þannig uppbyggð að í inngangskafli er fjallað um vinnuferlið og fleira því tengdu. Þar er formáli, nokkrar mikilvægar upplýsingar um starfsemi sem getur tengst skipulagsmálum, ásamt helstu lagaforstöðum. Í 2. kafla er stefnumótun og helstu breytingar sem verða á landnotkun í Árneshreppi, þar er einnig núverandi landnotkun staðfest í texta. Í 3. kafla er umfjöllun um umhverfismat vegna skipulagstillögunnar. Þeir kaflar sem á eftir koma fjalla um forsendur, þ.e. 4. kafli til og með kafla 8. Lokaorð, heimildarskrá og skýringar hugtaka reka síðan lestina í greinargerðinni. Þar eftir birtast fylgiskjöl sem tengjast aðalskipulaginu.

Í október 2005 fékk hreppsnefnd Árneshrepps heildstæð frumdrög skipulagstillögunnar til skoðunar. Þá fór skipulagsráðgjafi á ný í ferð norður í Árneshrepp til nánari vettvangsskoðunar og fundarhaldar með hreppsnefnd og öðrum heimamönnum. Á þessu stigi vinnunnar var leitast við að móta endanlega þá stefnu sem er grundvöllur aðalskipulagsins.

Hinn 8. október 2005 fór fram kosning um sameiningu sveitarfélaga í norðanverðri Strandasýslu, þ.e. Árnes-, Kaldrananes-, Hólmavík- og Broddaneshrepps. Úrslit kosninganna urðu þau að aðeins Broddaneshreppur samþykkti sameininguna og sameinaðist Hólmavík.

Eftirtaldir fulltrúar sátu í hreppsnefnd í upphafi skipulagsvinnunar:

Hreppsnefnd:

Björn Torfason, Melum 1
Guðmundur G. Jónsson Munaðarnesi 1
Gunnsteinn Gíslason, Bergistanga
Hjalti Guðmundsson, Bæ
Eva Sigurbjörnsdóttir, Hótel Djúpavík

Oddviti: Gunnsteinn Gíslason

Varamenn í hreppsnefnd:

Úlfar Eyjólfsson, Krossnesi
Hrefna Þorvaldsdóttir, Árnesi 2
Oddný Snjólaug Þórðardóttir Krossnesi
Guðlaugur Ingólfur Benediktsson, Árnesi 2
Bjarnheiður Júlía Fossdal, Melum

Eftirtaldir fulltrúar sátu í hreppsnefnd eftir kosningar 2006:

Hreppsnefnd:

Eva Sigurbjörnsdóttir, Hótel Djúpavík
Guðlaugur Ágústsson, Steinstúni
Guðlaugur Ingólfur Benediktsson, Árnesi 2
Gunnar Dalkvist, Bæ
Oddný Snjólaug Þórðardóttir, Krossnesi

Oddviti: Oddný Snjólaug Þórðardóttir

Fulltrúi Skipulagsstofnunar á fundum ráðgjafa var Guðrún Halla Gunnarsdóttir.

Varamenn í hreppsnefnd:

Úlfar Eyjólfsson, Krossnesi
Hrefna Þorvaldsdóttir, Árnesi 2
Bjarnheiður Júlía Fossdal, Melum 1
Ragnheiður Edda Hafsteinsdóttir, Steinstúni
Sveindís Guðfinnsdóttir, Kjörvogi

Umhverfisskýrsla.

Fyrirhuguð virkjun Hvalár, með uppsettu afli allt að 37 MW, er matsskyld framkvæmd skv. 1. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 og aðalskipulagstillagan fellur því m.a. þess vegna undir lög um umhverfismat áætlana nr. 105/2006.

Hvalá verður líklega eina vatnsfallið á Vestfjörðum sem tekið er til samanburðar í Rammaáætlun.

Afgreiðsla:

Eftirtalin skipulagsgögn verða staðfest vegna Aðalskipulags Árneshrepps 2005-2025:

Greinargerð Stefna/landnotkun, -forsendur.

Sveitarfélagsuppráttur, í tveimur hlutum: Mkv. 1:100.000 (óbyggð svæði og virkjunarsvæði) og mkv. 1:50.000 (byggð svæði).

Önnur skipulagsgögn vegna Aðalskipulags Árneshrepps 2005-2025:

Umhverfisskýrsla

Fornleifar í Árneshreppi á Ströndum, svæðisskráning, 2002.

Fornleifaskráning í Árneshreppi I, 2003.

Fornleifaskráning í Árneshreppi II, 2005.

Drangaskörð

1.1 Formáli

Verður ritaður að lokinni auglýsingu skipulagstillögunnar.

F.h. hreppsnefndar Árneshrepps, Oddný Snjólaug Þórðardóttir oddviti.

1.2. Um lög og reglugerðir

Markmið skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 eru efnislega þannig í aðalatriðum, sbr. 1. gr.: Að sjá til þess að þróun byggðar og landnotkun í landinu öllu verði í samræmi við skipulagsáætlanir sem hafi efnahagslegar, félagslegar og menningarlegar þarfir landsmanna, heilbrigði þeirra og öryggi að leiðarljósi. Stuðlað skal að skynsamlegri og hagkvæmri nýtingu lands og landsgæða. Tryggja skal varðveislu náttúru- og menningarverðmæta og koma skal í veg fyrir umhverfisspöllum og ofnýtingu. Sjálfbær þróun skal ávallt höfð að leiðarljósi. Tryggt skal réttaröryggi þegnanna, þótt hagsmunir heildarinnar séu hafðir að leiðarljósi. Tryggja skal faglegan undirbúning mannvirkjagerðar.

Í 9. gr. laganna segir að allt landið sé skipulagsskylt, þar segir einnig m.a. : „Í skipulagáætlunum er mörkuð stefna um landnotkun og þróun byggðar. Þar eru sett fram markmið um einstaka þætti varðandi íbúðarbyggð, atvinnusvæði, náttúruvernd, samgöngur o.fl. Í samræmi við 1. gr. laga þessara.“ Í lögnum segir að í skipulagsreglugerð verði kveðið nánar á um gerð skipulagsáætlana, þar segir m.a. : „Í skipulagsreglugerð skal kveðið nánar á um gerð skipulagsáætlana, svo sem um innihald skipulagsgreinargerða, framsetningu skipulagsuppráttanna, skipulagskvaðir og skipulagsskilmála, um samráð og kynningu tillagna og afgreiðslu skipulagsáætlana.“

Meginatriði í þessu sambandi eru eftirfarandi:

- a) Gildistími aðalskipulags skal minnst vera 12 ár, en er oftast 20 ár.
- b) Á minnst fjögurra ára fresti, að afloknum hreppnefndarkosningum, skal endurskoða aðalskipulagstillögur ef forsendur hafa breyst. Þá skulu gerðar nauðsynlegar lagfæringar sem aðlagast nýjum hugmyndum. Ef tilefni er til skal gera nýja áætlun um aðalskipulag (endurskoðun).
- c) Á aðalskipulagsupprætti ber að sýna skiptingu byggðar í íbúðarhverfi, iðnaðar- og athafnasvæði, flugvelli og hafnarsvæði, verslun og þjónustu, opinberar byggingar, opin græn svæði, vegi, lagnir, o.s.frv. Jafnframt skal í meginatriðum sýna skiptingu landbúnaðarsvæða í viðkomandi sveitarfélagi.
- d) Greinargerð skal fylgja með viðkomandi upprætti, þegar aðalskipulag er gert, þar sem greint er frá forsendum, helstu sérkennum og aðstæðum, svo sem við á. Þá skal og gerð grein fyrir sennilegri þróun.
- e) Landnotkun er eitt meginatriði skipulagsgerðar, sem og skipting og tenging allra meginþátta sveitarfélagsins.
- f) Aðalskipulag er bindandi grundvöllur fyrir deiliskipulagsgerð, þannig að afmörkuð verkefni séu í samræmi við meginstefnu í þróun byggðarinnar. Aðalskipulag er því nokkurs konar trygging fyrir því að heildarmarkmiðum verði náð.
- g) Nauðsynlegt er að leita staðfestingar ráðherra á aðalskipulagi, og er það gert í samræmi við skipulags- og byggingarlög, þar sem 9. gr., 1. mgr., kveður svo á að öll mannvirki sem áhrif hafa á útlit umhverfis skuli vera í samræmi við staðfest aðalskipulag og samþykkt deiliskipulag. Svæðis-, aðal- og deiliskipulagsáætlanir skulu vera í innbyrðis samræmi.

Um framlagningu skipulagstillagna, samþykkt þeirra og staðfestingu, segir svo í **17. gr.** skipulags- og byggingarlaga:

„Aður en tillaga að aðalskipulagi eða verulegum breytingum á því er tekin til formlegrar afgreiðslu í sveitarstjórn skal tillagan, markmið hennar og forsendur kynnt íbúum sveitarfélagsins á almennum fundi eða á annan fullnægjandi hátt. Skal kynningin auglýst með áberandi hætti. Einnig skulu tillögurnar kynntar sveitarstjórnnum aðliggjandi sveitarfélaga. Að lokinni kynningu skal tillagan lögð fyrir sveitarstjórn til fyrri umræðu. Sveitarstjórn skal að henni lokinni senda Skipulagsstofnun tillöguna til athugunar. Hafi Skipulagsstofnun ekki gert athugasemdir innan fjögurra vikna frá því að tillagan barst henni skal tillagan auglýst óbreytt skv. 18. gr. Telji Skipulagsstofnun að tillagan fullnægi ekki settum kröfum um aðalskipulag skal hún leita samkomulags við sveitarstjórn um breytingar. Náist ekki samkomulag er sveitarstjórn engu að síður heimilt að auglýsa tillöguna en birta skal athugasemdir Skipulagsstofnunar.“

Í **18. gr.** sömu laga segir svo: „Sveitarstjórn skal auglýsa tillögu að aðalskipulagi eða breytingu á því með áberandi hætti. Tillagan skal einnig auglýst í Lögbirtingablaðinu. Í auglýsingu skal tilgreina hvar tillagan er til sýnis og hve lengi og skal sá tími ekki vera skemmri en fjórar vikur. Í auglýsingu skal hverjum þeim aðila sem telur sig eiga hagsmuna að gæta gefinn kostur á að gera athugasemdir við tillöguna innan ákveðins frests sem eigi skal vera skemmri en sex vikur frá birtingu auglýsingar. Tekið skal fram hvert skila skuli athugasemdum og að hver sá sem eigi geri athugasemdir við auglýsta tillögu innan tilskilins frests teljist samþykktur henni. Þegar frestur til athugasemda er liðinn skal sveitarstjórn fjalla um tillöguna á nýjan leik að undangenginni umfjöllun skipulagsnefndar. Í þeirri umfjöllun skal

taka afstöðu til athugasemda sem borist hafa og þess hvort gera skuli breytingar á tillögnum. Niðurstaða sveitarstjórnar skal auglýst. Ákveði sveitarstjórn við síðari umræðu um tillögu að aðalskipulagi að breyta henni í grundvallaratriðum skal hin breytta tillaga auglýst á nýjan leik skv. 1.-2. mgr. Þegar sveitarstjórn hefur samþykkt tillögu að aðalskipulagi skal sveitarstjórn senda Skipulagsstofnun hana til afgreiðslu, ásamt athugasemdum og umsögn sveitarstjórnar um þær, innan átta vikna frá því frestur til að gera athugasemdir skv. 2. mgr. rann út. Jafnframt skal senda þeim aðilum er athugasemdir gerðu umsögn sveitarstjórnar um þær.”

Ákvæði skipulags- og byggingarlaga um auglýsingu aðalskipulagstillögunnar og heimild almenninga til þess að hafa áhrif á skipulagsgerð eru mikilvæg. Almennir fundir á þess kost að gera skriflegar athugasemdir við áform hreppsnefndar við aðalskipulagstillöguna. Almennir fundir á viðkomandi svæði eru einnig nauðsynlegur þáttur í kynningu á skipulagshugmyndum og nauðsynlegt er að halda a.m.k. tvo slíka fundi. Fundirnir fjalli um drög að stefnumörkun og um drög að aðalskipulagi. Á þessum fundum á að gefast tækifæri til að ræða mismunandi lausnir og valkosti.

Megin tilgangur með Aðalskipulagi Árneshrepps 2005-2025 er eftirfarandi:

1. Að vera stefnumarkandi varðandi uppbyggingu og þróun sveitarfélagsins.
2. Að vera hjálpargagn hreppsnefndar við gerð fjárhagsáætla.
3. Að tryggja að nýting landsvæða verði sem best og að skapað sé sem best umhverfi.

1.3 Verndun búsetu- og menningarlandslags í Árneshreppi, tillögugerð

Nefnd var skipuð til tillögugerðar, í framhaldi af samþykkt Alþingis frá 15. mars 2003, um verndun búsetu og menningarlandslags í Árneshreppi. Samsvörun er í stefnumörkun vegna aðalskipulags Árneshrepps og þessari tillögu í ýmsum atriðum.

Úrdráttur úr skýrslu nefndarinnar:

„Nefndin leggur til að aðgerðirnar verði skilgreindar sem tilraunaverkefni til 5 ára með sjálfstæðan fjárhag og verkefnisstjórn, það verði á ábyrgð ríkisstjórnar Íslands og falli undir forsætisráðuneytið.

Verkefnisstjórn / verkefnisstjóri

Forsætisráðuneytið skipar 3ja manna verkefnisstjórn sem ber ábyrgð á framgangi verkefnisins og þeim fjármunum sem veitt er til þess. Verkefnisstjórnin ræður verkefnisstjóra og er hlutverk hans að hafa umsjón með daglegum rekstri og fylgja eftir þeim tillögum sem stjórnin samþykkir og tryggja framgöngu þeirra. Verkefnisstjórn hefur náði samstarf við hreppsnefnd Árneshrepps og aðra heimamenn varðandi hugmyndir að einstökum verkefnum og framkvæmd þeirra. Verkefnisstjórn tekur ákvörðun ásamt verkefnisstjóra um fjárhagsstuðning við einstök verkefni. Stuðningur getur numið á bilinu 20%-80% af kostnaðaráætlun. Verkefnisstjórnin setur fram mælanleg markmið með aðgerðunum til að fylgjast með breytingum og meta árangur. Árlega skilar verkefnisstjórnin áfangaþýrslu til forsætisráðuneytisins um framgang mála og ráðstöfun fjármuna. Í lok verkefnistímans skal skila lokaskýrslu og þá skulu niðurstöður verkefnisins í heild og yfirfærslugildi þess liggja fyrir.

Fjárveiting

Tryggð verði fjárveiting upp á 30 milljónir árlega til málaflokksins eða 150 milljónir alls yfir tímabilið. Þessir fjármunir skulu nýttir til að standa straum af kostnaði við væntanlegar aðgerðir. Aðgerðir í samgöngumálum og tillaga um aflaheimildir er þar fyrir utan. Forsætisráðuneyti ber fjárhagslega ábyrgð á fjárveitingunni, en verkefnisstjórn er ábyrg fyrir ráðstöfun fjármagns.

Búsetugreiðslur

Hafnar verði strax búsetutengdar greiðslur til íbúa í Árneshreppi sem eru þar með lögheimili og fasta búsetu. Skál greiðslan nema 60% af persónuafslætti og greiðist upphæðin mánaðarlega til allra einstaklinga 16 ára og eldri. Nýir íbúar öðlast strax 70% af þessum rétti en að fullu á 3 árum. Greiðslan er veitt á grundvelli viðhalds menningarlandslags og vegna öryggissjónarmiða eða annars þess sem við á og verður undanþegin opinberum sköttum og gjöldum. Þegar undirbúningsferlinu lýkur og verkefnið kemst á skrið falla búsetutengdu greiðslurnar niður, en í stað þess verður gerður samningur við hverja fjölskyldu um þeirra skilgreinda hlutverk í tilraunaverkefninu.

Samgöngur

Samgönguráðuneytið veiti auknu fjármagni til og hraði uppbyggingu vegasambands innan Árneshrepps samkvæmt áætlunum vegagerðarinnar. Við endurskoðun samgönguáætlunar verði tekið tillit til sérstakra aðstæðna og þýðingu bættra vega fyrir ferðþjónustu á svæðinu. Jafnframt verði rýmkaðar reglur um snjórúðning innan Árneshrepps og til Hólmavíkur.

Orkumál

Gerðar verði strax ráðstafanir í samstarfi við Orkubú Vestfjarða til að tryggja aukið öryggi á afhendingu rafmagns í Árneshreppi með því að koma raflinum í jörf þar sem þess er nokkur kostur, eða tryggja línulagnir með öðrum hætti og verja þær ísingu sem oft er mikið vandamál. Niðurgreiðslur á rafmagni verði auknar og sett í það horf að það nýtist þeim sem eru með sumarhús á svæðinu eða hafa áhuga á að reisa sér sumarhús í Árneshreppi. Hafnar verði rannsóknir á nýtingu jarðvarma í Árneshreppi.

Skipulagsmál

Veittur verði stuðningur við gerð aðalskipulags fyrir Árneshrepp sem nú stendur fyrir dyrum, með það í huga að virkja íbúa svæðisins til samstarfs á íbúðingum um mótun framtíðarsýnar fyrir Árneshrepp.

Atvinnulíf

Landbúnaður

Verkefnisstjórn og verkefnisstjóri vinni í nánú samstarfi við bændur í Árneshreppi, Bændasamtök Íslands og Landbúnaðarháskólann á Hvanneyri og aðra þá sem málið varðar að sértækum markaðsaðgerðum með sauðfjárafurðir úr Árneshreppi, þar sem höfðað verði til sérstöðu greinarinnar og þess einstaka sauðfjárstofns sem þar er til staðar með það að markmiði að skapa auknar tekjur fyrir bændur. Jafnframt verði leitað að nýjum tækifærum í landbúnaði.

Sjávarútvegur

Sjávarútvegsráðuneytið sjái um að úthluta aflaheimildum í Árneshrepp til næstu 5 ára sem hreppsnefndin endurúthlutar síðan til útgerðaraðila sem eru með smábátaútgætur frá Norðurfirði, með lögheimili í Árneshreppi og heimilisfastir þar og óska eftir að fá hlutdeild í þessum heimildum.

Ferðamennska

Gerð verði úttekt á framboði á ferðaþjónustu í Árneshreppi og þörfum ferðamanna sem heimsækja Árneshrepp. Við gerð þessarar úttektar verði hugað sérstaklega að samgöngum, merkingum, gistingualeikum, tjaldstæðum, kortagerð, göngustígum, söfnum, sýningum, minjagripum, hjálfun starfsfólks og öðru því sem nútíma ferðaþjónusta krefst. Í kjölfarið mun verkefnisstjórnin forgangsraða þeim verkefnum sem hún, í samráði við heimamenn, telur brýnust. Horft verði sérstaklega til uppbyggingar á visthæfri ferðaþjónustu árið um kring. Samstarf verði haft við háskólastofnanir um rannsóknir á möguleikum svæðisins. Sérstaklega þarf að skoða hvort og hvernig sambærileg svæði annars staðar í Evrópu hafa byggt upp arðbæra ferðaþjónustu. Tekið verði sérstakt tillit til ferðaþjónustu við gerð aðalskipulags Árneshrepps.

Markaðssetning

Unnið verði með markvissum hætti og í samstarfi við háskólastofnanir að gera Árneshrepp að sérstöku vörumerki (LOGO) þar sem lögð væri áhersla á sérstöðu svæðisins m.t.t. menningar og sögu, sem nýst gæti varðandi ferðamennsku og við markaðssetningu á afurðum þaðan t.d. sauðfjárafurðum svo sem kjöti en einnig úr sjávarfangi t.d. hákarl og ýmsum handunnum varningi sem seldur er ferðamönnum.

Skóla og fræðslumál

Komið verði upp fullkominni aðstöðu til fjarnáms í Finnbogastaðaskóla, með myndfundabúnaði og tengingu við FS-háhraðanet framhaldsskólanna, til kennslu við grunnskólann og til fræðslu og námskeiðahalds fyrir almenning. Leitað verði eftir samstarfi við Fræðslumiðstöð Vestfjarða um námskeiðahald og t.d. grunnskóla í V-Barðastrandarsýslu eða aðra grunnskóla sem framarlega eru á sviði kennslu með myndfundabúnaði.

Atvinnu og sögu sýningar

Gerður verði samstarfsáætlun við eigendur gömlu síldarverksmiðjunnar í Djúpuvík til 5 ára um uppbyggingu afmarkaðs hluta verksmiðjunnar, “Djúpavíkurstofa” til sýningahalds tengt starfsemi þar á seinustu öld. Samtarf verður haft við Bygðasafn Strandamanna um þetta mál. Jafnframt verði veittur stuðningur til útvíkkunar Stranda-galdurs til Árneshrepps.

Gestastofa

Verkefnisstjórn, verkefnisstjóri og heimamenn vinni markvisst að uppbyggingu “gestastofu” í Djúpuvík sem getur nýst listamönnum, fræðimönnum og rithöfundum sem vinnustofa við störf sín og rannsóknir, vetur sem sumar. Haft verði samstarf við hagsmunafélög á þessu sviði, t.d. samtök listamanna og rithöfunda á Íslandi.

Erlent samstarf

Verkefnisstjórn og verkefnisstjóri leiti eftir samstarfi við erlenda aðila t.d. tengt ráðherranefnd Norðurlanda og hjá ESB þar sem hliðstæð vinna er í gangi með það að markmiði að nýta þekkingu og reynslu og taka þátt í einstökum verkefnum sem eiga samleið með þessu tilraunaverkefni í Árneshreppi og þeim markmiðum sem þar eru fram sett.”

Enn er ekki ljóst hvernig endanleg afgreiðsla þessarar tillögu verður, en atriði eins og stuðningur við gerð aðalskipulags Árneshrepps hefur þeim áhrif á það verkefni sem hér er unnið.

Haldin var ráðstefna dagana 15.-16. apríl 2005 á Ísafirði sem bar yfirskriftina *Náttúra Vestfjarða og ferðamennska*. Þeir sem stóðu að þessari ráðstefnu voru: Ferðamálasamtök Vestfjarða, Fjórðungs-

samband Vestfirðinga, Atvinnuþróunarfélag Vestfjarða og Náttúrustofa Vestfjarða. Eins og nafn ráðstefnunnar gaf til kynna var þema hennar náttúra Vestfjarða og hvernig hægt sé að tengja hana ferðamenskunni á svæðinu þannig að hagsmunir ferðapjónustuaðila og ferðamanna fari saman. Markmið ráðstefnunnar var að leitast við að svara mjög sértækum spurningum um náttúru og ferðamennsku, s.s. hvaða náttúrufrýrbæri eru á Vestfjörðum, hvar eru þau, hverjir vilja skoða þau, hvenær og hvað það má kosta. Fyrirlesarar komu úr ýmsum áttum og fjölluðu um þetta málefni út frá mörgum sjónarhornum. Fyrirlestrarir náðu yfir allt sviðið, s.s. ferðapjónusta, ferðamennska, markaðssetning menning svæðisins, náttúruvísindi, rannsóknir, öryggi ferðamanna, aðgengi inn á svæðið og innan þess.

Vinafélag Árneshrepps.

Vinafélag Árneshrepps hefur verið stofnað til að freista þess að bjarga fámennasta sveitarfélagi landsins frá því að leggjast í eyði. Á þeim tíma gerðust m.a. tveir þáverandi ráðherrar stofnfélagar.

Árneshreppur er nyrsta byggð í Strandasýslu. Fyrir miðja síðustu öld bjuggu þar yfir fimmhundrað manns. Nú er íbúafjöldinn kominn niður um fimmtíu manns og tvísýnt orðið um framtíð heilsársbúsetu enda fá börn í Finnbogaskóla. Hrafn Jökulsson rithöfundur, sem fór þangað átta ára gamall í sveit, er nú aftur kominn í hóp íbúa Árneshrepps. Í bókinni *Þar sem vegurinn endar* vitjar Hrafn sveitarinnar að nýju. Við útgáfu bókarinnar var stofnað til Vinafélagsins.

1.4 Kortagrunnar og uppdrættir

Sveitarfélagsuppdráttur I er í mælikvarða 1:100.000, en Sveitarfélagsuppdráttur II er í mælikvarða 1:50.000. Kortagrunnur er frá Landmælingum Íslands, unninn af kortablöðum í mkv. 1:50.000, sem gefinn voru út á árunum 1988-1990 og endurskoðuð árið 1997 og 2001. Engar loftmyndir voru til staðar. Teikniforrit við kortagerð og vinnslu aðalskipulags er MicroStation J -7.0 og -V8i.

1.5 Umsagnir og samráð, kynning

Umsagnir og samráð:

Í gr. 3.2 í skipulagsreglugerð, nr. 400/1998, segir m.a.: „Séð skal til þess að skipulagstillögur og fyrirleggjandi skipulagsáætlanir séu aðgengilegar íbúum og öðrum þeim sem hagsmuna eiga að gæta.”

Vegna vinnu við aðalskipulag sveitarfélagsins var haft samráð við þá aðila, auk **Skipulagsstofnunar**, sem fjalla um eða fara með þá málaflokka sem skipulagið nær til og viðeigandi er vegna aðalskipulags Árneshrepps. Vegna þessa hefur greinargerð og uppdrættir verið send til allra þessara aðila til kynningar á tillögunni.

Formlegir samráðsaðilar/ráðgjafar:

Samráð var haft við **Landbúnaðarráðuneyti** (postur@lan.stjr.is) um landnotkunarbreytingar á landbúnaðarsvæðum, sbr. jarðalög. Rétt er að benda á það að þegar landnotkun á bújörðum er breytt er nauðsynlegt að afskrá slík lönd sem landbúnaðarsvæði, sbr. **jarðalög** nr. 81/2004.

Sent til umsagnar hinn 1. júní 2006, afgreitt hinn 27. júlí 2006, með eftirfarandi texta: „Ráðuneytið gerir ekki athugasemdir við framkomna greinargerð.”

Samráð var haft við **Vegagerðina** um val á legu þjóðvega og tengingar við þá, sbr. ákvæði vegalaga nr. 45/1994. Ennfremur er haft samráð við Vegagerðina vegna efnisnáma og efnisvinnslu.

Sent til umsagnar hinn 1. júní 2006: Formlegt svar barst ekki en ýmsar upplýsingar voru veittar símlíðis og námuskrá var send á tölvutæku formi.

Samráð var haft við **Fornleifavernd ríkisins** (fornleifavernd@fornleifavernd.is) um fornleifaskráningu vegna skipulagsgerðar, sbr. ákvæði þjóðminjalaga nr. 107/2001. Öll gögn um fornleifar í landinu skulu liggja fyrir hjá Fornleifavernd ríkisins. *Sent til umsagnar hinn 1. júní 2006 afgreitt hinn 6. júlí 2006, með eftirfarandi athugasemdum:*

1. Ekki er rétt að merkja skrásettar fornleifar sem rannsaka þarf betur, að álitni Fornleifaverndar ríkisins, á landnotkunaruppdrætti, né að geta þeirra sérstaklega í greinargerð. Líta skal hlutlaust á heildina. Rannsakendur kunna að hafa áhuga á öðrum stöðum en hér eru settir í forgang.
2. Fornleifavernd ríkisins kemur ein að að friðlýsingu fornleifa, en ekki Fornleifanefnd.

3. Ekki skal birta lista í aðalskipulagi yfir staði sem eru hættu vegna mannvirkjagerðar eða vegna náttúrufarslegra aðstæðna, að álitni Fornleifaverndar ríkisins.
4. Gamla kirkjan í Árneshreppi er ekki í umsjá Húsfriðunarsjóðs þótt hún njóti styrkja og faglegrar ráðgjafar frá sjóðnum.

Samráð var haft við Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða (antonh@snerpa.is). Tekið skal tillit til reglugerða sem lúta að; (a) vörnum gegn mengun vatns og grunnvatns, (b) um fráveitur,skólp og varmir gegn mengun vatns vegna köfnunarefnissambanda frá landbúnaði, (c) um meðferð úrgangs og spilliefna, og (d) um hávaðamengun.

Sent til umsagnar hinn 1. júní 2006. Umsögn liggur ekki fyrir.

Samráð var haft við **Umhverfisstofnun** (umhverfisstofnun@ust.is) um náttúruvernd, flokkun strandsvæða og vatnasvæða. Í 33. gr. laga um náttúruvernd nr. 44/1999 segir að leita skuli umsagnar til Umhverfisstofnunar vegna nýrrar aðalskipulagstillögu.

Sent til umsagnar hinn 1. júní 2006, afgreitt hinn 11. ágúst 2006, með eftirfarandi athugasemdum:

Athugasemdir UST voru mjög umfangsmikilar og komu inn á flesta þætti aðalskipulagstillögunar. Meginefni athugasemdana voru eftirfarandi:

1. **Samráð**; gerð er athugasemd við framsetningu texta vegna þessa.
 2. **Afmörkun svæða**; gagnrýnt er að mælikvarði aðalskipulagsins sé of smár.
 3. **Umhverfis- og verndunarmál**; gagnrýnt er að umfjöllunin sé ekki aðskilin, annars vegar skuli koma fram lög og reglugerðir en hins vegar stefna sveitarstjórnar.
 4. **Náttúruminjar**; bent er á rangar fullyrðingar vegna heildarlöggjafar um umhverfismál.
 5. **Efnistaka**; leiðréttu þarf texta, m.a. vegna lagasetningar og uppsetningu. Vantar grjótnámu.
 6. **Ferðaþjónusta**; jákvæð afstaða kemur þar fram vegna stefnu um verndun náttúruminja.
 7. **Virkjanir**; stærð Hvalárvirkjunar o.fl.
 8. **Skilgreining vatnsgæða og flokkun vatns**; bent á nokkur atriði sem árétta þarf nánar.
 9. **Fráveita**; nánar fjallað um útfærslu og tæmingu rotþróa.
 10. **Úrgangur**; spurt er um stöðu þessara mála, m.t.t. landsáætlunar.
 11. **Hávaði**; óskað eftir nánari umfjöllun um hávaðamengun, talningu umferðar ökutækja o.fl.
 12. **Mat á umhverfisáhrifum/fyrirvari**; UST áskilur sér rétt til frekari athugasemda.
- Brugðist hefur verið við flestum atriðum þessara athugasemda.

Samráð var haft við **Umhverfisstofnun** á ný eftir að ákveðið var að hafa Hvalárvirkjun hluta af aðalskipulagstillögunni.

Sent til umsagnar hinn 9. maí 2008, afgreitt hinn 25. júlí 2008, með eftirfarandi athugasemdum:

1. **Umhverfis- og verndunarmál -náttúruverndarsvæði**; bent er á að skýrar ætti að koma fram hvað átt er við með hugsanlegri landslagsvernd.
2. **Efnistökusvæði**; bent er á að aðeins varanlegar námur þurfa að vera inn á aðalskipulagi og eingöngu þarf að deiliskipuleggja stórar námur eins og grjótnámuna í Norðurfirði.
3. **Svæði fyrir frístundabyggð**; bent er á að varðandi forsendur fyrir byggingu stakra frístundahúsa þurfi að leita til Umhverfisstofnunar ef viðkomandi lóðir eru á náttúruverndarskrá.
4. **Veitur**; Umhverfisstofnun fer fram á rökstuðning fyrir virkjun Hvalár og telur að umhverfisáhrif verði mikil. Texti á sveitarfélagsupprætti 1 er sagður ólæsilegur sökum smæðar.
5. **Náttúruminjar**; Umhverfisstofnun telur að skoða mætti hvort náttúruminjar ættu að njóta hverfisverndar, en ekki eingöngu mennigarminjar eins og gert er ráð fyrir.
6. **Virkjun Hvalár**; vantar meiri umfjöllun um svæðið.
7. **Samgöngur á virkjanasvæði**; ekki hægt að greina vegastæði að aðkomugöngum á korti af virkjanansvæði.
8. **Umhverfismál á virkjanasvæði**; í umfjöllun um virkjanasvæði er of lítið um umhverfisáhrif þess.
9. **Háspennulína**; gera þarf betur grein fyrir háspennulínunni m.t.t. umhverfisáhrifa.
10. **Hverfisverndarsvæði**; vantar grænan lit á hverfisverndarsvæði HV2 á Gjögri á skýringarupprátt.

Samráð var haft við **Náttúrustofu Vestfjarða** (nave@nave.is) með þeim hætti að fulltrúi frá stofnuninni las yfir texta sem fjallar um náttúrufar. Stofnunin fékk aðalskipulagið í heild á lokastigi tillögugerðarinnar.

Sent til umsagnar hinn 1. júní 2006. Umsögn liggur ekki fyrir.

Samráð var haft við **Veðurstofu Íslands** (mj@vedur.is) og **Almannavarnir** (almannavarnir@rls.is) um hættumat vegna snjóflóða og skriðufalla s.s. segir í lögum nr. 49/1997 sem fjalla um þessa gerð náttúruvár.

Sent til umsagnar hinn 1. júní 2006. Umsögn liggur ekki fyrir.

Samráð var haft við **Flugmálastjórn Íslands** (fma@caa.is) um þann texta greinargerðar er fjallar um flugmál. Stofnunin fékk einnig til umfjöllunar aðalskipulagið í heild á lokastigi tillögugerðarinnar. Sent til umsagnar hinn 1. júní 2006. Umsögn liggur ekki fyrir.

Samráð var haft við **Orkubú Vestfjarða** (eg@ov.is) um þann texta greinargerðar er fjallar um dreifingu raforku. Stofnunin fékk einnig til umfjöllunar aðalskipulagið í heild á lokastigi tillögugerðarinnar. Sent til umsagnar hinn 1. júní 2006. Umsögn liggur ekki fyrir.

Samráð var haft við **Siglingastofnun Íslands** (hg@sigling.is) um þann texta greinargerðar er fjallar um hafnir. Stofnunin fékk einnig til umfjöllunar aðalskipulagið í heild á lokastigi tillögugerðarinnar. Sent til umsagnar hinn 1. júní 2006, afgreitt hinn 8. júní 2006, með eftirfarandi athugasemdum: (a) Gera þarf grein fyrir grjótnámu í grennd við höfnina í Norðurfirði sem er stærsti efnistöskustaðurinn í Árneshreppi. (b) Leiðréttu þarf tölu um lengd bryggjukants í Norðurfirði.

Skipulagstillagan var kynnt aðliggjandi **sveitarfélögum**: Ísafjarðarbæ (isafjordur@isafjordur.is), Strandabyggð (holmavik@holmavik.is) og Kaldrananeshreppi (jenny@ismennt.is).

Athugasemdir umsagnaraðila voru allar teknar til skoðunar og leiðréttingar gerðar í samræmi við efni þeirra. M.a. bættist við nokkuð ítarleg umfjöllun um Hvalárvirkjun.

Skipulagstillagan var send á ný til allra umsagnaraðila hinn 11. maí 2009. Þá bárst umsagnir frá eftirtöldum aðilum:

1. **Orkubú Vestfjarða.** Þar var bent á að spenna í Norðurlínu, sem liggur frá Selá í Steingrímsfirði að Munaðarnesi í Ingólfsfirði, væri 11 kV en ekki 6,3 kV. Tölvubréf dags. 13. maí 2009.
2. **Siglingastofnun.** Ekki komu athugasemdir frá stofnuninni. Tölvubréf dags. 12. maí 2009.
3. **Ísafjarðarbæ.** Ekki komu athugasemdir frá Ísafjarðarbæ. Bréf dags. 11. júní 2009.
4. **Umhverfisnefnd Ísafjarðarbæjar.** Bent er á að á fyrri hluta skipulagstímabilsins skuli settur saman hópur hagsmunaaðila og fulltrúa frá aðliggjandi sveitarfélögum. Hlutverk þeirra verði að koma með tillögu að stýringu umferðar á Drangajökli. Þetta taki einnig til vegalagningar að norðanverðum jöklinum. Vakin er athygli á því að á skipulagsuppdraetti eru sýndi tveir vegslóðar að jöklinum, sem ekki er getið í greinargerð. Við þetta er gerð athugasemd og lagt til að slóðarnir verði teknir af uppdraetti. Bréf dags. 2. apríl 2009.
5. **Flugmálastjórn Íslands.** Bent er á að nauðsynlegt sé að hafa samráð við rekstraraðila flugvallar (Flugstoði ohf), vegna hindranasvæða o.fl. þátta. Bréf dags. 1. júlí 2009.
6. **Kaldrananeshreppur.** Ekki er gerð athugasemd við tillögu að aðalskipulagi sveitarfélagsins. Bréf dags. 29. maí 2009.
7. **Flugstoðir ohf.** Gerðar voru tvær athugasemdir við texta í kafla 5.8.4. Heiti flugfélags er ekki rétt og ekki hefur verið tekin ákvörðun um endurbætur á flugvellingum árið 2010. Bréf dags. 21. júlí 2009.

Íbúafundur. Þar eð sveitarfélagið er fámennt og upplýsingar höfðu borist íbúum um öll helstu atriði sem aðalskipulagstillaga þessi hafði að geyma var ætlan ráðgjafa að ekki væri nauðsynlegt að halda almennan íbúafund, með hefðbundnum, hætti áður en tillaga væri auglýst. Hann taldi að ígildi fundar lægi þegar fyrir. Við nánari athugun þótti þetta ekki rétt ákvörðun og ákveðið var að halda kynningarfund með íbúum í samræmi við 1. mgr., 17. gr. skipulags- og byggingarlaga. Þessi fundur var haldinn hinn 15. október 2009 í samkomuhúsinu Árnese og var mæting hlutfallslega góð eða um 35% íbúa hreppsins sátu fundinn. Ekki komu fram á fundinum neinar efnislegar athugasemdir en nokkrar ábendingar voru fram settar um það sem leiðréttu þyrfti, aðallega á uppdraetti.

2.0. Meginatriði stefnumörkunar

Stefnumörkun aðalskipulags Árneshrepps, til ársins 2025, nær til atriða á sviði sveitarstjórnarmála sem varða skipulagsmál og ýmis önnur málefni sem áhrif hafa á þróun byggðar í sveitarfélaginu. Megin þættir aðalskipulagsins ná til landnotkunar, samgöngukerfa, umhverfismála ásamt verndun svæða og öryggismála.

Stofnmarkmið aðalskipulagsins eru :

◆ Umhverfis- og verndunarmál:

Gæta skal náttúruverndarsjónarmiða í samræmi við aðrar alþjóðlegar skuldbindingar, sem fjalla um sjálfbæra þróun. Athafnir í sveitarfélaginu verði innan þeirra marka sem náttúran þolir til lengri tíma litið og stefnt er að því að Árneshreppur verði í fararbroddi í sjálfbærri auðlindanotkun og minnkandi umhverfisálagi.

Áhersla verði lögð á góða umgengni í hreppnum og að ásýnd hans verði sem best.

◆ Efnistaka og námurekstur:

Öll efnistaka fari fram með skipulegum hætti og í samræmi við stefnu hreppsnefndar.

◆ Þróun byggðar:

Á skipulagstímabilinu er stefnt að því að viðhalda byggð í Árneshreppi.

Þjónusta við íbúana verði sú sem aðstæður leyfa.

◆ Atvinnumál:

Fjölga þyrfti atvinnutækifærum í Árneshreppi og þau þyrftu að verða fjölbreytilegri.

◆ Fiskveiðar og –vinnsla:

Áhersla er lögð á þátt fiskveiða og frumvinnslu sjávarafurða í Árneshreppi.

◆ Virkjun straumvatna:

Unnið verði að virkjun Hvalár.

◆ Þjónusta og verslun:

Stefnt er að því að ávallt verði rekin verslun í hreppnum.

◆ Ferðaþjónusta:

Stefnt er að eflingu ferðaþjónustu. Viss samhæfing í rekstri ferðaþjónustu verði athuguð.

Tekið er undir stefnu stjórnvalda um að auka hlut ferðaþjónustu í landinu, bæði með tilliti til fjölda ferðamanna og tekna í þessari atvinnugrein.

◆ Landbúnaður:

Æskilegt er að landbúnaður haldi stöðu sinni og nái að styrkjast með aukabúgreinum, s.s. ferðaþjónustu og hlunnindanýtingu.

◆ Neysluvatn:

Séð verði til að vatnsveitur (samveitur) skili nægu neysluvatni er uppfylli kröfur um gæði.

◆ Frárennismál:

Áfram verði rotþróm komið fyrir þar sem þeirra er þörf.

◆ Samgöngur:

Hreppsnefnd leggur áherslu á mikilvægi hvers konar samgangna innan og utan hreppsins.

Tengivegurinn norður í Árneshrepp verði lagfærður og endurbýggður þar sem þess er þörf.

Flugsamgöngur fylgi eðlilegri þróun sem snýr að þjónustu og öryggi. Hlutverk hafnar á Norðurfirði verði skilgreint til framtíðar.

◆ **Íþróttamál og útivist:**

Skilyrði fyrir íþrótt- og félagslíf verði áfram fyrir hendi. Lögð verði áhersla á að kynna áhugaverðar gönguleiðir í Árneshreppi.

◆ **Náttúruvá og öryggismál:**

Við skipulag og uppbyggingu mannvirkja sé ávallt horft til öryggis íbúana hvað varðar náttúruvá og annarrar hugsanlegrar hættu.

Nokkur grundvallaratriði er tengjast búsetu í Árneshreppi:

- Þar er fámennnt samfélag, þar sem allir þekkjast. Þetta hefur ýmis jákvæð áhrif.
- Möguleikar á búsetu þar velta á samstöðu allra íbúa hreppsins.
- Félagsstarf krefst virkrar þátttöku sem flestra íbúa.
- Skólaskrárið í Finnbogastaðaskóla hefur gengið vel og verulegir kostir geta fylgt skólagöngu í litlum skóla.
- Svæðið býður upp á fjölda útivistarkosta enda er nálægð við nánast ósnortna náttúru víða að finna.

2.1. Önnur stefnumörkun- Landnotkun

Auk stofnmarkmiða Aðalskipulags Árneshrepps 2005-2025 eru nokkur önnur markmið sett fram og lögð til grundvallar landnotkunar og fleiri þátta.

Aðalskipulaginu er ætlað að marka stefnu sveitarfélagsins í ýmsum greinum og benda á ákveðin verkefni sem stuðla að þeim markmiðum. Ákvarðanir hreppsnefndar um breytta landnotkun eru staðfestar á sveitarfélags- og séruppdráttum. Mikilvægt er að skilgreina hlutverk þeirra aðila sem ber að fjalla nánar um einstök markmið og loks að fylgja þeim eftir. Þessir aðilar geta verið hreppsnefnd, aðrir opinberir aðilar, einstaklingar og félagasamtök.

Stefnumótun og landnotkun er lýst í kafla 2 og á landnotkunaruppdráttum. Kafli 3 fjallar um umhverfismat aðalskipulagstillögunnar.

Í þeim köflum greinargerðar þar sem forsendur og stöðumat koma til umfjöllunar (kaflar 4, 5, 6 og 7) má sjá, í nokkrum aðalatriðum, hverjar núverandi aðstæður eru í sveitarfélaginu. Leitast er við að vísa til þessara kafla og undirkafla þeirra í umfjöllun um stefnumótun og landnotkun eftir því sem nauðsynlegt er talið. Eftir atvikum er mörkuð stefna þeirra landnotkunarþátta á svæðinu sem fram koma í töflu nr. 1.

Svæði fyrir þjónustustofnanir (ÞS)	Öbyggð svæði (ÖS)	Landbúnaðarsvæði (LS)
Verslunar- og þjónustusvæði (VÞ)	Efnistökusvæði (ES)	Vötn og ár
Athafnasvæði (AS)	Vatnsverndarsvæði (VS)	Samgöngumannvirki
Iðnaðarsvæði (IS)	Fristundasvæði (FS)	Náttúruverndarsvæði (NMS)
Opin svæði til sérstakra nota (OS)	Hverfisvernd (HV)	Þjóðminjavernd (ÞM)
Náttúruvá (NV)		Flugvöllur (FV)

Tafla nr. 1. Landnotkunarflokkar.

Heimild: Skipulagsreglugerð.

Í undirköflum hér á eftir eru landnotkunarflokkar skilgreindir eins og þeir koma fyrir á sveitarfélagsuppdráttum og þar er leitast við að greina nánar frá áhrifum stefnumörkunar sem rakin er í kaflanum. Í lok kaflans er birt tafla (nr. 2) sem sýnir helstu atriði landnotkunar, viðeigandi flokkun sem lögð er til grundvallar í aðalskipulagstillögunni. Í ýmsum tilfellum háttar svo til að litlar eða jafnvel engar breytingar verða í landnotkun innan einstakra efnisflokka þrátt fyrir að stefnumörkun hreppsnefndar nái til viðkomandi þátta. Til glöggvunar er þó getið þessara atriða, til þess að heildarmyndin liggi fyrir.

Tölusetningar vegna landnotkunar miðast við sveitarfélagsuppdrætti (2). Á uppdráttum er landnotkun í flestum tilfellum sýnd með hringtákn, ferningi eða þríhyrningi sem ræðst af mælikvarða uppdráttanna. Nánari afmörkun og skilgreining verður að koma fram í deiliskipulagi einstakra svæða.

Landnotkunaruppdrættir:

Sveitarfélagsuppdráttur I: Allt land hreppsins, mkv. 1/100.000.

Sveitarfélagsuppdráttur II: Byggðasvæði Árneshrepps, mkv 1/50.000.

2.1.1 Umhverfismál/Náttúruinjasvæði

Náttúruverndarsvæði: Friðlýst svæði, þ.e. þjóðgarðar, friðlönd, fólkvangar, og náttúruvætti. Önnur svæði og náttúrumyndanir sem eru á náttúruinjaskrá, sbr. 67. gr. Afmörkuð svæði á landi og sjó sem njóta verndar samkvæmt öðrum lögum vegna náttúru eða landslags. Um náttúruverndarsvæði gilda lög um náttúruvernd ásamt auglýsingum um einstök svæði í Stjórnartíðindum og sérlægum um verndun einstakra svæða.

Stofnmarkmið vegna umhverfis- og verndunar:

Gæta skal náttúruverndarsjónarmiða í samræmi við aðrar alþjóðlegar skuldbindingar, sem fjalla um sjálfbæra þróun. Athafnir í sveitarfélaginu verði innan þeirra marka sem náttúran þolir til lengri tíma lítið og stefnt er að því að Árneshreppur verði í fararbroddi í sjálfbærri auðlindanotkun og minnkandi umhverfisálagi.

Áhersla verði lögð á góða umgengni hreppnum og að ásýnd hans verði sem best.

Önnur markmið, samkvæmt almennum lögum og reglugerðum

- Í samræmi við alþjóðlega umræðu um þann umhverfisvanda sem blasir við jarðarbúum skal unnið að því markmiði að nálgast sem mest þá sjálfbæru þróun sem stuðlar að jafnvægi í náttúrunni. Efnahagsleg sjónarmið þurfa því ávallt að taka mið af þeim kostum sem náttúran býður uppá. Þetta er í samræmi við stefnu stjórnvalda og hefur Umhverfissráðuneytið forgöngu um stefnumótun á þessu sviði. Lög um náttúruvernd nr. 44/1999 eru m.a. lögð til grundvallar þessari stefnumótun.
- Í 35. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd segir: „Við hönnun vega, virkjana, verksmiðja og annarra mannvirkja skal þess gætt að þau falli sem best að svipmóti lands.“ Þetta verði leiðarljós í mannvirkjagerð.
- Í 37. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd er kveðið á um að eftirtaldar jarðmyndanir og vistkerfi skuli njóta sérstakrar verndar og að forðast skuli röskun þeirra eins og kostur er:
eldvörp, gervígágar og eldhraun,
stöðuvötn og tjarnir, 1.000 m² að stærð eða stærri,
mýrar og flóar, 3 hektarar að stærð eða stærri,
fossar, hverir og aðrar heitar uppsprettur, svo og hrúður og hrúðurbreiður, 100 m² að stærð eða stærri,
sjávarfitjar og leirur.
Fyrirvari: Þar eð þessi náttúruverndarmið sem hér á undan eru talin eru ekki skrásett í aðalskipulagi þessu, og hafa ekki verið metin, skal í öllum tilfellum leita umsagnar Umhverfisstofnunar og hlutaðeigandi náttúruverndarnefndar áður en framkvæmda- og byggingarleyfi er veitt á slíkum stöðum.
- Umhverfisstofnun skal annast undirbúning að náttúruverndaráætlun, í samráði við til þess bæra aðila s.s. náttúruverndarnefndir í héraði, skv. lögum um náttúruvernd nr. 44/1999. Fyrir liggur náttúruverndaráætlun fyrir árin 2004-2008, sem samþykkt var á 130. löggjafarþingi. Slík áætlun skal unnin á fimm ára fresti og miðað er við að næsta áætlun taki gildi 2009 (hefur ekki verið staðfest). Hreppsnefnd hefur ekki tekið formlega afstöðu til þessara tillagana enn sem komið er.
- Hollustuvernd ríkisins (UST) gaf út reglur um góða búskaparhætti, hinn 26. ágúst 2002. Þessar starfsreglur, sem virða ber, hafa þann tilgang að draga sem mest úr mengun vegna ræktunar og búfjárhalds.

Önnur markmið, samkvæmt stefnu sveitarstjórnar

- Við framkvæmd aðalskipulagsins 2005-2025 verði tekið tillit til umsagna Umhverfisstofnunar og náttúruverndarnefndar í héraði, svo sem lög gera ráð fyrir. Við gerð skipulagsáætlunarinnar var leitað eftir umsögn þessara aðila skv. 33. gr. laga um náttúruvernd nr. 44/1999. Hugsanleg landslagsvernd verði skoðuð sérstaklega í tengslum við breytta landnotkun.
- Verkefni framtíðar verður að vinna að frekari rannsóknum á gróður- og dýraríki í Árneshreppi og samræma heildargagnasafnið. Í framhaldi af því gæti farið fram frekari athugun varðandi staði sem hafa sérstaka þýðingu fyrir dýralíf og kannað hvaða staðir hafa gróðurfarslega sérstöðu. Í þessu sambandi má t.d. nefna fuglalíf og hins vegar fágætar plöntur, sem hoga fyrir ræktun og mannvirkjagerð. Hreppsnefnd þarf að taka afstöðu til tillagna um friðlýsingu fornminja og gefa samþykki sitt eftir atvikum.
- Mikilvægt er að draga úr vexti minkastofns og halda refastofninum í skefjum. Jafnan skal þó gæta ákv. laga nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og spendýrum, sjá einnig reglugerð nr. 437/1995.
- Gera skal ráð fyrir aukinni þátttöku almennings í góðri umgengni við náttúruna, t.d. mun brátt koma að því að flokkun sorps verður eðlilegur hluti af daglegu lífi fólks.
- Gerð verði áætlun um verndun fornleifa, söguminja og náttúruinja. Með gerð nákvæmra jarðfræðikorta verður hægt að skrásetja náttúrugræsmar, vatnsból og vatnsvernd í sveitarfélaginu til lengri framtíðar.

Landnotkun

Þrjú mismunandi stór svæði eru í hreppnum sem skilgreind eru sem „aðrar náttúruinjar“, þessi svæði eru á náttúruinjaskrá (NMS-; 325, 326 og 327). Þau eru:

Sveitarfélagslagsuppráttur I:

Drangaskörð (325).

Veiðileysa og Kaldbaksdalur (327) -(hluti þessa svæðis tilheyrir Kaldraneshreppi).

Sveitarfélagslagsuppráttur II:

Grásteinn (Silfursteinn) í landi Stóru-Ávíkur (326).

Svæði sem eru á náttúruminjasrá eða vernduð með öðrum hætti þarf að umgangast með varfærni. Leita skal umsagnar og tilkynna Umhverfisstofnun um framkvæmdir þar sem hætta er á að spillt verði náttúruminum sem eru á náttúruminjasrá, skv. 38. gr. laga nr. 44/1999. Svæðin verði nýtt til útivistar, merkt og gerð aðgengileg. Náttúruminum er nánar lýst í kafla 4.7.

Skýringar: Svæði á náttúruminjasrá (NMS) eru afmörkuð á landnotkunarupprætti með dökkum skálínum; -minni þéttleiki strikálfa heldur en þar sem um er að ræða friðlýst svæði (FLS). Svæði (325, 326 og 327) eru merkt á landnotkunarupprætti í samræmi við skráningarnúmer Náttúruminjasrá.

2.1.2. Fornminjar/Þjóðminjavernarsvæði

Þjóðminjavernarsvæði taka til svæða þar sem eru friðlýstar fornminjar, þekktar fornleifar eða friðuð hús samkvæmt þjóðminjalögum.

Markmið vegna fornminja

1. Við gerð byggingar- og framkvæmdaáætlana skal gefa öllum þeim svæðum gaum sem kunna að hafa varðveislu- og náttúruverndargildi, burt séð frá fyrri ákvörðunum.
2. Lögð er áhersla á góða umgengni við friðlýstar fornleifar og aðrar fornminjar. Sjá kafla 5.1.1.
3. Ef þurfa þykir mun hreppsnefnd leggja til tillögur um friðlýsingu fornleifa.
4. Fylgst verði með því að eigendur mannvirkja, sem ákvæði þjóðminjalaga ná til, sinni þeirri skyldu að tilkynna minjavörðum og Húsfriðunarnefnd, með góðum fyrirvara, ef þeir hyggjast breyta húsi sínu, flytja það eða rífa.

Þjár friðlýstar fornleifar eru í Árneshreppi.

Sveitarfélagsuppráttur I: Friðlýstar fornleifar (ÞM) eru á einum stað:

Drangar: Þústir tvær fornar í Meyjaseli, er svo kallast, á milli Skjaldbjarnarvíkur og Dranga. Skjal undirritað af MÞ 25.10. 1930. Þinglýst 14.06. 1933 (ÞM3).

Sveitarfélagsuppráttur II: Friðlýstar fornleifar (ÞM) eru á tveimur stöðum.

Árnes: „Trjekyllisnaust“ , er svo kallast, norðan til í Árnestúni við sjóinn. Skjal undirritað af MÞ 25.10. 1930. Þinglýst 14.06. 1933. (ÞM1).

Bær: Kirkjugarður forn, (Finnboga ramma að sögn), í túninu. Sbr. Kaalund 1877: 625. Skjal undirritað af MÞ 25.10. 1930. Þinglýst 14.06. 1933 (ÞM2).

Fornleifaskráning hefur farið fram í Árneshreppi sem sett er fram í tveimur heftum „Fornleifaskráning I; Fornleifar frá Gjögri til Ingólfsfjarðar og Fornleifaskráning II; Fornleifar frá Kolbeinsvík til Kjörvogs og frá Seljanesi til Skjaldbjarnarvíkur“. Fornleifaskráningin er fylgiskjal með aðalskipulaginu og liggur frammi á auglýsingatíma þess. Um fornleifaskráninguna, sem unnin var á árabiliinu 2002 til 2005, sá Fornleifastofnun Íslands

Eyðibýli í sveitarfélaginu eru sýnd með flötum krossi, sjá einnig kafla 5.1.1 og 5.6.3.

Á skýringarupprætti eru skráðar fornleifar sem rannsaka þarf betur, að álitu Fornleifastofnunar Íslands ehf, sýndar með rauðu hringtákn. Þessar upplýsingar eru birtar þrátt fyrir athugasemdir Fornleifanevndar ríkisins. Sjá einnig kafla 1.5 og kafla 5.1.1.1.

2.1.3. Hverfisverndarsvæði

Um hverfisverndarsvæði gilda sérstök ákvæði í skipulagsáætlunum sem sveitarstjórnir hafa sett og kveða á um verndun sérkenna eldri byggðar eða annarra menningar-sögulegra minja, s.s. einstakra bygginga, mannvirkja eða húsaþyrpinga, náttúruminja eða trjágróðurs sem æskilegt er talið að vernda vegna sögulegs, náttúrulegs eða menningarlegs gildis, án þess að um lögformlega friðun sé að ræða.

- Hreppsnefnd vill beita sér fyrir verndun, þar sem þörf er á, sem ákvörðuð er og framkvæmd heima fyrir og er á ábyrgð hreppsnefndar. Þar gæti hverfisverndun verið eðlilegur valkostur.
- Séu framkvæmdir fyrirhugaðar á hverfisverndarsvæðum skulu þau deiliskipulögð.

Í skipulagsáætlun hreppsnefndar er unnið í samræmi við sérstök ákvæði um hverfisvernd þar sem kveðið er á um verndun menningarsögulegra minja, náttúruvafars og fleiri þátta. Hreppsnefnd hefur tekið ákvörðun um hverfisverndun á eftirfarandi stöðum: Í **Kúvíkum**, þar sem um er að ræða svæði sem afmarkast af túngörðum, sem hafa að nokkru leyti haldið sér (steingarðar) í upprunalegri mynd. Á **Gjögri** er um að ræða svæði sem tilheyrði hákarlaútgerðinni. Þetta svæði er nokkuð aðþrengt þar eð

gömul (og nýlegri) hús eru þarna á tvær hliðar. Fremur lítið er þó orðið eftir af minjum þarna; þó hluti Broddanesbúðar og svæðið þar um kring. Sérstakar reglur, auk hinna samræmdu sem hér eru birtar, munu settar um umgengi á þessum svæðum í kjölfar staðfestingar á aðalskipulaginu.

Landnotkun

Sveitarfélagsuppráttur II: Tilteknin svæði í landi Kúvíkur (HV1) og á Gjögri (HV2) njóta hverfisverndar samkvæmt skipulagstillögunni. Þessi svæði eru nokkuð mismunandi að stærð og gerð, Kúvík um 2 ha og svæðið á Gjögri um 0,5 ha.

SAMRÆMD ATRIÐI SAMÞYKKTAR UM HVERFISVERNDUN Í ÁRNESHREPPI:

1. Því sem fyrir er á viðkomandi svæði, og máli er talið skipta, verði haldið við.
2. Gangandi fólk er heimil för um svæðin, eins og almennt gildir um önnur svæði, enda virði það almennar umgengisreglur og varist að valda skemmdum á fornum minjum.
3. Hefðbundar nýttjar lands á þessum svæðum eru leyfilegar, s.s. veiðar, heyskapur og beit.
4. Umferð hverskonar vélknúinna tækja er óheimil inná svæðunum, nema vegna hefðbundinna nýttja eða vegna umsýslu og eftirlits.
5. Mannvirkjagerð og hverskonar annað jarðrask annað en lagfæring vega eða göngu- og reiðleiða er óheimil.
6. Lagning raflína eða annarra lína um svæðin er háð samþykki sveitarstjórnar.
7. Umsjón með svæðunum verði í höndum 3 manna nefndar. Hlutverk hennar er að gera tillögur að skipulagi hvers svæðisins og um framkvæmdir sem taldar eru nauðsynlegar og að fylgjast með að hefðbundnar nýttjar lands samræmist friðun og útvíst og að safna upplýsingum um minjar á svæðunum.
8. Komi til breyting á nýtingu á hverfisverndarsvæði eða einhverjar nýframkvæmdir, þá verði unnið deiliskipulag af viðkomandi svæði.

Sjá kafla 4.7.1: Um hverfisvernd, þar er nánar fjallað um viðkomandi svæði.

2.1.4. Vatnsverndarsvæði

Markmið vegna vatnsverndar:

1. Vatnsverndarsvæði verði afmörkuð umhverfis vatnsból og þarf aðrennslissvæði þeirra til brunnsvæðis að tryggja gæði vatns, hindra vatnsþurrð og koma í veg fyrir mengun. Þetta er verndun á svokölluðu nýttjavatni, en með því er fyrst og fremst átt við neysluvatn. Vatnið er ætlað til manneldis og matvælagarðar, auk atvinnurekstrar og útflutnings. Til þess að tryggja þessa vernd eru skilgreindir í reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns m.s.br. nr. 533/2001 eftirfarandi flokkun svæða: Brunnsvæði, grannsvæði og fjarsvæði. Allir eru þessir flokkar jafn mikilvægir, enda þótt hömlur um umgengi um þá séu mismunandi strangar.
2. Við afmörkun vatnsverndarsvæða skal tekið tillit til margra atriða, s.s. vatnafræðilegrar legu þeirra, mikilvægis þeirra og áhættu vegna mengunar. Afmörkunin getur verið erfið og þess vegna skulu mörkin vera nokkuð rúm. Ef efni standa til er hægt er að aflétta friðun af vatnsverndarsvæði ef hennar er ekki þörf lengur.
3. Heilbrigðisnefnd skal skilgreina langtímamarkmið fyrir vatn og miða þau við flokka A og B, sbr. 9. gr. reglugerðar nr. 796/1999. Kortleggja skal vatnsverndarsvæðin svo tryggja megi öryggi þeirra og ljúka skal þessu verki fyrir 2012.
4. Skilgreina þarf vatnsverndarsvæði þar sem um samveitu er að ræða (fjórar veitur).
5. Vatnsinntök (brunnar) verði endurbyggðir og byggðir þar sem þörf er á því. Þetta er þó allt í tiltölulega góðu lagi í Árneshreppi.

Vatnsverndarsvæði (VS) fyrir samveitu er skilgreint samkvæmt tilteknum lögum og reglugerð. Sjá kafla 5.7.1. Tillaga um afmörkun vatnsverndarsvæða er staðfest á landnotkunarupprætti. Nú vinnur Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða að athugun og skilgreiningu einkaveitna í hreppnum.

Landnotkun

Sveitarfélagsuppráttur II: Vatnsverndarsvæði í Árneshreppi eru fjögur: Vegna vatnsveitu í Djúpuvík (VS1), vegna vatnsveitu á Finnbogastöðum og nágrennis (VS2), vegna vatnsveitu í Árnesi og nágrenni (VS3) og vegna vatnsveitu á Norðurfirði (VS4). Svæði þessi eru mjög misjafnlega stór.

Sjá einnig kafla 2.4.1.

2.1.5. Efnistökusvæði

Efnistökusvæði eru þau svæði á landi, í sjó eða vötnum þar sem fram fer eða fyrirhuguð er efnistaka, s.s. malarnám, sandnám, grjótnám, gjallnám eða vikurnám. Um alla efnistöku gilda ákvæði laga um náttúruvernd.

Um efnistöku í almenningum/þjóðlendum gilda ákvæði laga um náttúruvernd.

Stofnmarkmið vegna efnistöku:**Öll efnistaka fari fram með skipulegum hætti og í samræmi við stefnu hreppsnefndar.****Markmið vegna efnistökusvæða:**

1. Gera skal kröfur um sómasamlega umgengni við efnisvinnslu þar sem hún er stunduð, þannig að sem minnst umhverfisspjöll hljótt af. Þegar efnisvinnslu lýkur þarf að gera kröfur um góðan frágang á efnistöku-svæðinu. Við efnisvinnslu ber að taka mið af VI. kafla og 48. gr. laganna um náttúruvernd nr. 44/1999, msbr.
2. Efnisvinnsla á nýjum svæðum er háð mati á efnisgæðum, hagkvæmni og framlögðu skipulagi efnistöku sem taki til eftirlits og frágangs námu að vinnslu lokinni. Ef svo háttar til þarf ýmist að tilkynna um nýjar námur vegna hugsanlegs mats á umhverfisáhrifum eða fara fram umhverfismat vegna námuvinnslunnar.
3. Haft skal samráð við stjórnslu veiðimála, samkvæmt 42. gr. laga nr. 76/1970 um lax- og silungsveiði m.s.br., áður en framkvæmdaleyfi er veitt til efnistöku úr ám eða áreyrum.
4. Tímabundnar námur, með takmarkaðri efnisvinnslu, vegna vegagerðar verða ekki hluti af staðfestu aðalskipulagi hreppsins.
5. Grjótánan í Norðurfirði (flokkur III) verði deiliskipulögð, þar sem fram kemur vinnslu- og frágangssáttun.
6. Eftir 1. júlí 2008 er stækkun náma sem starfræktar voru fyrir 1. júlí 1999 háð framkvæmdaleyfi ef áætluð efnistaka er umfram ákvæði hámark, sbr. IV. t. bráðabirgðaákvæða laga um náttúruvernd nr. 44/1999, m.s.br. Eftir 1. júlí 2012 er öll efnistaka á þessum svæðum framkvæmdaleyfisskyld.
7. Sveitarstjórn stefnir að því að sjá til þess að efnisnámur fái tilskilin starfsleyfi sem ennþá hafa ekki verið veitt.

Efnistökusvæði (ES) eru staðfest á eftirtöldum fimmtán stöðum.

ES	Náma	Jörð	Gerð námu	Stærð	Staða námu
ES1	Kráka	Veiðileysa I.	Setnáma	II	Lokuð í bili
ES2	Kjósará	Kjós.	Setnáma	I	Í notkun
ES3	Við Kviakletta	Óþekkt jörð. (Kjós)	Setnáma	I	Í notkun
ES4	Víganes	Víganes.	Setnáma	I	Lokuð í bili
ES5	Gjögur	Gjögur I.	Setnáma	I	Lokuð í bili
ES6	Skarð	Stóra-Ávík	Setnáma	I	Í notkun
ES7	Finnbogastaðir	Finnbogastaðir.	Setnáma	I	Í notkun
ES8	Hvalvík	Melar I.	Setnáma	II	Lokuð í bili
Á skrá frá 1995, til viðbótar við þær sem áður eru nefndar.					
ES9	Naustvík	Djúpuvík.	Setnáma	II	Í notkun
ES10	Árnésá	Árnés.	Setnáma	I	Í notkun
ES11	Urðir	Melar.	Setnáma	II	Í notkun
Tafla nr. 2. Námskrá vegna vegagerðar í Árneshreppi. Heimild: Vegagerðin/Jón H.					
ES12	Reykjanes	Reykjanes.	Blandað efni	II	Lokuð í bili
ES13	Norðurfjörður	Norðurfjörður.	Grjótánan	III	Lokuð í bili
ES14	Gjögur	Gjögur	Blandað efni	I	Lokuð í bili
ES15	Gjögur	Gjögur	Setnáma	I	Lokuð í bili
Tafla nr. 2 a. Aðrar námur í Árneshreppi. Heimild: Heimamenn/Guðlaugur A Ágústsson/oddiviti					

Námurnar eru flokkaðar eftir stærð. (I) Mjög lítil náma minni en 10 þúsund rúmmetrar. (II) Lítil náma; 10 til 50.000 rúmmetrar. (III) Meðalstór náma; 50-75.000 rúmmetrar.

Auk þessara náma í töflu nr. 2, sem að mestu eða öllu eru nýttar af Vegagerðinni, er efnisnáma með blönduðu efni á Reykjanesi (ES12). Þessi náma er notuð af heimamönnum sem byggingarefni. Sennilega er grjótánan við höfnina í Norðurfirði (ES13) stærsta náman í sveitarfélaginu og hennar verður áfram þörf til viðhalds á skjólgarði þar og hugsanlega fyrir sjóvarnir annars staðar í hreppnum. Grjótánan er af þeirri stærð sem gerir hana að tilkynningarskyldri framkvæmd, sbr. 2. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000. Setnáma er við flugvöllinn á Gjögri merkt (ES14) og önnur austan við flugvöllinn (fjórar litlar) sem merkt er (ES15). Þessar síðasttöldu námur verða nýttar við gerð öryggissvæðis fyrir flugvöllinn.

Ekki er gert ráð fyrir að opna varanlegar nýjar námur á skipulagstímabilinu til almennra þarfa. Gera verður ráð fyrir vissri efnistöku vegna virkjunar Hvalár og styrkingu aðkomuvega þangað en engar eiginlegar rannsóknir liggja fyrir um hvernig þessu verður háttað enn sem komið er. Nýting verður m.a. á því efni sem kemur úr nauðsynlegri gangnagerð á virkjunarsvæðinu. Sjá einnig kafla 2.1 og 3.0. Sjá einnig stutta umfjöllun um efnisnámur í kafla 4.2. Samkvæmt ákvæði 47. gr. laga um náttúruvernd nr. 44/1999 er eiganda eða umráðamanni eignarlands heimil minni háttar efnistaka til eigin nota nema um sé að ræða jarðmyndanir og vistkerfi sem njóta verndar skv. 37. gr. laganna. Í kafla 3.0 koma fram þau ákvæði laga um mat á umhverfisáhrifum er snerta efnistöku.

Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða veitir starfsleyfi fyrir vinnslu jarðefna, sbr. reglugerð 785/1999, m.s.br., um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem kann að hafa í för með sér mengun.

Landnotkun vegna efnisnáma

Sveitarfélagslagsuppráttur I: Í Kráku (ES1).

Sveitarfélagslagsuppráttur II: Í Kjósará (ES2), við Kvíarkletta (ES3), við Víganes (ES4), að Gjögri (ES5), við Skarð (ES6), í landi Finnbogastaða (ES7), við Hvalvík (ES8), í Naustvík (ES9), í Árnesá (ES10), við Norðurfjarðarurðir (ES11), á Reykjanesi (ES12), í Norðurfirði (ES13), norðan við flugvöllinn á Gjögri (ES14) og austan flugvallar (ES15).

Allar þessar námur eru fremur litlar nema grjótnáman í Norðurfirði, þ.e. hámarksstærð er um eða lauslega yfir 70.000 rúmmetrar. Gert er ráð fyrir efnistöku á virkjunarsvæði vegna vega- og stíflugerðar o.fl. þátta. Engar áætlanir liggja þó fyrir um lausnir þessara mála og gera verður breytingar á aðalskipulagi hreppsins ef þörf er á vegna þessa.

Skýringar: Á upprætti eru efnistökusvæði sýnd drapplituð.

2.2 Próun byggðar

Stofnmarkmið vegna þróunar byggðar:

Á skipulagstímabilinu er stefnt að því að viðhalda byggð í Árneshreppi.

Þjónusta við íbúana verði sú sem aðstæður leyfa.

Markmið aðalskipulagsins:

1. Stefnt er að eflingu Árneshrepps eftir því sem kostur er á.
2. Stefnt er að því að einhver fjölgun íbúa verði í hreppnum.

Þrátt fyrir þetta er ekki gert ráð fyrir eiginlegri þéttingu byggðar í hreppnum, með uppbyggingu íbúðarsvæða utan lítil kjarna í Ófeigsfirði (3-4 íbúðarhús). Í aðalskipulaginu er miðað við í hreppnum séu tvær megin miðstöðvar, þ.e. í Norðurfirði og á Finnbogastöðum. Sjá einnig kafla 2.3.4, 5.6.4 og 5.6.5 sem greina frá þjónustu og verslum á heild.

Landnotkun

Sveitarfélagsupprættir I og II: Þeir sýna núverandi landnotkun og þá sem gert er ráð fyrir á skipulagstímabilinu.

2.2.1. Íbúðarsvæði

Á íbúðarsvæðum skal fyrst og fremst gera ráð fyrir íbúðarhúsnæði. Þar má þó einnig gera ráð fyrir starfsemi sem eðlilegt er að þar sé til þjónusta við íbúa viðkomandi hverfis, s.s. verslunum, hreinlegum iðnaði, handiðnaðarfyrirtækjum, þjónustustarfsemi og leiksvæðum, eða annarri starfsemi sem hvorki verður ætlað að muni valda óþægindum vegna lykta, hávaða eða óþrífnaðar né dragi að sér óeðlilega mikla umferð.

Markmið vegna svæðis fyrir íbúðarbyggð:

Gert ráð fyrir einu svæði sem skilgreint er íbúðarsvæði. Það verður í þeim hluta sveitarfélagsins sem flokkast undir óbyggð svæði (ekki byggðasvæði). Þetta íbúðarsvæði verði lagað sem best að aðstæðum og í samræmi umhverfið. Aðstæður á svæðinu eru nokkuð góðar til uppbyggingar.

Landnotkun

Sveitarfélagsuppráttur I: Íbúðarsvæði í landi Ófeigsfjarðar (ÍS1), þar er gert ráð fyrir allt að fjórum íbúðarhúsum. Þetta svæði er um einn ha á stærð.

2.3 Atvinnumál -almennt

Stofnmarkmið vegna atvinnumála:

Fjölgja þyrftu atvinnutækifærum í Árneshreppi og þau þyrftu að verða fjölbreytilegri.

Unnið verði að virkjun Hvalár.

Önnur markmið vegna atvinnumála:

- Heimamenn standi saman að öflugri kynningu á svæðinu og samstarf verði haft við aðra aðila í atvinnurekstri og þá einkum í ferðaþjónustu í bæði í Strandasýslu og annars staðar. Sveitarstjórn hafi vissa forgöngu um þessa samræmingu.
- Hreppsnefnd er jákvæð gagnvart virkjun Hvalár, enda munu við það skapast nokkur störf sem er í samræmi við stefnumótun varðandi þróun byggðar. Þetta mun einnig stuðla að bættum samgöngum, þar sem ljóst er að gera þarf vissar vegabætur verði farið í þessar framkvæmdir, sjá kafla 2.5.1. Loks má nefna að virkjun mun bæta fjárhagslega stöðu sveitarfélagsins.

Landnotkun

Sveitarfélagsuppdráttur II: Mikilvægt er að hafa aðgengi til og frá tengivegi sem best sem er mjög til styrktar og forsenda fyrir frekari þróun. Sjá landnotkun í tengslum við einstakar atvinnugreinar í kafla 2.3.2 og 2.3.3.

2.3.1. Landbúnaður/Óbyggð svæði

Landbúnaðarsvæði ná yfir allt land jarða eða lögbýla, sbr. ákvæði jarðalaga og ábúðarlaga um land sem nýtt er til landbúnaðar. Á landbúnaðarsvæðum skal fyrst og fremst gera ráð fyrir byggingum og starfsemi sem tengist búrekstri á jörðinni. Óbyggð svæði eru opin svæði til almennrar útiveru eða takmarkaðrar umferðar fólks og þar sem ekki er gert ráð fyrir mannvirkjagerð, þ.m.t. skógræktarsvæði önnur en nytjaskógrækt á bújörðum og landgræðslusvæði.

Æskilegt er að landbúnaður haldi stöðu sinni og nái að styrkjast með aukabúgreinum, s.s. ferðaþjónustu og hlunnindanýtingu.

Markmið í landbúnaðarmálum:

1. Hefðbundinn landbúnaður verði eflur og búseta á jörðum tryggð með eflingu aukabúgreina til styrktar þess sem fyrir er. Viðhalda þarf landbúnaði sem fyrir er, enda undirstaða atvinnulífs í sveitarfélaginu.
2. Möguleikar skógræktar verði athugaðir.
3. Stök frístundahús á landbúnaðarsvæðum eru heimilud að uppfylltum ákveðnum skilyrðum. Heimilt er að reisa allt að tvö frístundahús á bújörðum, sjá einnig stefnumörkun vegna svæða fyrir frístundabyggð í kafla 2.3.5.
4. Smáíðnaður, þ.e. hreinlegur iðnaður, handiðn- og þjónustustarfsemi, getur byggst á nýtingu mannvirkja sem fyrir eru, s.s. í fyrrum íbúðarhúsum eða gripahúsum.

Landnotkun

Sveitarfélagsuppdráttur I: Auk svæða í byggð sem eru ofar 300 m.y.s. er um að ræða víðfem svæði í Árneshreppi sem hér eru talin **óbyggð svæði**. Þetta eru svæði þar sem heilsársbúseta hefur lagst af og eru tiltölulega langt frá núverandi byggðasvæði. Með þessari aðalskipulagstillögu er gert ráð fyrir að á þessu svæði hefjist heilsársbúseta á ný ef virkjað verður í Hvalá. Nokkur viðvarandi umsvif munu þá þurfa að vera til þess að þjóna þessu mannvirki og öðrum tengdum þáttum. Þessi landnotkun á alfarið við um Sveitarfélagsuppdrátt I.

Sveitarfélagsuppdráttur II: Afmörkun landbúnaðarsvæða miðast oft við 300 m.y.s. Enda þótt svæði ofan þessarar línu séu nýtt fyrir landbúnaðarstarfsemi, sem heimahagar og afréttir fyrir búfé, þá er ekki gert ráð fyrir breytingum á landnotkun á þessum svæðum, þess vegna eru þau kölluð óbyggð svæði (ÓS) (sjá töflu nr. 1. og skipulagsreglugerð).

Landeigendur í Árneshreppihyggjast ekki hefja skjólskógrækt eða annars konar skógrækt í samvinnu við Skjólskóga Vestfjarða á þessu stigi. Ef svo væri þyrfti að setja fram takmarkanir á útbreiðslu skógar eins og m.a. er fjallað um í forsoðnu um slíka ræktun hjá Skjólskógum. Þessar takmarkanir eru jafnan fram settar í greinargerðir aðalskipulags þar sem áform eru upp um skógrækt.

Nýbyggingar eða viðbyggingar sem tengjast landbúnaðarstarfsemi á bújörðum eru ekki ákvarðaðar í aðalskipulagstillögunni. Þegar um er að ræða nýbyggingar þarf að leggja fram tiltekin gögn í samræmi við skipulagsreglugerð. Á landnotkunaruppdráttum er ábúð og landnýting sýnd. Svæði sem nýtt eru fyrir móttöku á sorpi, með takmarkaðri landnotkun, eru á fjórum stöðum í Djúpuvík, á Gjögri, í Trékyllisvík, og á Norðurfirði þessi svæði flokkast sem hluti af landbúnaðarsvæði.

Stök orlofshús eða gistiskálar sem notuð eru sem hluti af ferðaþjónustu á bújörðum eru hluti af búrekstrinum og eru þá hluti af landbúnaðarsvæðum.

Forsendur fyrir byggingarleyfi vegna bygginga allt að tveggja stakra íbúðarhúsa á bújörðum án tengsla við búrekstur eru:

1. Lóðarhafi/landeigandi skal leggja fram deiliskipulag með umsókn sinni um byggingarleyfi, sem sýnir staðsetningu lóðar á bújörð, húss á lóð og aðkomu af vegi. Þá skal einnig sýna tengingu við lagnir og rotþró, svo og afstöðu og fjarlægð næstu húsa bújarðar og aðliggjandi jarða.
2. Með byggingarleyfisumsókn skal fylgja umsögn ráðunautar búnaðarsambands um áhrif þessara framkvæmda á búrekstur viðkomandi jarðar, svo og umsögn jarðanefndar, náttúruverndarnefndar og heilbrigðisnefndar.
3. Hverju íbúðarhúsi skal fylgja afmörkuð lóð, samkvæmt lóðarleigusamningi. Stærð lóðar sé að jafnaði minnst 0,5 ha en mest 1,0 ha.
4. Staðsetning lóðar (lóða) sé í sem bestu samræmi við aðra landnýtingu á jörðinni.
5. Lágmarks fjarlægð frá íbúðarhúsi lóðar að húsum bújarðar eða næstu jarða skal helst vera 150 m, sjá einnig heilbrigðisreglugerð nr. 149/1990.
6. Lóðarhafi skal setja upp girðingu á lóðarmörkum og sjá um viðhald hennar.
7. Byggingarlóð fylgir ekki afnotaréttur afréttarlands jarðar eða sveitarfélags.
8. Jarðareigandi hefur forkaupsrétt að fasteignum á lóðinni, ef um sölu þeirra er að ræða, sbr. þó jarðalög nr. 81/2004, 27. gr.
9. Húsbyggjandi skal leita samþykkis hreppsnefndar fyrir nafni á húsi sínu. Sé um að ræða tvö hús á samliggjandi lóðum, mega þau heita sama nafni með nr. 1 og 2.
10. Hreppsnefnd áskilur sér rétt til að synja um byggingarleyfi, ef hún telur einhverjar ástæður mæla gegn byggingu á viðkomandi stað. Að öðru leyti fer með þessar byggingar eftir gildandi lögum.

Í könnun á áformum landeigenda um breytta landnotkun kom ekki fram nein svörun hvað varðar nýbyggingar eða aðrar breytingar á búsetu.

Skýringar: Á landnotkunarupprætti eru landbúnaðarsvæði sýnd með ljósmosagrænum lit.

2.3.2 Fiskveiðar og -vinnsla

Stofnmarkmið vegna fiskveiða og -vinnslu:

Áhersla er lögð á þátt fiskveiða og frumvinnslu sjávarafurða í Árneshreppi.

Enda þótt fiskveiðar séu ekki umfangsmiklar í Árneshreppi þá eru þær mjög mikilvægar fyrir þá sem atvinnu eða hlutastörf hafa af þeim. Þetta á einnig við um þá úrvinnslu afurðanna sem á sér stað í landi. Mjög æskilegt væri að fiskveiðikvóti yrði aukinn í Árneshreppi sem úthlutað væri til eigenda smábáta, sbr. kafla 1.3.

2.3.3 Hafnarsvæði/Iðnaðarsvæði

Á hafnarsvæðum tengist landnotkun fyrst og fremst hafnsækinni starfsemi, s.s. útgerð, fiskvinnslu og starfsemi tengdri sjóflutningum og skipasmíði eða viðgerðum. Almennu skal ekki gera ráð fyrir íbúðum á hafnarsvæðum. Þó er, í undantekningartilvikum, unnt að gera ráð fyrir íbúðum tengdri starfsemi fyrirtækja, s.s. fyrir húsverði. Hafnarsvæði eru svæði sem heyra undir stjórn viðkomandi hafnarstjórnar. Um skilgreiningu hafnarsvæða, sjá hafnalög og reglugerðir um einstakar hafnir.

Á iðnaðarsvæðum skal fyrst og fremst gera ráð fyrir umfangsmikilli iðnaðarstarfsemi eða starfsemi sem er talin geta haft mengun í för með sér, s.s. verksmíðjum, virkjunum, tengivirkjum, veitustöðvum, skólþælu- og hreinsistöðvum, birgðastöðvum fyrir olíur og móttökustöðvum fyrir úrgang. Íbúðir eru ekki heimilar á iðnaðarsvæðum.

Markmið aðalskipulagsins:

- Hafnarsvæðið á Norðurfirði nái að þróast sem fiski- og ferjuhöfn fyrir smábáta og minni skip.

Landnotkun

Sveitarfélagsuppdráttur II: Á Norðurfirði er tiltekið svæði skilgreint sem hafnarsvæði (HS1). Þar er höfn, fiskvinnsluhús, verbúð, viss lágmarksbúnaður til móttöku á veiddum fiski o. fl. Stærð þessa svæðis er um 0,5 ha.

Þrjár litlar einkabryggjur eru í Árneshreppi: Í Djúpuvík, á Gjögri og í Ingólfsfirði, en þær eru skilgreindar sem hluti af frístundasvæði á þessum stöðum. Stærðir þessara svæða takmarkast að mestu við bryggjustærðir og takmarkaða aðstöðu á landi.

Skýringar: Hafnarsvæði er táknað með blágráum lit.

Landnotkun sem flokkast iðnaðarsvæði

Sveitarfélagsuppdráttur I:

Stöðvarhús vegna Hvalárvirkjunar er skilgreint sem iðnaðarsvæði (I-3). Lóð þess er innan virkjanasvæðis, en yrði um 2000 fm fyrir sjálft stöðvarhúsið.

Sveitarfélagsuppdráttur II: Samkvæmt reglugerð flokkast lóðir undir vatnsgeyma, rotþrær og veitumannvirki til iðnaðarsvæða. Á uppdrætti er að finna vatnstank á Norðurfirði (I-1) og rotþrær samveitna (I-2). Lóðaafmörkun er nokkuð óljós en höfð til viðmiðunar 200 fm fyrir hvorn stað.

Sjá einnig kafla 5.8.5 um hafnir, kafla 2.4.1 um vatnsveitu og kafla 2.4.4 um fráveitu.

2.3.4. Verslunar- og þjónustusvæði

Á verslunar- og þjónustusvæðum skal fyrst og fremst gera ráð fyrir verslunum og þjónustustarfsemi, þ.á.m. ferðaþjónustu. Þar sem aðstæður leyfa má gera ráð fyrir íbúðum á verslunar- og þjónustusvæðum, sérstaklega á efri hæðum bygginga.

Stofnmarkmið vegna þjónustu

Stefnt er að því að ávallt verði rekin verslun í hreppnum.

Stefnt er að eflingu ferðaþjónustu. Viss samhæfing í rekstri ferðaþjónustu verði athuguð.

Tekið er undir stefnu stjórnvalda um að auka hlut ferðaþjónustu í landinu, bæði með tilliti til fjölda ferðamanna og tekna í þessari atvinnugrein.

Markmið vegna verslunar- og þjónustusvæða:

1. Stefnt er að því að gera svæði sem ætluð eru til almennrar þjónustu enn meira aðlaðandi á skipulagstímabilinu. Þetta verði m.a.gert með því að vinna deiliskipulag af viðkomandi svæðum, þar sem lagt verði á ráðin með markvissa áætlun.
2. Verslunar- og þjónustusvæðin verði mótuð með skýrum og áhugaverðum hætti.
3. Gert ráð fyrir stækkunarmöguleikum mannvirkja í þeirri starfsemi sem fyrir er, þó er ekki gert ráð fyrir stækkun þessara svæða.

Verslun, þótt hún sé mjög mikilvæg, verður að líkindum áfram sótt út fyrir hreppinn í talsverðum mæli, enda verður vöruverð í líftilli verslun alltaf hlutfallslega hátt.

Markmið vegna ferðaþjónustu:

1. Stefnt er að eflingu ferðaþjónustu í sveitarfélaginu bæði sem aukabúgreinar og sem sjálfstæðum rekstri.
2. Ferðaþjónusta verði eflað í Árneshreppi, með aukinni umsetningu.
3. Lögð verði áhersla á menningartengda ferðaþjónusta. Samræming verði aukin í almennri upplýsingamiðlun og markaðssetningu ferðaþjónustunnar.
4. Tryggt verði gott aðgengi að ferðamannastöðum.
5. Hvatt er til samstarfs hreppsins og landeigenda um bætta merkingu og aðgengi að sögustöðum
6. Sýningarhald tengist ferðaþjónustunni.
7. Svæði sem bjóða upp á sérstætt náttúrufar verði kynnt sem hluti af afþreyingu.
8. Á svæðum sem eru á náttúruminjaskrá (NMS. 325, 326 og 327) skal tekið tillit til þess að um vissa verndun er að ræða. Þessi svæði skulu merkt fyrir árið 2011, til upplýsingar fyrir heimamenn og ferðamenn.
9. Dvöl í frístandahúsum verði ríkari þáttur í ferðaþjónustu í sveitarfélaginu.

Landnotkun sem flokkast verslun og þjónusta

Sveitarfélagsuppdráttur II

Nr	Verslunar- og þjónustusvæði	Lýsing svæðis	Stærð svæðis
VÞ1	Hótel og næsta nágrenni í Djúpuvík	Gisting og veitingar. Gert ráð fyrir stækkun.	Um 2,0 ha
VÞ2	Ferðaþjónusta í Finnbogastaðaskóla	Gisting. Skólamannvirki eru nýtt.	Um 0,5 ha
VÞ3	Gistiskáli á Valgeirsstöðum	Gisting og aðst.. Gert ráð fyrir stækkunarm.	Um 0,25 ha
VÞ4	Gistiheimili að Bergistanga	Gisting. Aðilar vinna að stækkun gistiaðstöðu	Um 1,0 ha
VÞ5	Kaupfélagið á Norðurfirði	Veitingarekstur. Afmarkað svæði	Um 0,5 ha
VÞ6	Ferðaþjónusta í landi Norðurfjarðar I	Gisting. Smáhýsi	Um 8,0 ha

Gert er ráð fyrir gistiaðstöðu í gamla frystihúsinu í Norðurfirði, þar er um að ræða sömu aðila og reka nú gistiheimili í Bergisvík.

Skýringar: Verslunar- og þjónustusvæði er táknað með ljósgulum lit.

2.3.5. Svæði fyrir frístundabyggð/frístundahús

Svæði fyrir frístundabyggð eru svæði ætluð fyrir frístundahús, þ.e. byggð sem ekki er ætluð til heilsársbúsetu. Til svæða fyrir frístundabyggð teljast einnig svæði fyrir fjallaskála, gangnamannaskála og neyðarskýli.

Markmið vegna svæða fyrir frístundabyggð:

1. Ekki er gert ráð fyrir fjölgun frístundahúsa sem neinu nemur á svæðum fyrir frístundabyggð (2-3 hús), utan Ingólfsfjarðar þar sem gert er ráð fyrir allt að 10 nýjum lóðum fyrir frístundahús. Áfram verði lögð áhersla á viðhald gamalla húsa og aðlögunar þeirra.
 2. Heimilt er að byggja tvö stök frístundahús á hverri bújörð í Árneshreppi, sjá einnig fyrsta tölulið og kafla 2.3.1.; um landbúnaðarsvæði. Sjá einnig reglur hér síðar í kaflanum um forsendur fyrir byggingarleyfum.
 3. Húsgærðir og lóðaskipan frístundahúsa þurfa að falla vel að landslagi.
- Þegar um er að ræða nýja frístundabyggð, eða stækkun þeirra núverandi, skal gera deiliskipulag af hverju svæði fyrir sig og semja byggingar- og skipulagsskilmála áður en framkvæmdir verða leyfðar. Í kafla 2.3.3 er m.a. greint frá landnotkun ferðapjónustu í sveitarfélaginu.

Landnotkun

Sveitarfélagsuppdráttur II: Frístundasvæði eru þrjú talsins samkvæmt skipulagstillögunni: Í Djúpuvík (FS1), á Gögri (FS2) og í Ingólfsfirði (FS3). Þarna er að mestu um að ræða fyrrum íbúðarhús sem nú eru nýtt sem frístundahús. Þar sem gert er ráð fyrir nýjum frístundahúsum er að jafnaði gert ráð fyrir fremur litlum lóðum, þ.e. 1000 til 2000 fm.

Stök frístundahús, veiðihús og fjallaskálar eru sýnd á landnotkunaruppdráttum og talin upp í töflu nr. 3. Gerð er nánari grein fyrir þessum mannvirkjum í kafla nr. 5.6.6.

Svæði fyrir frístundabyggð eins og hún er skilgreind í kafla þessum eru táknuð með ljóslilla lit.

Forsendur fyrir byggingarleyfi allt að tveggja stakra frístundahúsa á landbúnaðarsvæði:

1. Um stök frístundahús skal farið eftir ákvæðum laga og reglugerða, auk þess skal fylgt reglum um stök íbúðarhús (sjá kafla 2.3.1.), sem ekki tengjast búrekstri, í eftirfarandi liðum: Lóðarhafi/landeigandi skal leggja fram deiliskipulag með umsókn sinni um byggingarleyfi, sem sýnir staðsetningu lóðar á bújörð, húss á lóð og aðkomu af vegi. Þá skal einnig sýna tengingu við lagnir og rotþró, svo og afstöðu og fjarlægð húsa bújarðar.
2. Með byggingarleyfisumsókn skal fylgja umsögn ráðunautar búnaðarsambands um áhrif þessara framkvæmda á búrekstur viðkomandi jarðar, svo og umsögn náttúruverndarnefndar og heilbrigðisnefndar.
3. Ef frístundalóð er á svæði sem er á náttúruverndarskrá skal leitað umsagnar Umhverfisstofnunar.
4. Staðsetning lóðar (lóða) sé í sem bestu samræmi við aðra landnýtingu á jörðinni.
5. Lágmarks fjarlægð frá íbúðarhúsi lóðar að húsum bújarðar eða næstu jarða skal helst vera 150 m, sjá einnig heilbrigðisreglugerð nr. 149/1990.
6. Lóðarhafi skal setja upp girðingu á lóðarmörkum og sjá um viðhald hennar.
7. Jarðareigandi hefur forkaupsrétt að fasteignum á lóðinni, ef um sölu þeirra er að ræða, sbr. þó jarðalög nr. 81/2004. Húsbyggjandi skal leita samþykkis hreppsnefndar fyrir nafni á húsi sínu. Sé um að ræða tvö hús á samliggjandi lóðum, mega þau heita sama nafni með nr. 1 og 2.

2.4. Veitur

Til veitna teljast stofn- og dreifikerfi veitna, s.s. vatnsveitu, hitaveitu, rafveitu, fjarskipta og fráveitu. Með stofnkerfi er í skipulagsreglugerð átt við flutningskerfi, frá upptökum að dreifikerfi.

2.4.1. Vatnsveita

Stofnmarkmið vegna vatnsveitu

Séð verði til að vatnsveitur (samveitur) skili nægu neyslvatni er uppfylli kröfur um gæði.

Markmið vegna svæða fyrir frístundabyggð:

- Nákvæmari rannsóknir verði gerðar á vatnsbúskap og gæðum vatns í hreppnum í samræmi við lög.

Landnotkun

Samveitur, þótt smáar séu í sniðum, eru hér skilgreindar fjórar talsins. Skilgreining á samveitu er tenging við þrjú hús eða fleiri. Í aðalskipulaginu er gerð tillaga um afmörkun þeirra.

Sveitarfélagsuppdráttur II:

1. Vatnsveita í Djúpuvík, vatn er tekið á nokkrum stöðum. Þar er hótél, nokkur gömul íbúðarhús sem flest eru skilgreind frístundahús ásamt gamalli verksmiðjubyggingu og fylgimannvirkjum.
2. Vatnsveita á Finnbogastöðum og nágrenni. Þar er um að ræða skóla ásamt nokkrum húsum.

3. Vatnsveita í Árnési og nágrenni. Þar er kirkja, félagsheimili, gamla prestsetrið og nokkur önnur hús.
4. Tvískipt vatnsveita er á Norðurfirði. Önnur þeirra þjónar m.a. ferðaþjónusta, verslun, hafnarsvæði og íbúðir. Þetta er eina veitan sem hefur tiltölulega stóran vatnstank. Hin veitan er minni, en hún er fyrir nokkur íbúðarhús og frístundahús (7000 lítra tankur) (I-1).

Sjá nánar um vatnsveitu í Árneshreppi í kafla 5.7.1.

Skýringar: Svæði sem skilgreint er brunnsvæði er sýnt með dökkbláum lit en grann- og fjarsvæði eru með misþéttum bláum skálínum.

2.4.2. Nýting á heitu vatni

Staða í hitaveitumálum:

Seinni hluta ársins 2008 var boruð 90 m djúp hola á Krossnesi sem skilaði góðum árangri. Vatnið sem holan skilar er 64,8°C heitt og rennslíð er 14 sekúntulítrar. Þetta vatn mun sjá 4-5 fjölskyldum og fjölda hús á Norðurfirði fyrir heitu vatni.

Landnotkun

Á þessu stigi er ekki gert ráð fyrir mannvirkjagerð vegna lagningu heitavatns og þar af leiðandi verður slík starfsemi ekki staðfest á landnotkunaruppráttum. Sjá kafla 5.7.2.

Eina markvissa nýtingin á heitu vatni í Árneshreppi er í Laugarvík á Krossnesi, þar sem sundlaugin nýtur heita vatnsins og einnig er vatnið notað til upphitunar á íbúðarhúsinu í Krossnesi. Einnig má nefna litla baðlaug á Gjögri sem fær heitt vatn á staðnum, gömul upphlaðin setlaug er ofan við Húsárfoss í Ófeigsfirði og heitt vatn finnst einnig í nokkrum mæli í Laugarvík í Kambi.

Skýringar: Upptök heitavatns eru sýnd á uppráttum með bókstafnum H með hring utan um, þetta er einungis gert til upplýsingar án staðfestingar aðalskipulags.

2.4.3. Rafveita

Stofnmarkmið vegna rafveitu

Unnið verði að virkjun Hvalár.

Markmið í raforkumálum:

1. Hreppsnefnd er jákvæð gagnvart virkjun Hvalár.
2. Kannaðir verði möguleikar á uppbyggingu þriggja fasa rafkerfis í sveitinni í framhaldi af virkjuninni.
3. Raflínur verði að jafnaði lagðar í jörðu þar sem hætta er á veðurskemmdum og þær valdi sem minnstum spjöllum á landbúnaðar- og verndarsvæðum sem og hinum óbyggðu svæðum.

Helstu atriði er varða Hvalárvirkjun:

Eins og málin standa nú hefur verið gerð forathugun á Hvalá og Rjúkanda á Ófeigsfjarðarheiði með miðlun í Vatnalautum og smærri miðlunum á Ófeigsfjarðarheiði. Gert er ráð fyrir að virkjað verði í einu þrepi niður í Ófeigsfjörð með aðrennslisgöngum. Stöðvarhús yrði í Strandafjöllum og útrás frá þeim rétt neðan við Hvalárfoss. Virkjað er fall frá umþb. 300-320 mys og niður í 5 metra. Í foratuguninni var einnig gerð grein fyrir því að veita Eyvindarfjarðará yfir til Efra-Hvalárvatns með miðlun í neðra Eyvindarfjarðarvatni. Með þessari viðbót yrði stærð virkjunarinnar allt 50 MW og framleiðsla allt að 300 GWh á ári.

Sveitarfélagsuppráttur I:

Á eftirfarandi töflu er áætlun um möguleika vatnsmiðlunar, stærðir svæða sem fara undir vatn og skylda þætti.

	Yfirfallshæð (m y.s.)	Nýtanleg miðlun (Gl)	Stærð stöðuvatns (km ²)		Land undir vatn (km ²)
			Í dag	Eftir stíflugerð	
Inntakslón	315	35	1,10	2,70	1,60
Vatnalautamiðlun	348	85	1,78	6,45	4,67
Neðra-Eyvindarfjarðarvatn	317	30	0,98	1,86	0,88
Efra-Eyvindarfjarðarvatn	380	0	0,62	0,62	0,00
Samtals:			4,48	11,63	7,15
Til hliðsjónar: Yfirlitsmynd, dags 24.10.08					

Virkjunarsvæði, sem nær yfir næstum alla landareign jarðarinnar Ófeigsfjörður, er sýnt á uppdrættinum. Samkvæmt áætlun er stærð fyrirhugaðar virkjunar í Hvalá 37 MW.

Stöðvarhús og önnur aðstöðuhús vegna virkjunarinnar, er skilgreint sem iðnaðarsvæði (I-3). Sjá einnig umfjöllun um virkjun í kafla 3 og 5.7.3, ásamt umhverfisskýrslu. Tillaga um legu háspennulína frá virkjuninni hefur komið fram. Að þær liggja í tvær áttir eða til vestur yfir Ófeigsfjarðarheiði og hins vegar suður Strandir um Húsárdal og austur fyrir Búrfell. Í skipulagstillögunni er gert ráð fyrir að háspennulínur fari í báðar áttir og stefnt verði að hringtengingu á Vestfjörðum.

Sjá nokkuð ítarlega umfjöllun um rafveitumál og sérstaklega virkjun Hvalár í kafla nr. 5.7.3.

Virkjanakostir með uppsett rafafli allt að 199 kW teljast til smávirkjana og eru almennt heimilar á landbúnaðarsvæðum og þar með ekki sérstaklega skilgreindir á uppdrætti. Slík smávirkjun er á Eyri, en hún telst hluti af frístundabyggingdinni þar enda er ekki lengur um landbúnaðarsvæði að ræða á jörðinni.

Skýringar: Stofnlína Orkubús Vestfjarða (R) er táknuð eru með heilum línunum (loftlína) eða brotnum línunum (í jörð). Virkjunarsvæðið er afmarkað með grænni, samfelldri línu. Tillögulínur frá virkjun eru sýndar með sömu litum (breiðari línunum), önnur fer til vesturs en hin til suðurs.

2.4.4. Fráveita

Stofnmarkmið vegna fráveitu

Áfram verði rotþróm komið fyrir þar sem þeirra er þörf.

Öll hús í Árneshreppi með frárennsli, sem þarf að hreinsa, eru tengd rotþróm. Framvegis er hverjum húseiganda skylt að hafa fullnægjandi fráveitukerfi frá húsi sínu eða þeim húsum sem hann hefur umsjón með. Engar stofnagnir vegna fráveitu eru skilgreindar sem slíkar í hreppnum.

Markmið í fráveitumálum:

1. Sveitarfélagið sjái um tæmingu rotþróa annað hvert ár og losi á viðurkenndan urðunarstað fyrir seyru, eigendur rotþróa greiði holræsagjald til sveitarfélagsins er standi undir kostnaði vegna tæmingar rotþrónna, sjá reglugerð nr. 798/1999 og leiðbeiningar um rotþrær sem finna má á heimasíðu UST (www.ust.is).

Landnotkun

Sveitarfélagsuppdráttur II: Svæði sem nýtt eru fyrir fráveitubúnað að vissri stærð, falla undir skilgreiningu iðnaðarsvæðis. Á Norðurfirði (I-2) er sameiginleg rotþró.

Skýringar: Fráveitubúnaður er táknaður með dökkgráum lit (iðnaðarsvæði).

2.4.5. Sorpeyðing

Sorpförgunarsvæði eru svæði þar sem fram fer eða fyrirhuguð er förgun á sorpi og öðrum úrgangi, s.s. urðun eða brennsla.

Árneshreppur er aðili að Sorpsamlagi Strandasýslu og er urðunarstaðurinn í nágrenni Hólmavíkur. Sorpförgun fer ekki fram í Árneshreppi.

Markmið vegna sorpeyðingar:

1. Stefnt er að því, í samvinnu við sveitarfélögin í Strandasýslu, að finna frambúðarlausn fyrir sorpförgun, þegar núverandi aðstöðu verður breytt. Stefnt er að þessari vinnu ljúki fyrir 2012.
2. Lögð verði rík áhersla á að minnka umfang sorpsins og það verði flokkað.
3. Urðun lífræns úrgangs hafi minnkað um 25% árið 2010.
4. Blöndun valkosta við sorpförgun kemur vel til greina.

Sjá einnig kafla nr.5.7.5. Á skýringaruppdrætti II eru sorpsöfnunarstaðir sýndir til skýringar.

2.5. Samgöngu- og fjarskiptamál -almennt

Undir flokkinn samgöngur falla öll helstu samgöngumannvirki, s.s. vegir og götur, þ.m.t. brýr, mislæg gatnamót, göngubrýr, undirgöng og jarðgöng, göngu-, hjólréiða- og reiðstígar, flugvellir og flugbrautir, komustaðir farþegaferja, sporbundin umferð og önnur samgöngumannvirki. Skilgreiningar vega og helgunarsvæða eru í samræmi við vegalög. Skilgreiningar flugvalla og helgunarsvæða, eru í samræmi við lög um loftferðir og reglur um einstaka flugvelli. Skilgreiningar hafna eru í samræmi við hafnalög og reglugerðir um einstakar hafnir.

Stofnmarkmið vegna samgangna

Hreppsnefnd leggur áherslu á mikilvægi hvers konar samganga innan og utan hreppsins.

Tengivegurinn norður í Árneshrepp verði lagfærður og endurbyggður þar sem þess er þörf.

Flugsamgöngur fylgi eðlilegri þróun sem snýr að þjónustu og öryggi.

Hlutverk hafnar á Norðurfirði hefur verið skilgreint til næstu ára.

2.5.1. Samgöngur á landi

Tekið er undir stefnu stjórnvalda um að auka hlut ferðaþjónustu í landinu, bæði með tilliti til fjölda ferðamanna og tekna í þessari atvinnugrein. Þetta þýðir að samgöngur munu aukast og að vægi vegþjónustu eykst.

„Aðalfundur Héraðsnefndar Strandasýslu haldinn að Sævangi 2. apríl 2005 tekur heilshugar undir ályktun Ferðamálafélags Strandasýslu um samgöngumál og hvetur samgönguráðherra og þingmenn kjördæmisins til að beita sér af hörku fyrir bættum samgöngum til Stranda og um svæðið. Fundurinn bendir á að samgöngur á Ströndum eru úr öllum takti við það sem gengur og gerist á landsvísu. Benda má á að ein mikilvægasta forsenda fyrir sameiningu sveitarfélaga eru bættar samgöngur. Jafnframt telur fundurinn að bryn þörf sé á að vinna að bættum almenningssamgöngum um svæðið allan ársins hring.“

Markmið í samgöngumálum, sem hreppsnefnd beiti sér fyrir:

1. Að tengivegurinn hafi verið lagfærður verulega á skipulagstímabilinu.
2. Í tengslum við virkjun Hvalár þarf að bæta veginn norður yfir Eyrarháls og allt að fyrirhuguðu stöðvarhúsi.
3. Lagfæringar verði gerðar á safnvegum (að bújörðum) í sveitarfélaginu.
4. Að ferðamanna- og jaðarvegum í sveitarfélaginu verði komið inn á vegaaætlun.

Önnur markmið í samgöngumálum

- Snjómokstur og viðhald vega verði aukið.

Undirbúningur framkvæmda varðandi Hvalárvirkjun er að ýmsu skammt á veg komin eins og fram kemur í skipulagsgögnum. Komi til breytinga á landnotkun vegna uppbyggingar þar er gert ráð fyrir að breytingar verði gerðar á aðalskipulagi sveitarfélagsins. Þetta snertir m.a. legu vega og opnum efnisnáma til vegagerðar og hugsanlega til annarra nota.

Landnotkun

Lega tengivega í Árneshreppi verður staðfest í aðalskipulagstillögunni og frátekið verður svæði þar sem gert er ráð fyrir síðari tíma vegagerð ef þörf er á. Fjarlægð mannvirkja frá vegum skal vera í samræmi við 33. gr. vegalaga. Samkvæmt þeim má ekki staðsetja byggingar, leiðslur eða önnur mannvirki, föst eða laus, nema leyfi Vegagerðarinnar komi til, nær vegi en 15 m frá miðlínu tengivega og annarra þjóðvega (30 m fjarlægð skal vera þar sem um stofnveg er að ræða). Fjarlægð mannvirkja frá stofn- og tengivegi skal vera 100 m og 50 m frá öðrum vegum. Sjá einnig gr. 4.16.2 í skipulagsreglugerð.

Eftirfarandi tengivegir eru staðfestir á Aðalskipulagi Árneshrepps 2005-2025:

643 Strandavegur, tengivegur, heildarlengd 13,48 km.

Heiti upphafspunktar: Asparvík.
Heiti endapunktar: Kolbeinsvíkurá.
Vegtegund: D.

643 Strandavegur, tengivegur, heildarlengd 18,71 km.

Heiti upphafspunktar: Kolbeinsvíkurá.
Heiti endapunktar: Djúpavík.

- Vegtegund: **D.**
643 Strandavegur, tengivegur, heildarlengd 18,07 km.
 Heiti upphafspunktar: Djúpavík
 Heiti endapunktar: Gjögur.
 Vegtegund: **D.**
643 Strandavegur, tengivegur, heildarlengd 15,75 km.
 Heiti upphafspunktar: Gjögur.
 Heiti endapunktar: Norðurfjörður.
 Vegtegund: **D.**
646 Flugvallarvegur Gjögri, tengivegur, heildarlengd 1,70 km.
 Heiti upphafspunktar: Strandavegur (643).
 Heiti endapunktar: Flugvöllur.
 Vegtegund: **D.**

Skýringar: Á skipulagsuppráttum eru tengivegir og aðrir vegir (-til skýringar) með einfaldri línu, misþykkum. Sjá kafla 5.8.2, þar sem tengivegir í Árneshreppi eru taldir upp.

2.5.2. Samgöngur á sjó

Ein höfn er í Árneshreppi, Norðurfjarðarhöfn (HS1), sem nýtur opinberra styrkja svo sem gegnir um þær hafnir á Íslandi sem nauðsynlegar eru fyrir strandbyggðir. Þessi höfn nýtist með ýmsum hætti, þ.e. sem fiski- og flutningahöfn. Norðurfjarðarhöfn tekur yfir Norðurfjörð innan línu, sem hugsast dregin úr Bergistanga norðanmegin fjarðarins í Urðarnes sunnan fjarðarins. Stefnt verði að því hafnaraðstaðan þróist í samræmi þarfir og nýja tækni.

Þrjár einkabryggjur eru í sveitarfélaginu, í Djúpavík (FS1), á Gjögri (FS2) og í Ingólfsfirði (FS3). Þessar bryggjur eru hér skilgreindar sem hluti af frístundasvæði á þessum stöðum. Bryggjurnar er fyrst og fremst nýttar í tengslum við ferðaþjónustu og til almennrar útivistar.

2.5.3. Gönguleiðir

Markmið vegna gönguleiða:

- Helstu gönguleiðir verði skilgreindar og sama gildi um áningastaði.

Landnotkun

Samkvæmt Aðalskipulagi Árneshrepps er gert ráð fyrir að eftirfarandi gönguleiðir verði staðfestar. Gönguleiðir eru eingöngu sýndar á **Sveitarfélagsupprætti I**. Sjá einnig kafla 5.8.3:

- GL-1. Gönguleið frá Kúvíkum inn á Trékyllisheiði.
- GL-2. Stutt gönguleið sem nefnist Djúpavíkurhringur.
- GL-3. Gönguleið frá Djúpavík inn á Trékyllisheiði.
- GL-4. Gönguleið frá Reykjarfjarðarhlíð að jörðinni Bæ.
- GL-5. Gönguleið frá Naustvík að jörðinni Bæ.
- GL-6. Gönguleið frá Gjögri að Reykjarneshyrnu.
- GL-7. Stutt gönguleið frá Litlu-Ávík að Þórðarhelli.
- GL-8. Stutt gönguleið frá Stóru-Ávík að Grásteini (Silfursteini).
- GL-9. Gönguleið frá Felli að Munaðarnesi.
- GL-10. Gönguleið frá Valgeirsstöðum að Ingólfsfirði.
- GL-11. Gönguleið frá Ingólfsfirði að Ófeigsfirði.
- GL-12. Gönguleið frá Ófeigsfirði að Krákutúni.
- GL-13. Gönguleið frá Krákutúni upp á Drangajökul.
- GL-14. Gönguleið frá Krákutúni inn fyrir botn fjarðarins.
- GL-15. Gönguleið 1 frá Bjarnarfirði út úr Árneshreppi.
- GL-16. Gönguleið 2 frá Bjarnarfirði út úr Árneshreppi.

Þessar gönguleiðir eru mjög mismunandi hvað varðar lengd, aðgengi, aðstöðu og fleira. Gönguleiðir eru auðkenndar með rauðum punktalínum. Sjá kafla 5.8.3. þar er ítarlegri lýsing á öllum gönguleiðum sem staðfestar verða.

2.5.4. Flugsamgöngur

Markmið vegna flugsamgangna:

- Lögð er áhersla á mikilvægi flugvallarins á Gjögri.
- Ganga þarf frá öryggissvæðum fyrir flugvöllinn.

Landnotkun

Sveitarfélagsuppdráttur II: Gjögurflugvöllur (FV1) og farþegaskýli (PS7) við Gjögurflugvöll ásamt annarri nauðsynlegri aðstöðu er staðfest í aðalskipulaginu. Sjá einnig kafla 5.8.4.

2.5.5. Fjarskipti

Önnur markmið vegna fjarskipta:

1. Fjarskiptasamband verði bætt í sveitarfélaginu. Þetta á við um gagnaflutningakerfi, tölvusamskipti, sjónvarp og farsímakerfi. Tryggja þarf gott fjarskiptasamband í sveitarfélaginu þannig að gagnaflutningsleiðir hindri ekki nýtingu og framþróun fjarvinnslu við nám og atvinnuþátttöku íbúa.
2. Möstur verði staðsett þar sem þau valda sem minnstum sjónrænum áhrifum.

Landnotkun

Nú er komið 3-G internetsamband í mikinn hluta hreppsins. Fyrirhugaðar framkvæmdir á sviði fjarskipta á skipulagstímabilinu er útvíkkun í farsímaþjónustu.

Sveitarfélagsuppdráttir: Fjarskiptamöstur og önnur áþekk mannvirki eru sýnd á uppdrætti. Komi til þess að reist verði ný fjarskiptamannvirki á skipulagstímabilinu, sem ekki liggur fyrir nú, verða þau annað hvort byggð í skilgreindu landbúnaðarsvæði eða á óbyggðum svæðum. Nýlega hefur komist á GSM-samband við hluta hreppsins, með uppsetningu masturs í nágrenni við Skagaströnd. Skilgreint á uppdrætti með sérstöku tákni, sjá skýringar á landnotkunaruppdráttum.

2.6. Þjónustustofnanir

Á svæðum fyrir þjónustustofnanir skal fyrst og fremst gera ráð fyrir stofnunum og fyrirtækjum sem óháð eignaraðild veita almenna þjónustu við samfélagið, s.s. menntastofnunum, heilbrigðisstofnunum, menningarstofnunum, félagslegum stofnunum, trúarstofnunum, og öðrum þjónustustofnunum ríkis, sveitarfélaga eða annarra aðila.

Markmið aðalskipulagsins:

1. Núverandi skólasvæði verði áfram miðstöð allrar skólastarfsemi í sveitarfélaginu.
2. Gert er ráð fyrir auknum safnarekstri á næstu árum og stuðlað verði að viðhaldi og varðveislu fornra minja í sveitarfélaginu.

Ekki er gert ráð fyrir að þessi svæði stækki, þ.e. lóðir samkvæmt fasteignamati, en möguleiki er á því að byggingarmagn verði aukið.

Landnotkun vegna þjónustustofnana

Sveitarfélagsuppdráttur II

Nr	Svæði f. þjónustustofnanir	Lýsing svæðis	Stærð svæðis
PS1	Lóð Finnbogaskóla	Svæði sem ekki mun breytast á skipulagstímanum	Um 0,2 ha
PS2	Lóð félagsheimilisins Árness	Verður óbreytt	Um 0,2 ha
PS3	Lóð gömlu kirkjunnar	Kirkjan stendur á afmörkuðu og girtu svæði	Um 0,1 ha
PS4	Lóð nýju kirkjunnar	Kirkjan stendur á afmörkuðu og girtu svæði	Um 0,2 ha
PS5	Sundlaug í Krossnesi	Verður óbreytt, en hefur verið lagfært ágætlega	Um 0,5 ha
PS6	Viti á Seljanesi	Óbreytt	Um 500 fm
PS7	Viti á Gjögri	Óbreytt	Um 500 fm
PS8	Skrifstofa hreppsins	Er hluti af verslunarhúsinu í Norðurfirði	Um 100 fm

Sveitarfélagsuppdráttur I

Nr	Svæði f. þjónustustofnanir	Lýsing svæðis	Stærð svæðis
PS9	Viti á Sæluskerjum	Lóðin er skilgreind	Um 0.1 ha

Skýringar: Svæði fyrir þjónustustofnanir sveitarfélaga eru táknaðar með rauðgulum lit.

2.6.1. Skóla- og menntamál

Finnbogastaðaskóli verði rekinn með sama hætti og áður enda þótt nemendur séu fáir (tveir skólaárið 2007 til 2008), en þeir verða þrír skólaárið 2009-2010.

Árneshreppur setur sér markmið um að árangur af skólastarfi sé metinn fyrir nemandann, foreldra, heimili og hreppinn.

Önnur markmið í menntamálum:

- Í skólanámskrá verði lögð áhersla á hópvinnu, skapandi starf, markvissa málörvun og val á námsgreinum.
- Kannaðir verði möguleikar á fjarnámi fyrir fullorðna, sem aðstöðu nyti í Finnbogastaðaskóla.

Landnotkun

Sveitarfélagsuppráttur II: Lóð Finnbogastaðaskóla fullnægir þörfum á skipulagstímabilinu. Skólalóðin er hluti af stofnanasvæði (PS1).

2.6.2. Menningarmál

Hreppsnefnd stuðli að eflingu menningarstarfsemi. Þetta verði m.a. tengt ferðapjónustu eftir því sem við á og aðstæður leyfa hverju sinni.

- Menning er hluti lífsgæða.
- Árneshreppur mun leggja áherslu á að gera sögu og sérkenni sveitarfélagsins þekkt, m.a. með skipulagðri merkingu menningarminja og sögustaða.
- Samstarf verði við ferðapjónustuaðila um uppbyggingu menningartengdrar ferðapjónustu.
- Skólabókasafn verði eflt og endurskoðaður verði rekstur almenningsbókasafnsins.

2.6.3. Heilbrigðismál

Markmið í heilbrigðismálum:

Heilsuvernd og heimahjúkrun í hreppnum verði efl.

Landnotkun

Ekki er gert ráð fyrir breytingum á landnotkun í Árneshreppi vegna heilbrigðisþjónustu. Sjá kafla 5.9.4.

2.6.4. Félagsþjónusta

Árneshreppur beiti sér fyrir heildstæðri félagsþjónustu eftir föngum.

Önnur markmið í félagsþjónustu:

1. Hreppurinn tryggi öldruðum vist á hjúkrunarheimilum eða dvalarheimilum þegar á þarf að halda.
2. Engar áætlanir eru um uppbyggingu sérstofnana fyrir fatlaða í sveitarfélaginu en horft til stofnana fyrir fatlaða á Hólmavík.

Landnotkun

Sveitarfélagsupprættir: Félagsþjónusta mun ekki leiða af sér breytingu á landnotkun á skipulagstímabilinu.

2.6.5. Opinber stjórnsýsla

Aðstaða oddvita, hreppsskrifstofa, hefur verið í verslunarhúsinu í Norðurfirði. Að öðru leyti er ekki gert ráð fyrir breytingum á almennri stjórnsýslu í sveitarfélaginu nema ný lagaákvæði eða samþykktir á vettvangi Héraðsnefndar komi til.

2.6.6. Kirkjur og kirkjugarðar

Kirkjurnar eru tvær og er þeim þjónað frá Hólmavík. Kirkjugarður er við gömlu kirkjuna.

Markmið í kirkjumálum:

Núverandi kirkjur mæta þörfum Árneshrepps á skipulagstímabilinu.

Landnotkun

Sveitarfélagsuppdráttur II: Lóð gömlu kirkjunnar er merkt (ÞS3) og hin nýja er merkt (ÞS4). Sjá kafla 5.9.7. um kirkjur og kirkjugarða-forsendur.

2.7. Félagslíf, íþróttir og útivist -Opin svæði til sérstakra nota

Stofnmarkmið vegna félags- íþróttá- og útivistarmála

Skilyrði fyrir íþróttá- og félagslíf verði áfram fyrir hendi. Lögð verði áhersla á að kynna áhugaverðar gönguleiðir í Árneshreppi.

Opin svæði til sérstakra nota eru svæði með útivistargildi á einn eða annan hátt þar sem gert er ráð fyrir mannvirkjagerð í tengslum við þá starfsemi sem þar er stunduð, s.s. tjald- og hjólhýsasvæði, skrúðgarðar, kirkjugarðar, leiksvæði, íþróttasvæði, golfvöllir, sleða- og skíðasvæði, skautasvæði, siglingaaðstaða, hesthús og reiðvöllir, rallybrautir og skotvöllir. Einnig garðlönd og trjáræktarsvæði.

Markmið í útivistarmálum:

- Að skapa sem best skilyrði fyrir fjölbreytta útivistarkosti fyrir íbúa sveitarfélagsins og gesti þeirra.

Ekki er gert ráð fyrir stækkun íþróttasvæðis, en nýting þess kann að breytast með þróun starfseminnar.

Landnotkun:

Landnotkun vegna svæða til sérstakra nota er eftirfarandi:

Sveitarfélagsuppdráttur II: Íþróttasvæði sveitarfélagsins (OS1) er í nágrenni skólalóðarinnar á Finnbogastöðum.

Skýringar: Opin svæði til sérstakra nota eru táknuð með dökkmosagrænum lit.

2.8. Náttúruvá/öryggismál

Svæði undir náttúruvá eru svæði þar sem hættu er talin stafa af náttúruhamförum, s.s. snjóflóðum, skriðuföllum, sjávarflóðum, vatnsflóðum, jarðskjálftum, eldvirkni eða veðurfari (ofviðri). Um landnotkun á svæðum þar sem hættu er talin stafa af ofanflóðum fer samkvæmt ákvæðum laga um varnir gegn snjóflóðum og skriðuföllum og reglugerð um nýtingu hættusvæða.

Stofnmarkmið vegna öryggismála

Við skipulag og uppbyggingu mannvirkja sé ávallt horft til öryggis íbúana hvað varðar náttúruvá og annarrar hugsanlegrar hættu.

Markmið vegna náttúruvár og öryggismála:

1. Meta skal hættu á snjóflóðum og öðrum ofanflóðum.
2. Meta skal hættu sem fylgir ofviðri í Árneshreppi.
3. Mat á náttúruvá skal fyrst og fremst ná til svæða þar sem mannvirkjagerð er fyrirhuguð.
4. Kröfur um hönnun bygginga, m.t.t. burðarþols, brunavarna og stöðugleika verði ávallt í fullu samræmi við ströngustu viðmiðanir laga, reglugerða og staðla (ÍST) sem við eiga.
5. Öryggis verði gætt við hönnun samgöngumannvirkja af allri gerð, þ.e. bílvega- og brúarmannvirkja, ásamt hafna- og flugvallarmannvirkja.
6. Almannavarnir og sjúkraflutningar verði skipulögð með þeim hætti að þessir aðilar tryggi sem best öryggi íbúanna.

Landnotkun

Ávallt verður tekið tillit til þátta sem lúta að náttúruvá og öryggismálum. Þetta á einkum við um vegagerð og staðarval fyrir frístundahús og skála. Þetta mun verða verða gert í aðalskipulaginu og það kappkostað að forðast alla áhættu.

Sveitarfélagsuppdráttur II: Aðstaða fyrir slökkvibíl og fleiri öryggistæki er á Gjögri (ÞS7).

Svæði undir náttúruvá -grjóthrun, skriðuhætta og snjóflóðahætta:

Sveitarfélagsuppdráttur I: Skriðuhætta er á vegkaflanum frá Kolbeinsvík og að Byrgisvík (Vnr. 643) (NV1) og við Veiðileysuólfæru (NV6).

Aðalskipulag Árneshrepps 2005-2025

Sveitarfélagsuppdráttur II: Skriðuhætta er á Kjörvogshlíð (Vnr. 643) (NV2), undir Sætrafjalli og frá Sætrakleif að Vallnesi, skriðuhætta er í Norðurfjarðarurðum (Vnr. 643) (NV3) og skriðuhætta er í Reykjarfjarðarhlíð (NV5). Sérstök snjóflóðahætta er í Munaðarneshlíð (Vnr. 647) (NV4).

Sjá einnig kafla nr. 4.5 um flóð og kafla nr. 4.6 um jarðskjálfta.

Skýringar: Svæði undir náttúruvá eru sýnd á sveitarfélagsuppdráttum sem rauðar lóðréttar línur.

Sveitarfélagsuppdráttur I			
Landnotkun	Svæði	Landnotkun	Svæði
Óbyggð svæði		Friðlýstar fornminjar	
Eyðibbyggðir	ÓS	Drangar	ÞM3
Íbúðarsvæði		Efnistökusvæði	
Íbúðarsvæði í Ófeigsfirði, við Hvalárvirkjun	ÍS1	Kráka	ES1
Svæði á náttúruminjaskrá		Svæði fyrir þjónustustofnanir	
Drangaskörð	Nr. 325	Vitinn á Sæluskerjum	ÞS9
Iðnaðarsvæði			
Stöðvarhús Hvalárvirkjunar	I-3		

Sveitarfélagsuppdráttur II			
Landnotkun	Svæði	Landnotkun	Svæði
Óbyggð svæði		Svæði fyrir þjónustustofnanir	
Svæði ofan 300 mys	ÓS	Finnbogastaðaskóli	ÞS1
Landbúnaðarsvæði		Félagshéimilið Árnes	ÞS2
Svæði neðan 300 mys í byggð	LS	Gamla kirkjan og kirkjugarður	ÞS3
Efnistökusvæði		Nýja kirkjan	ÞS4
Kjósará	ES2	Sundlaugin Krossnesi	ÞS5
Kvíaklettur	ES3	Vitinn á Gjögri	ÞS6
Víganes	ES4	Aðstaða við Gjögurflugvöll	ÞS7
Gjögur	ES5	Hreppsskrifstofa	ÞS8
Skarð	ES6	Verslunar- og þjónustusvæði	
Finnbogastaðir	ES7	Ferðaþjónusta í Djúpuvík	VÞ1
Hvalvík	ES8	Ferðaþjónusta í Finnbogastaðaskóla	VÞ2
Naustvík	ES9	Gistiskáli á Valgeirsstöðum	VÞ3
Árnesá	ES10	Ferðaþjónusta Bergistanga, m. stækkun	VÞ4
Urðir	ES11	Verslun og þjónusta á Norðurfirði	VÞ5
Reykjanesi	ES12	Ferðaþjónusta í landi Norðurfjarðar I	VÞ6
Norðurfirði	ES13		
Gjögri, norðan flugvallar	ES14	Vatnsverndarsvæði	
Gjögri, austan flugvallar –fjórar litlar námur	ES15	Í Djúpuvík	VS1
Iðnaðarsvæði		Á Finnbogastöðum	VS2
Vatnsgeymir í Norðurfirði	I-1	Í Árnesi og nágrenni	VS3
Sameiginlegar rotþrær	I-2	Á Norðurfirði	VS4
Fristundasvæði			
Í Djúpuvík	FS1	Hafnarsvæði	
Á Gjögri	FS2	Höfnin og nágrenni hennar á Norðurfirði	HS1
Í Ingólfsfirði	FS3	Gönguleiðir	
Flugvöllur		Gönguleið frá Kúvíkum inn á Trékyllisheiði.	GL-1
Gjögurflugvöllur	FV1	Stutt gönguleið sem nefnist Djúpuvíkurhringur.	GL-2
Tengivegir		Gönguleið frá Djúpuvík inn á Trékyllisheiði.	GL-3
Strandavegur	TV-643	Gönguleið frá Reykjarfjarðarhlíð að Bæ.	GL-4
Flugvallarvegur að Gjögri	TV-646	Gönguleið frá Naustvík að jörðinni Bæ.	GL-5
Opin svæði til sérstakra nota		Gönguleið frá Gjögri að Reykjarneshyrnu.	GL-6
Íþróttavæði Árneshrepps	OS1	Stutt gönguleið frá Litlu-Ávík að Þórðarhelli.	GL-7
Svæði á náttúruminjaskrá		Stutt gönguleið frá Stóru-Ávík að Grásteini.	GL-8
Grásteinn (silfursteinn) í landi Ávíkur	Nr. 326	Gönguleið frá Felli að Munaðarnesi.	GL-9
Veðileysa	Nr. 327	Gönguleið frá Valgeirsstöðum að Ingólfsfirði.	GL-10
Svæði undir náttúruvá, ekki staðfest		Gönguleið frá Ingólfsfirði að Ófeigsfirði.	GL-11
Vegkaflinn frá Kolbeinsvík og að Byrgisvík	NV-1	Gönguleið frá Ófeigsfirði að Krákutúni.	GL-12
Í Kjörvogshlíð, frá Sætrakleif að Vallnesi	NV-2	Gönguleið frá Krákutúni upp á Drangajökul.	GL-13
Norðurfjarðarurðir	NV-3	Gönguleið frá Krákutúni inn fyrir botn fjarðar.	GL-14
Munaðarneshlíð	NV-4	Gönguleið 1 frá Bjarnarfirði út úr Árneshreppi.	GL-15
Reykjarfjarðarhlíð	NV-5	Gönguleið 2 frá Bjarnarfirði út úr Árneshreppi.	GL-16
Veðileysuöfæra	NV-6	Friðlýstar fornminjar	
Hverfisverndarsvæði		Árnes	ÞM1
Í Kúvíkum	HV-1	Bær	ÞM2
Á Gjögri	HV-2		

Tafla nr. 3. Landnotkunartöflur í Árneshreppi

Unnið: BenBjörnsson/Gunnsteinn Gíslason

3.0. **UMHVERFISMAT FRAMKVÆMDA**

Fyrstu lög sem tóku til umhverfismats voru staðfest árið 1993. Endurskoðuð lög um mat á umhverfisáhrifum nr.106/00 tóku gildi í júní 2000. Breytingar sem gerðar voru á lögnum, nr. 74/2005 sem tók gildi 1. október 2005. Lög um umhverfismat áætlana nr. 105/2006 tók gildi um mitt árið 2007.

Skipulags- og byggingarlög nr. 73/1997 og skipulagsreglugerð nr. 400/98.

Samkvæmt skipulags- og byggingarlögum nr. 73/1997 og skipulagsreglugerð nr. 400/98 skal meta áhrif skipulagstillagna og einstakra markmiða þeirra á umhverfið, m.a. með því að bera saman mismunandi kosti. Lýsa skal þeim kostum sem til greina koma varðandi staðsetningu og útfærslu byggðar og einstakra framkvæmda og þeir bornir saman m.t.t. áhrifa á umhverfið, m.a. með tilliti til sérkenna einstakra svæða. Þetta getur átt við um tegund landnotkunar og þéttleika byggðar. Leitast skal við að nýta mat á umhverfisáhrifum mismunandi landnotkunar- og framkvæmdakosta og skipulagstillögunnar í heild til að tryggja að tillit sé tekið til umhverfissjónarmiða. Gætt sé samræmis við meginmarkmið skipulagstillögunnar og markmið laganna nr. 106/2000, m.br. Í skipulagstillögu skal gera grein fyrir þeim framkvæmdum sem eru fyrirhugaðar og háðar mati á umhverfisáhrifum. Fram skal koma hvort mat á umhverfisáhrifum hafi þegar farið fram á einstökum fyrirhuguðum framkvæmdum og hver niðurstaða þess hafi verið. Þá skal einnig koma fram í skipulagstillögu hvaða aðrar framkvæmdir sem stefnt er að samkvæmt skipulagstillögunni verði ekki heimilaðar nema að undangengnu mati á umhverfisáhrifum.”

Aðalskipulag Árneshrepps 2005-2025.

Aðalskipulag Árneshrepps 2005-2025 fellur undir lög um umhverfismat nr. 105/ 2006 vegna þess að um er að ræða heildaráætlun sveitarfélagsins, sem markar stefnu um landnotkun á öllu landi sveitarfélagsins og felur í sér, eftir atvikum, matskyldar eða tilkynningarskyldar framkvæmdir skv. lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000. Sjá einnig Umhverfisskýrslu vegna aðalskipulagsins.

Undanfarin fjögur ár hefur verið unnið, með hléum, að aðalskipulagi fyrir hreppinn í samræmi við 16. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 m.s.br.

Í upphafi þessarar vinnu lá fyrir að ekki væru fyrirhugaðar þess háttar framkvæmdir í Árneshreppi sem teljast háðar mati á umhverfisáhrifum framkvæmda eða eru taldar þarfnast sérstakrar kynningar þessa þátta. Skipulagsstofnun mun á síðari stigum meta hvort aðalskipulagstillagan skuli háð mati á umhverfisáhrifum framkvæmda.

Eitt meginmarkmið laganna um umhverfismat áætlana er að draga úr neikvæðum umhverfisáhrifum og stuðla að sjálfbærri þróun.

Með umhverfismati áætlana er leitast við að greina líklegar umhverfisbreytingar af völdum skipulagsáætlunarinnar í ljósi þeirra upplýsinga sem þegar eru fyrir hendi og varða núverandi ástand og metið skal vægi og varanleika áætlaðra breytinga.

Í Árneshreppi hafa framkvæmdir ekki farið í umhverfismat enn sem komið er.

Í Aðalskipulagi Árneshrepps 2005-2025 gæti þurft að tilkynna eftirfarandi framkvæmdir eða framkvæma mat á umhverfisáhrifum komi til þeirra:

1. **Virkjun Hvalár**, með allt að 40 MW uppsetta orku.
2. **Háspennulína** frá Hvalárvirkjun.
3. **Grjótnáman** í Norðurfirði (til sjóvarna).

Sérstök umhverfisskýrsla hefur verið gerð vegna umhverfismats áætlana og virkjunarframkvæmda í Hvalá.

Um kynningu og samráð vegna umhverfisskýrslunar er fjallað í kafla 1.5.

4.0 Náttúrufar

4.1 Staðhátalýsing

Landslag er víða stórbrotið í Árneshreppi sem er nyrsta sveitarfélag Strandasýslu, ströndin vogskorin og undirlendi fremur lítið, há hamrafjöll gnæfa yfir byggð. Hreppurinn er mjög landmikill 724 ferkílómetrar. Suðurmörk eru við Spena undir Skreflufjalli sem einnig er nefnt Kolbeinsvíkurfjall, á milli eyðibýlanna Kaldbaks og Kolbeinsvíkur. Norðurmörk eru við Geirólfsnúp norðan Skjaldabjarnarvíkur. Stundum hefur hreppurinn verið nefndur Víkursveit, eftir Trékyllisvík, sem er búsaðlarlegasti hluti hreppsins. Fyrr á öldum hét hreppurinn raunar Trékyllishreppur. Á mörkum sveitarfélagsins er Drangajökull, einn af fimm stærstu jöklum landsins. Nú er jökullinn um 200 ferkílómetrar að stærð. Hæsti tindur Drangajökuls er í Jöklabungu, 925 metrar. Nokkrir skriðjökla ganga fram úr jöklinum fram í firðina

Nyrstur fjarða í Árneshreppi er **Bjarnarfjörður nyrðri** sunnan við **Skjaldabjarnarvík**, 4-5 km að lengd, fyrr á tíð var búið þar á tveimur bæjum sitt hvorum megin við fjarðarmynnið. Skriðjökulstota úr Drangajökli gengur niður í dalinn inn af firðinum. Upp af Skjaldabjarnarvík eru tveir dalir Nordalur og Sunndalur þarna er nokkuð undirlendi. Í Skjaldabjarnarvík var fyrrum nyrsti bær sem byggður var í Árneshreppi, en fór í eyði árið 1947.

Drangaskörð eru einstök náttúrusmíð, þau eru framhald af Drangahálsi norðan **Drangavíkur**. Drangavíkurá fellur í fögrum fossi ofan í Drangavík og liðast þaðan til sjávar. Þarna sjást ævaform rekaviðartré sem standa út úr árbökkunum. Bjarndýr haf oftsinnis gengið á land í Drangavík í hafsárum

Eyvindarfjörður er lítill fjörður eða fremur vík milli Hróteyjarness og Engjaness. Þarna er undirlendi lítið, land grýtt og illt yfirferðar. Í fjörðinn rennur Eyvindará sem getur verið vatnsmikil.

Ófeigsfjörður er stuttur fjörður en breiður. Upp af firðinum er undirlendi nokkuð. Í Ófeigsfjörð falla tvær ár Húsá og Hvalár en í hana rennur áin Rjúkandi. Út af Ófeigsfjarðarflóa er klettasker sem nefnist Sælusker og þar er víti, reistur 1947. Ófeigsfjörður var talinn meðal bestu jarða í Strandasýslu, með miklum hlunnindum; mótekju, reka, dúntekju og selveiði. Þaðan var gert út hákarlaskip allt til 1915 og síðasta skipið var áttæringurinn Ófeigur sem varðveittur er á Byggðasafninu á Reykjum í Hrótafirði. Bænahús í katólskum sið var í Ófeigsfirði. Einangrun olli því að búseta lagðist þar af árið 1965. Jón lærði Guðmundsson var fæddur í Ófeigsfirði árið 1574. Meðan hann var uppi var hann stundum kallaður Jón smiður eða tannsmiður því hann smíðaði úr hvaltönn. Hann var alþýðufræðimaður, handritaskrifari, fær handverksmaður, lækningamaður og smiður. Jón lærði slapp naumlega við að verða brenndur fyrir galdra

Ingólfsfjörður er um 8 km langur og 1/2 km á breidd, milli Munaðarness og Seljaness. Vegur liggur að Eyri við Ingólfsfjörð um Meladal norðanvert við Trékyllisvík.

Trékyllisvík er breið vík milli Reykjaneshyrnu og Krossnesfjalls. Í víkina falla Árnesey og Ávíkurá. Undirlendi er allmikið í Trékyllisvík, algróið mýrlendi og víða grösugt. Út af víkinni er lítill eyja, Trékyllisey sem nú er nefnd Árnesey. Árnesey er talin með bestu varplöndum á landinu og er hún nýttuð frá Árnesei. Gamall fjallvegur um Trékyllisheiði liggur frá Bólstað norður að Kjós í Reykjarfirði.

Norðurfjörður er lítill fjörður sem gengur norðanvert inn frá Trékyllisvík. Fjörðurinn er djúpur en sker og grynningar úti fyrir.

Veiðileysa, einnig nefndur **Veiðileysufjörður**, er þröngur og stuttur fjörður sem skerst upp í landið milli Byrgisvíkurfjalls og Kambs. Fjörðurinn er nokkuð djúpur en grynningar eru fyrir fjarðarmynninu og Byrgisvíkurrif eða Veiðileysurif. Undirlendi er lítið og mest í fjarðarbotninum en þar eru Veiðileysubæirnir. Kambur (530 m) er sérkennilegt fjall og setur mikinn svip á fjörðinn, fjallseggin er þunn og þvernipt með ótal dröngum og hamrasúlum sem minna á tröllagreiðu.

Hæstu fjöll í Strandasýslu eru fjöllin á milli Veiðileysu og Kaldbaksvíkur og þeirra hæst er Lambatindur 854 m.y.s.

Kambur, um 550 m.y.s., er sérkennilegt fjall á milli Reykjarfjarðar og Veiðileysu. **Reykjarfjörður** er lengstur fjarða á norðanverðum Ströndum er rúmir 13 km á lengd og um 3 km á breidd er á milli

Trékyllisvíkur og Veiðileysu. Ysta tá skagans milli Reykjarfjarðar og Trékyllisvíkur heitir Reykjanes. Reykjaneshyrna er nyrst á Reykjanesi, sérkennilegt og fagurt fjall sem sést víða. Gjögur er á Reykjanesi sunnanverðu og þar er nokkuð undirlendi.

Krossnesfjall er norðan jarðarinnar Krossness, þar finnst líparít. Hæsta gnípa í Krossnesfjalli heitir Kálfatindar (646 m.y.s.) og þar uppi er mjög víðsýnt yfir Strandir og Húnaflóa.

Finnbogastaðafjall er þverhíptur hamraveggur ofan við samnefnt býli sunnan Trékyllisvíkur. Tvær stærstu ár í hreppnum eru Bjarnarfjarðará og Hvalá í Ófeigsfirði. Hvalá, sem er bergvatnsá, á upptök sín í vötnum á Ófeigsfjarðarheiði, áin Rjúkandi fellur í Hvalá 2-3 km frá ósi og verður hún þá eitt mesta vatnsfall á Vestfjörðum. Áin verður oft ófær eða illfær í vatnavöxtum. Bjarnarfjarðará er jökulsá.

4.2 Jarðfræði

Blágrýti er meginbergtegund í Árneshreppi. Í mun minni mæli finnst einnig líparít, staðbundið, upp af Ingólfsfirði, Reykjanesi og Reykjarfirði. Berglögum hallar yfirleitt til austurs 3 til 6°. Bergið norðanvert í Strandasýslu er elst í sýslunni og er talið vera um 13 milljón ára. Forn megineldstöð, um 12 milljón ára, er á milli Reykjarfjarðar og Ófeigsfjarðar. Hún heitir Árnes-eldstöðin. Þarna er berg víða súrt og litskrúðugt, kallað innskotsberg, dæmi um þetta er Árnesfjall með Árnestindi. Á nokkrum stöðum finnst surtarbrandur og plötnusteingervingar á milli blágrýtislaða.

Með kólnandi loftslagi og aukinni úrkomu hafa jöklar myndast, sem með miklu afrennsli, hafa haft veruleg áhrif á landmótunina. Á ísaldartímabilum jókst jökulfargið og olli sigi miðað við sjávarmál. Þessir jöklar dýpkuðu og breikkuðu dali og firði.

Landmótun í hreppnum er nú, í stórum dráttum, eins og jöklar síðasta ísaldarskeiðs skildu við það. Þeir hafa skilið eftir jökulruðning sem þekur berggrunninn á stórum svæðum, þetta er sá jarðvegsgrunnur sem hefur langmest flatarmál. Framburður jökulvatna hefur einnig haft áhrif á jarðvegsgrunninn. Jökulvötn hafa t.d. myndað malarhjalla sem víða má sjá, í fjallahlíðum og láglandi.

Á tiltölulega skömmum tíma hafa árnar síðan borið talsvert magn af mól og sandi, þá mynduðust malarhjallar á nokkrum stöðum.

Berghlaup og smájöklar hafa valdið vissum breytingum, enda skipta berghlaup tugum í Árneshreppi. Það sem orsakar þessi hlaup virðist vera einhvers konar spennu í jarðlögum, en ýmislegt er þó ókannað um orsakir berghlaupa. Þau skera sig yfirleitt nokkuð vel úr í landslaginu, hólótt og stórgrýtt.

Fyrrum dalbotnajöklar finnast einnig á svæðinu, þeir voru talsvert mismunandi stórir á hverjum tíma, allt eftir hitastigi og úrkomu. Talið er að þeir hafi verið einna stærstir, á síðari öldum, í kring um 1900. Jökulruðningsgarðar eru til merkis um það.

Jarðvegsmyndun hefur síðan átt sér stað á löngum tíma, síðan jökultíma lauk. Þetta lag þekur nú mestan hluta láglandis á svæðinu, ásamt þeirri gróðurþekju sem fylgir, en hún leggur að hluta til þau jarðefni sem safnast hafa. Jarðvegur er í daglegu tali kallaður mold, og er þar um að ræða fíngerð bergefni sem borist hafa með árrennsli og áfoki á jarðvegsgrunninn. Þetta ásamt lífrænum leifum gróðurs og dýralífs mynda moldina (jarðveginn).

Jarðhita er víða að finna í Árneshreppi, Hitastig er allt að 76°C. Mestur er jarðhitinn á Krossnesi og á Gjögri/Reykjanesi. Minni háttar jarðhiti er á tveimur stöðum í Ófeigsfirði. Í Laugamýri nálægt Dröngum er heitt vatn og þar hefur verið gerð baðlaug. Í Reykjarfirði eru heitar uppsprettur. Helstu heitavattnssvæði í Árneshreppi eru sýnd á skýringaruppráttum.

Ofan jarðanna Stóru- og Litlu Ávíkur er granítsteinn jarðfastur, heitir Grásteinn en stundum nefndur Silfursteinn, um 50 tonn á þyngd. Talið er að steinninn hafi borist með hafis frá Grænlandi, við lok jökultíma, þegar sjávarmál var um 60 m hærra en nú.

Nýtanleg vatnsorka í Árneshreppi er töluverð eða talin vera u.þ.b. 150 GWh á ári.

Almennt um jarðveg á Íslandi:

Að stærstum hluta er íslenskur jarðvegur svokölluð eldfjallajörð, sem er sérstök jarðvegsgerð sem myndast á eldfjallasvæðum jarðar (Andosol). Eitt einkenna eldfjallajarðar er mikil frjósemi jarðvegs-

ins, lítil rúmþyngd, en einnig skortur á samloðun sem gerir jarðveginn viðkvæman fyrir roföflunum. Jarðvegur á Íslandi er um margt einstakur, og því veldur sambland áfoks frá auðnum og rofsvæðum og að móðurefni jarðvegsins eru að stærstum hluta gjóska. Jarðvegurinn veðrast auðveldlega og þá myndast nýjar leirsteindir í jarðveginum, einkum allófan, sem er einkennissteind eldfjallajarðar, en einnig imógólit og ferrihýdrít. Þessar steindir móta eiginleika jarðvegsins ásamt lífrænum efnum sem safnast fyrir í jarðveginum. Þessir eiginleikar valda því að þúfnamyndun er mun víðar á Íslandi en annars staðar.

Í **búvísindum** er jarðvegur skilgreindur sem sá hluti jarðefnanna sem plöntur vaxa í og hægt er að vinna með tækjum. Almennari skilgreining, og sú sem hér er notuð, er að jarðvegurinn sé hin lausu og veðruðu jarðefni ásamt misniðurbrotnum lífrænum efnum sem liggja á berggrunninum eða föstu undirlagi. Jarðvegsmyndun hefur átt sér stað á löngum tíma, síðan jökultíma lauk. Þetta lag þekur nú mestan hluta láglandis ásamt þeirri gróðurþekju sem fylgir, en hún leggur að hluta til þau jarðefni sem safnast hafa fyrir.

Jarðveg má flokka á ýmsa vegu, en hér er notuð einföld flokkun sem byggir að mestu á kornastærð og uppruna jarðvegsins. Flokkunin er eftirfarandi:

1.	Mýrajarðvegur:	a) Flóar b) Hallamýrar c) Flæðimýrar	4.	Grýttur jarðvegur:	a) Skriður b) Melar
2.	Móajarðvegur:	a) Fínkorna b) Sendinn	5.	Landsvæði án jarðvegs:	a) Fjalllendi b) Hraun c) Jöklar
3.	Sandjarðvegur:	a) Áreyrar b) Sandur			

Jarðvegsdýpi er mjög mismunandi, en algeng þykkt þess á Norðurlandi er 0,5 til 1,5 m yfirleitt mest inn til dala en minnkar út til skaganna. Helstu tegundum jarðvegs Norður-Stranda er skipt í eftirfarandi flokka:

1. Móajarðvegur; er víða, auðveldur í ræktun, hann er fremur rýr og áburðarfrekur.
2. Hlíðajarðvegur; oftast neðanvert í hlíðum, hann hentar vel til ræktunar.
3. Mýrajarðvegur; í lægðum á láglandi, yfirleitt fremur frjósamur.
4. Óshólmajarðvegur; líkur hlíðajarðvegi, mjög frjósamur, en erfiður í notkun.
5. Melar, sandar, klettar, skriður o.s.frv., eru ríkjandi jarðvegsgerðir ofan til í fjallshlíðum og víðar. Gróður getur oft tekið sér bólfestu í þessum jarðvegi, skriður geta t.d. verið mjög frjósamur jarðvegur.

Jarðvegur á búsvæðum í Árneshreppi er yfirleitt nokkuð vel fallinn til ræktunar og frjósamur sem fyrr segir, enda eru hinar frjósömu jarðvegsgerðir í miklum meirihluta, þ.e. hlíða- og mýrajarðvegur. Sumur, sem stundum eru stutt, koma í veg fyrir að full uppskera náist.

Uppblásturshætta er lítil í sveitarfélaginu. Efnisinnihald jarðvegsins er töluvert mismunandi á svæðinu eftir jarðvegsflokkum sem ræðst talsvert af hæð yfir sjávarmáli.

Malar- og sandnámum, eða svokölluðum **efnistökusvæðum**, er skipt í tvo flokka, annars vegar tímabundið efnistökusvæði og hins vegar föst efnistökusvæði. Fyrri flokkurinn á stundum lítið erindi inná skipulagsuppdrátt vegna þess hve stutt þær námur eru opnar eða hve litlar þær eru. Algengast er að Vegagerðin notist við þessa gerð efnisnáma. Föst efnistökusvæði eru varanlegri og eru oft í notkun einn eða fleiri áratugi. Efnisnámið er þá yfirleitt unnið af bæjar- eða sveitarfélögum. Einnig þekkist að eigendur stjórni efnisnámi og selji framkvæmdaðila.

Minni háttar námur, til einkanota, teljast ekki með þeim námum sem áður hefur verið fjallað um.

Skilgreindar efnisnámur í Árneshreppi eru taldar upp í kafla nr. 2.1.5. -Efnistökusvæði.

Vegna framkvæmda við efnistöku við vegagerð þykir rétt að vísa til nýrrar skýrslu : „*Námur-efnistaka og frágangur.*“ Skýrslan var gefin út af tíu ríkisstofnunum ásamt Sambandi íslenskra sveitarfélaga.

4.3 Lífríki

Náttúran er fjölbreytt í Árneshreppi. Gróður er gróskumeiri en ætla mætti á svæði svo norðarlega og er dýralíf mjög fjölskrúðugt, þetta á sérstaklega við um fugla, ref og seli.

Gróðurfar:

Alls eru taldar um 460 tegundir háplantna á Íslandi.

Sá gróður á láglandi sem í upphafi búsetu í Árneshreppi hefur verið mest áberandi eru ýmsar grasategundir. Leifar þessa frumgróðurs sjást víða, enda margir afskekktir staðir í hreppnum. Undirgróður er mosi og fléttur, víða með blómgróðri inn á milli, en lyng er einnig víða að finna. Lyng og fjalldrapi hefur verið ríkjandi gróður ofanvert í fjöllum.

Umtalsverð breyting hefur átt sér stað með þúsund ára búsetu í landinu. Stundum hafa menn farið ofari gagnvart gróðri og lífríkinu.

Á grasgrundum undir svokölluðum Skörðum vex mikil burnirót sem annars vex yfirleitt í klettum.

Margt er ókannað í **flóru** Norður-Stranda. Líklegt er talið er að um 300 tegundir blómplantna og byrkninga vaxi villtar á svæðinu, af mosum gætu verið um 250 tegundir og álíka margar tegundir af sveppum. Allmargar grastegundir finnast á svæðinu, bæði villtar og ræktaðar.

Dýralíf:

Í hafísárum hafa bjarndýr oft gengið á land á Ströndum og þekkt er þegar bjarndýr kom að bænum Drangavík árið 1932 og líf heimilsfólks var í hættu. Rostungur bægslaðist 20-30 metra upp á land í Ófeigsfirði sumarið 2008. Rostungar eru frekar sjaldgæfir flækingar við Ísland, en virðast hafa verið algengari fyrr á öldum og benda örnefni til þess. Þeir voru áður kallaðir rosmhvalir og örnefni eins og Hvallátur er t.d. rakið til rostunga.

Helstu landspendýr (villt) eru hagamýs, refur og minkur. Hagamýs eru töluvert algengar víða á svæðinu, refur er algengur en minna er af mink. Rottur hafa ekki fest rætur í Strandasýslu.

Á Íslandi verpa um 80 tegundir fugla. Auðugasta fluglalífið í Árneshreppi er í kringum stöku bæi og í björgum. Nokkrar svokallaðar varpeyjar eru undan ströndinni og má í því sambandi nefna Hrutey, sem er í Ófeigsfirði. Æðarfugl er víða algengur. Vissar fuglategundir eru staðbundnar í aðalatriðum, s.s. fýll sem verpir í Hyrnunni og drjúgt máfsvarp er í Landskegginu. Í fjöru frá Ytri-Sandodda er mikið fuglalíf, einkum kría, tjaldur og sandlóa. Mikið kríuvarp er á Dröngum. Ýmsir mó- og mýrarfuglar eru algengir, einnig skógarprestir og auðnutittlingar. Hrafnar eru algengir en fátt er af smyrli og fálkum. Ernir verpa sundum í Árneshreppi. Eitthvað er um branduglu. Talsvert er af matfugli, þ.e. rjúpu og gæs sem veiddar eru á vissum árstímum.

Skordýralíf er talið heldur í minna lagi á þessu svæði. Af köngulóm eru nokkrar tegundir sem og land- og vatnasniglum. Um önnur smádýr er lítið vitað.

Nokkuð er af bleikju í hinum stærri vatnsföllum. Víða í lækjum er að finna smásilung og hornsíli, en þau finnast einnig víða í tjörnum.

Stundum verður vart við furðulega fiska í fjörum á Ströndum. Nokkra slíka fiska hefur rekið í fjörur í Árneshreppi, en einnig hefur fiskurinn veiðst hjá sjómönnum á fiskimiðum á Húnaflóa, en hefur þó aldrei komið lifandi úr hafi. Meðal þessara fiska er svokallaður langeðlufiskur (*aprimanus fistus*), sem er tiltölulega sjaldséður miðsjávarfiskur sem á venjulega heimkynni í öllu hlýrri sjó. Er fiskurinn á stærð við síld.

4.4 Veðurfar

Veðurathugunarstöð er í Litlu-Ávík og er þar um að ræða skeyastöð. Veðurstöðin í Litlu-Ávík átti 10 ára afmæli þann 12. ágúst 2005. Skeyastöð þýðir að öll veðurskeyti sem send eru þaðan koma fram í útvarpssendingum og textavarp og fara einnig beint inn á allar dreifingarstöðvar netsins um veður 5 sinnum á sólarhring. Stöðin í Litlu-Ávík er eina mannaða stöðin

við vestanverðan Húnaflóa frá Æðey að Hrauni á Skaga. Auk venjubundinna veðurathugana fara fram sjávarhitamælingar og mælingar á lágmarkshita við jörð, auk nauðsynlegs eftirlits með hafís fyrir hafísdeild Veðurstofu Íslands í stöðinni á Litlu-Ávík.

Sjálfvirk veðurstöð er við Gjögurflugvöll. Í Munaðarnesi er úrkomustöð. Upphaf veðurathugana í Árneshreppi var á Gjögri árið 1934. Síðan fluttust veðurathuganir að Kjörvogi um 1940 en síðar fluttst þær á ný til Gjögurs. Mælingar hafa verið gerðar á Gögri frá 1. janúar 1971.

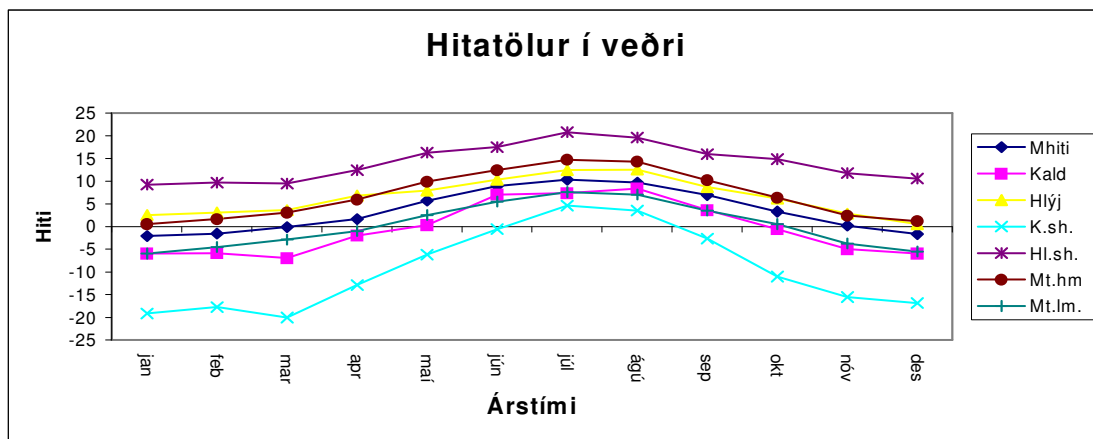
Veðurfar hefur mikil áhrif á afkomu fólks á hverjum stað. Þetta á ekki hvað síst við um atvinnuvegi eins og landbúnað og sjávarútveg. Þessar atvinnugreinar stjórna að verulegu leyti af veðurfarslegum skilyrðum. Snjópýngsli hafa mikil áhrif á samgöngur, innan héraðs og utan.

Hiti: Meðalárshiti á Gjögri mun vera um 2,8°C. Kaldasti mánuður er febrúar með meðalhita um -1,8°C en hlýjasti mánuður er júlí með um 9,0°C. Hámarkshiti á hverju ári er venjulega á bilinu 14-19°C, en lágmarkshiti er á bilinu -12°C til -17°C. Að jafnaði fer hiti yfir 15°C 7 daga á ári að meðaltali. Frostdagar eru að jafnaði 150-155 á ári en -10°C eða meira eru um 9 dagar á ári að meðaltali. Að jafnaði er síðasta frost að vori í lok maí eða í byrjun júní en fyrsta frost á hausti í lok september eða byrjun október.

Hitamælingar eru almennt gerðar í 2 m hæð yfir jörð. Munurinn á hita í 2 m hæð og hita niður við jörð getur orðið verulegur á kyrrum nóttum og heiðskírnum dögum. Því eru frostdagar við jörð fleiri en í 2 m hæð. Að vetri til fer frost alloft niður fyrir -10°C þótt í 2 m sé frostið minna.

Frosthætta fer mjög eftir landslagi. Hún vex eftir því sem fjær dregur sjó og hærra til fjalla og verður mest í lægðum þar sem loft verður kyrrstætt þegar vindur er hægur.

Einkenni vetrarhita víða á Íslandi öllu eru alltíðar vetrarhlákur, en þó er minna um þær norðan til á landinu en sunnanlands. Hlákur hafa verið stuttar á Gögri eða aðeins 1 eða 2 dagar í senn í rösklega helming tilvika, en í 5% tilvika stóð hláka í 10 daga eða lengur.

Mynd nr. 1. Hiti, meðaltalstölur, Gjögri 1971-2004.

Heimild: Veðurstofa Íslands.

Miðað við ýmis héruð Norðanlands og á Vestfjörðum er loftslag á norðanverðum Ströndum talsvert kaldara. Í þessu sambandi má nefna að ræktun er erfiðari og vaxtartími skemmri. Venjulega hefst túnsláttur hvað síðast á landinu á þessu svæði. Skógræktarskilyrði eru í erfiðara lagi og kalhætta nokkur.

Úrkoma: Úrkoma í Árneshreppi er breytileg eftir afstöðu til fjalla og hæð yfir sjó. Mælistaðir eru hins vegar fáir og þess ber að geta að úrkomumælar ná ekki allri úrkomu sem á mælistöð falla.

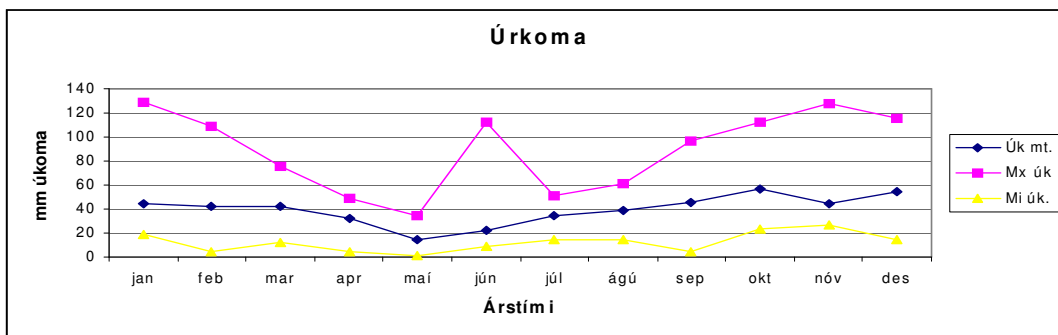
Úrkoma hefur verið mæld á Gjögri í rúm 40 ár og ársúrkoman hefur lítið sem ekkert breyst ef allt tímabilið er borið saman.

Meðalársúrkoma er á milli 700 og 800 mm. Meðalfjöldi úrkomudaga á ári er um 220 og þar af er fjöldi daga þar sem úrkoma er snjór að einhverju leyti 120. Mesta sólarhringsúrkoma er sennilega á bilinu 30

til 60 mm en getur í einstaka tilfellum farið upp fyrir 100 mm. Á íslenskum veðurstöðvum er daglega athugað hve mikill hluti jarðar á stöðinni er hulinn snjó. Síðasta snjókoma er yfirleitt í lok maí eða í byrjun júní, en fyrsti snjór að hausti í september. Alskýjað er að jafnaði 250 daga á ári.

Snjódýptarmælingar eru mjög erfiðar og snjóalög mjög breytileg eftir landslagi. Gera má ráð fyrir að mesta snjódýpt geti víðast orðið 2 m þar sem snjór er jafnfallinn.

Þoka er því aðeins talin í veðurskýrslum að skyggni sé minna en 1 km. Samkvæmt þeirri skilgreiningu var þoka á Gjögri 20-25 daga á ári að meðaltali á tímabilinu. Fjöldi þokudaga er þó mjög misjafn eftir árferði t.d. voru þeir til jafnaðar 30 á ári á haffsárunum 1965-1971. Þoka er tíðari út við sjó heldur en þegar hærra dregur í firði og fjöllum.

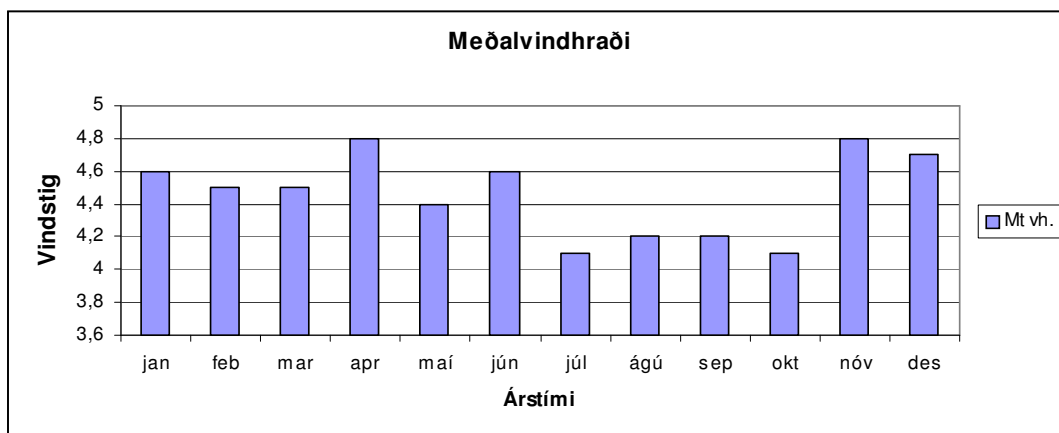

Mynd nr. 2. Úrkoma, meðaltalstölur, Gjögri 1971-2004.

Heimild: Veðurstofa Íslands

Vindar: Í Árneshreppi er víða skjólsælt. Þó verða fárviðri stöku sinnum hvar sem er í hreppnum. Meðalvindhraði hefur verið á bilinu 4,5 m/sek og upp í 5m/sek. Norðaustan og suðvestanáttir munu vera algengustu vindáttir á svæðinu. Sennilegt er að hvasviðri (8 vindstig 17,2-20,7 m/sek) sé að jafnaði um 30 daga á ári, stormur (9 vindstig 20,8-24,4 m/sek) sé 10-15 daga á ári og rok; (25 m/sek eða meira) sé um 5 daga á ári.

Hvergi er ráðlegt að reikna með mesta meðalvindhraða undir 42 m/sek, út við strendur og þar sem staðhættir magna vind í vissum áttum, þarf að gera ráð fyrir 55-60 m/sek. Í nágrenni hárra og brattrra fjalla slær heiftarlegum byljum stundum niður. Slíkir byljir geta víða orðið í Árneshreppi. Landslag hefur mikil áhrif á vindstefnu og kemur það glöggst fram þegar tíðni vindáttá er skoðuð. Á köldum vetrardögum gætir víða napurra frálandsvinda.

Mynd nr. 3. Vindur, meðaltalstölur, Gjögri.

Heimild: Veðurstofa Íslands

Mengunarhætta: Í kyrru veðri kemur fyrir að fremur kalt loft er næst jörðu en hlýrra þegar hærra dregur. Við slíkar aðstæður og raunar einnig ef loft kólnar lítið upp á við berast reykur eða önnur mengunarefni ekki hátt upp heldur dreifast lárétt eða safnast á litlu svæði. Lyktar frá húsdýraaburði gætir tímabundið þegar borið er á tún og flög.

Við gerð svæðis- og aðalskipulags skulu skipulagsyfyrirvöld hafa hliðsjón af loftgæðarannsóknnum og álit eftirlitsaðila, sbr. skipulagsreglugerð nr. 318/1985, ásamt síðari breytingum.

Hafís: Norðlægar áttir á Ströndum eiga sinn þátt í því að halda hafís á þessu svæði þegar hann er nálægur. Hafís var alltíður við norðanvert landið fyrr á öldum. Á 19. öld er t.d. talið að komið hafi 12 mjög mikil hafísár eða áttunda hvert ár að jafnaði og 43 ár að auki voru ísaár (1), þar af rúmlega helmingur talsverð eða mikil. Á síðustu öld hafa mjög mikil ísaár við landið hins vegar aðeins verið tvö (1902 og 1968) sé miðað við sams konar skilgreiningu, en ísaár að auki 26, flest lítil, nokkur talsverð og þrjú sem gætu kallast mikil. Hafísár á tuttugustu öldinni hafa einkum komið á tveimur tímasteiðum, annars vegar á tveimur fyrstu áratugum aldarinnar en hins vegar á árabílinu 1965-1971. Að öðru leyti var tímabilið 1919-1964 ýmist íslítið eða íslaust við landið. Eftir 1971 mætti að auki nefna talsvert ísaár 1979.

Á hafísárum hefur ís oftast rekið inn Húnaflóa og hann stundum legið þar langt fram á sumar. Engin úttekt hefur verið gerð svo vitað sé á ísafari á flóanum eða í fjörðum á svæðinu síðustu 100 ár enda er slíkt viðamikil og mjög tímafrekt verkefni, sem útheimtir mikla leit að heimildum og könnun þeirra.

Hafís rekur oftast inn á Húnaflóa á tímabilinu mars til apríl, alloft í febrúar og jafnvel í janúar og nokkur dæmi eru um að ís hafi rekið inn á fjörðinn fyrir áramót (t.d. frá 19. öld) (3). Talið er að ís sem kemur snemma vetrar sé sjaldan mikill og standi yfirleitt stutt við, sbr. máltækið „Sjaldan er mein að miðsvetrarís“, en frá því eru þó ýmsar harkalegar undantekningar á miklum ísaárum 19. aldar. Vorísinn er almennt talinn þaulsætnari enda hefur hann alloft verið á flóanum langt fram á sumar, jafnvel fram í byrjun september (1882). Fremur sjaldgæft er að hafís fylli Húnaflóa nema hann verði samfrosti með lagnaðarís.

4.5 Flóð

Ofanflóð eru nokkuð algeng á vissum svæðum í Árneshreppi og er þá sérstaklega um að ræða jarðvegsskriður og snjóflóð.

Ofanflóð eru flokkuð snjóflóð, skriður og svonefnd berg- og framhlaup, en þau verða þegar stórar spildur eða stykki úr fjallahlíðum hlaupa fram.

Í annálum er getið snjóflóða sem valdið hafa tjóni á mönnum, mannvirkjum og búfenaði, en þau eru þó mjög ekki algeng í Árneshreppi.

Eins og kemur fram í umfjöllun um jarðfræði svæðisins hafa berghlaupin flest fallið skömmu eftir ísöld og ekki er vitað með vissu um að berghlaup hafi fallið í Árneshreppi eftir landnám, þannig að þau skapa ekki beina hættu.

Í bókaflokknum "**Skriðuföll og snjóflóð**" er nokkuð ítarleg umfjöllun um skriður og snjóflóð svo langt aftur í tímann sem annálar ná og allt til árunna 1990 og 1991, útgáfuár bókanna er 1992. Frá útgáfu bókanna (1990 og 1991) greinir frá nokkrum ofanflóðum sem Halldór G. Pétursson jarðfræðingur hefur skrásett allt til ársins 1997.

Þrátt fyrir þessar upplýsingar er nauðsynlegt að kynna sér enn frekar einstök svæði vegna skipulagstillagna, s.s. vegna frístundabyggðar, vegagerðar, útivistarsvæða eða annarrar landnotkunar.

Hér á eftir er greint frá nokkrum af þeim **snjóflóðum ásamt skriðuföllum og því grjóthruni**, sem fallið hefur í Árneshreppi frá landnámi til ársins 2001. Stuðst er við heimildir úr áður nefndum bókaflokki.

Það ber að taka skýrt fram að hér er eingöngu um að ræða upptalningu skráðra atburða. Vitað er að margir hafa bjargast úr snjóflóðum í Árneshreppi. Ekki liggja neinar vísindalegar úttektir fyrir varðandi einstök atriði og þaðan af síður hefur verið unnið lögformlegt hættumat á viðkomandi stöðum.

Á skýringarupprætti eru sýnd þau svæði og staðir þar sem helstu snjóflóð, skriður og grjóthlaup hafa fallið og eru þau tölusett í samræmi við þá upptalningu sem hér fer á eftir.

Vísad er til laga um varnir gegn snjóflóðum og skriðuföllum, nr. 49/1997, og ennfremur til reglugerðar nr. 647/1997 sem fjallar um varnir gegn snjóflóðum og skriðuföllum. Loks skal bent á reglugerð nr. 163/1998, sem tekur á meðferð skipulagstillagna og veitingu byggingarleyfa í sveitarfélögum sem búa

við snjóflóðahættu. Þar sem fyrir liggja niðurstöður Veðurstofu Íslands um hættumat vegna ofanflóða skulu þær birtar sem fylgiskjal með skipulagsáætlun.

Snjóflóð:

1. Ungur maður frá Melum fórst í snjóflóði sem talið er hafa kastað honum í sjó fram árið **1816**. Þetta gerðist einhvers staðar á milli Árness og Norðurfjarðar.
2. Maður fórst í snjóflóði, sem hreif hann í sjó, í Reykjarfjarðarhlíð **1899**.
3. Snjóflóð meira en kílómetri á breidd féll ofan við Munaðarnes árið **1971**. Nokkrar skemmdir hlutust af, en flóðið nam staðar skammt frá íbúðarhúsi.
4. Undir Hlíðarhúsafjalli varð mannskaði í snjóflóði árið **1995**.

Skriður og grjóthlaup:

1. Olavius greinir frá því að býlið Miðhús við Ingólfsfjörð hefi farið í eyði vegna skriðu einhvern tímamál á árabílinu **1750-1759**.
2. Vinnumaður frá Ófeigsfirði lést af steinhöggi, úr grjóthruni, árið **1831**.
3. Skriður féllu á tveimur stöðum í hreppnum í stórrigningu (71 mm) 9. júlí árið **1967**. Vegur lokaðist af þessum sökum við Veiðileysisukleif og Kúvíkurkleif.

Í miklum rigningum er ávallt hætt við að grjót- og aurskriður fari af stað víða ofan vegar allt frá Bjarnarfirði til Norðurfjarðar. Þetta gerðist t.d. tvisvar haustið 2004 og urðu skemmdir talsverðar. Sjá einnig kafla 2.8. þar sem fjallað er um þau svæði sem mest hætta er á grjóthrun á vegi, þ.e. svæði undir náttúruvá.

Það er ljóst að gera þyrfti nánari könnun og skrá ofanflóðahættu á svæðinu, sbr. lög nr. 49/1997, sem fjalla um varnir gegn snjóflóðum og skriðuföllum.

4.6 Jarðskjálftar

Jarðskjálftahætta í Strandasýslu er hverfandi lítil enda liggur megin jarðskjálftasvæði landsins í umtalsverðri fjarlægð frá mörkum héraðsins. Hætta fer síðan minnkandi eftir því sem norðar dregur.

Árneshreppur er utan þess svæðis þar sem gera má ráð fyrir stórum jarðskjálftum einu sinni á öld. Þetta svæði flokkast undir álagssvæði 1 (minnst áhætta). Í mestu skjálftum, t.d. 6-7 á Richterkvarða, koma áhrif skjálfta þó fram.

Um mannvirkjagerð á jarðskjálftasvæðum gildir forstaðallinn **EC-8 (ENV 1998): Design provisions for earthquake resistance of structures**, ásamt tilheyrandi þjóðarskjölum. Samkvæmt þjóðarskjali **FS ENV 1998-1-1:1994** er Árneshreppur á hönnunarhraðasvæðum 0,10 g.

4.7 Náttúruminjar

Heildarlöggjöf um umhverfismál hefur enn ekki verið staðfest sem slík, en í gildi eru fjölmörg lög og reglugerðir sem taka til flestra þátta þessara mála. Umhverfisráðuneytið hefur nú lokið endurskoðun og samræmingu löggjafar um náttúruvernd þar sem sjálfbær þróun er höfð að leiðarljósi, sjá lög nr. 44/1999.

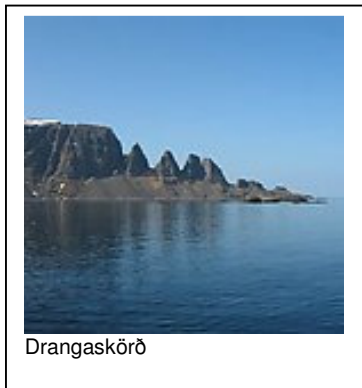
Rannsóknir á náttúru Íslands eru mjög misjafnlega langt á veg komnar og ennþá eru víðáttumikil svæði að miklu leyti ókönnuð. Á forgangslista eru oft þau svæði þsem þéttbýlust eru eða í nálægð þeirra. Þetta á einnig við um þau svæði þar sem minjar er að finna, gert er ráð fyrir frístundabyggð eða bændaskógrækt er fyrirhuguð.

Lög sem ná til verndunar íslenskrar náttúru tóku fyrst gildi árið 1956. Í endurskoðuðum lögum um náttúruvernd nr. 44/1999 segir að tilgangurinn sé að stuðla að samskiptum manns og umhverfis þannig að ekki spillist líf eða land né mengist sjór, vatn eða andrúmsloft. Umhverfisstofnun skal í samráði við Náttúrufræðistofnun Íslands og hlutaðeigandi Náttúrustofur og náttúruverndarnefndir sjá um öflun gagna vegna viðbóta og undirbúnings heildarútgáfu náttúruminjaskrár. Sjöunda útgáfa náttúruminjaskrár sem síðast var gefin út af Náttúruverndarráði árið 1996 kveður á um friðlýst svæði

og aðrar skráðar náttúruminjar. Í samræmi við ný lög um náttúruvernd skal umhverfisráðherra gefa út Náttúruminjaskrá fimmta hvert ár og birta í Stjórnartíðindum. Á Náttúruminjaskrá eru svæði, 402 talsins í landinu öllu, sem ekki eru friðlýst enn sem komið er, en hafa til að bera eitthvað sem er mikils virði og verður ekki bætt sé því raskað. Náttúruminjaskrá er ætlað að marka stefnu í friðlýsingarmálum og að vera grundvöllur að viðræðum við réttihafa um þessi efni. Skráin á einnig að vera leiðarvísir varðandi skipulag og notkun lands. Á náttúruminjaskrá eru upplýsingar um stærð og náttúruverndargildi hvers svæðis um sig.

Í Árneshreppi eru, samkvæmt lögum um náttúruvernd, ekki friðlýst svæði, en þrjú svæði eru á **náttúruminjaskrá**:

1. **Drangaskörð:** (1) Hrikalegur klettarni austur úr Drangahálsi norðan Drangavíkur, ásamt undirlendi. (2) Stórskorinn klettarni með djúpum skörðum mótaður af rofi jökla frá ísöld.
2. **Grásteinn (Silfursteinn):** (1) Stór granítsteinn í landi Stóru-Ávíkur. (2) Talið er að steinninn hafi borist til landsins með hafis í lok ísaldar. Langstærsti steinninn af erlendum uppruna á landinu.
3. **Veiðileysa og Kaldbaksdalur.** (1) Fjalllendið milli Veiðileysu og Kaldbaksdals ásamt honum. Að sunnan ræður lína úr Kaldbakshorni um Sandfell að þríhyrningamælistað (674 m) suðvestan við Hveratungu, Kaldbaksá, þaðan um Strýtu að Bæjará. Norðurmörk fylgja Bæjará í botn Veiðileysu. Fjörur strandlengja og grunnsævi frá ósi Bæjarár í Veiðileysu að Brimnesi undan Kaldbakshorni. (2) Stórskorið og margbreytilegt landslag. -Þetta svæði er að hluta til í Kaldrananeshreppi.

Drangaskörð

Um Náttúruverndaráætlun 2004-2008:

Umhverfisstofnun hefur lagt fram tillögu að náttúruverndaráætlun 75 svæða. Friðlýsing allra þessara svæða ásamt friðlýsingu sjaldgæfra tegunda plantna mun tryggja verndun þeirra tegunda fugla og plantna sem helst eru verndarþurfi á landinu, verndun helstu flokka íslenskra jarðminja, verndun mikilvægustu náttúrlegra birkiskóga landsins og verndun mikilvægra vatnakerfa. Tillögur um svæðisbundna friðun eru færstar nýjar því 68 svæðanna (88%) eru að hluta eða öllu leyti á náttúruminjaskrá og eða nefnd í öðrum heimildum. Þar er m.a. lagt til að tvö svæði innan Árneshrepps verði friðlýst, það er Ingólfsfjörður-Reykjarfjörður, allt svæðið innan hreppsins og hins vegar svæðið Snæfjallaströnd-Æðey-Drangajökull-Drangar-Furufjörður, sem er að hluta innan hreppsins.

4.7.1 Hverfisvernd

Hreppsnefnd hefur ákveðið að tvö svæði verði skilgreind sem hverfisverndarsvæði. Annars vegar svæði í landi Kúvíkur og hins vegar afmarkað svæði á Gjögri. Í kjölfar staðfestingar aðalskipulags sveitarfélagsins munu verða settar reglur um umgengni á þessum tveimur svæðum

Kúvíkur (St-004:086), eru sunnanvert í Reykjarfirði. Á Kúvíkum var verslunarstaður frá byrjun einokunarverslunar árið 1602 og jafnvel fyrr. Eftir að einokunartímanum lauk hafði kaupmaður þar búsetu um skeið. Samkvæmt Sýslu- og sóknarlýsingu Vestfjarða frá 1852 voru í kaupstaðnum 4 timburhús, 2 lítil torfhús, sem voru fjós og heyhlaða og lítið steinhús með timburpaki þar sem brædd var hákarlalifur. Túnstæðið í Kúvíkum er í grösugum hvammi sem hallar að fjörunni til norðurs. Klettabelti afmarkar hvamminn að austan og suðaustan. Að vestan afmarkar Búðará hvamminn og strandlengjan lokar svæðinu. Rústasvæðið er um 430 x 230 m á stærð frá austri til vesturs. Sjá nánari lýsingu á staðháttum í skýrslunni: *Fornleifaskráning í Árneshreppi II: Fornleifar frá Kolbeinsvík til Kjörvogs og frá Seljanesi til Skjaldarbjarnarvíkur*, bls. 84-90.

Á Gjögri (St-009:001 til 060) er svæðið mun minna heldur en í Kúvíkum og takmarkast við athafnasvæði hákarlaútgerðarinnar sem þar var fyrrum. Þetta svæði er inn á milli húsa sem nú eru nýtt sem frístundahús. Sjá nánari lýsingu á staðháttum í skýrslunni: *Fornleifaskráning í Árneshreppi I: Fornleifar frá Gjögri til Ingólfsfjarðar* bls. 8 til 23.

5.0 Byggðaforsendur

5.1 Saga byggðar og þróun

Elstu heimildir um byggð í Árneshreppi eru frá 13. öld, þar skal nefnd Landnámabók. Elstu skjalaheimildir um jarðir koma fyrir í Íslendingasögum og öðrum heimildum á 13. öld. Þar eru nefndar 16 jarðir sem líklega hafa flestar komist í byggð löngu fyrir 1300.

Í Landnámu er talað um sjö landnám í Árneshreppi:

1. Landnám Öndundar tréfóts var syðst og náði að Veiðileysufirði.
2. Landnám Eiríks snöru náði frá Veiðileysufirði að Ingólfsfirði.
3. Í Ingólfsfirði var landnám Ingólfs.
4. Ófeigur var í Ófeigsfirði.
5. Eyvindur var í Eyvindarfirði.
6. Landnám Þorvalds Ásvaldssonar náði frá Ófeigsfirði að landnámi Skjaldabjarnar.
7. Nyrst í hreppnum var landnám Skjaldabjarnar, sem náði að Straumnesi í Ísafjarðarsýslu.

Að sögn Landnámabókar nam Þorvaldur Ásvaldsson Drangaland og Drangavík til Engjaness. Hann var faðir Eiríks rauða er fann Grænland. Tvö stór skipanaust eru á Dröngum. Drangar voru stórbýli að fornu, þar standa enn mörg merkileg hús, s.s. hákarlahjallur forn. Tún eru vel gróin og setur hvönn mikinn svip á umhverfið.

Munnmæli telja að nafnið Veiðileysa sé þannig til komið að kerling nokkur að nafni Kráka hafi misst tvo sonu sína í fiskiróðri. Mælti hún þá svo um í harmi sínum að þar skyldi aldrei frammar veiðast bein úr sjó. Þótti það þá sannast. Að því búnu hljóp Kráka upp með á þar við fjarðarbotninn og steypiti sér í foss sem þar er og heitir Krákufoss.

Kúvíkur, við Reykjarfjörð, er í hópi eldri verslunarstaða. Danir ráku þar verslun. Eftir að einokunarverslun komst á var verslunin þar í tengslum við verslunina á Skagaströnd. Í hinu almenna konungsboði frá 1816 er Reykjarfjörður meðal „autoriseraðra útliggjarastaða“ og var sú staða ítrekuð 1836. Staðsetning verslunarstaðarins þótti nokkuð óhaganlegur fyrir Strandasýslu, en skýringin á veru hans kann að liggja í því að þarna var sjávarafli (hákarl) allmikill og sóttur þaðan úr landi. Síðar tóku þilskip að sækja þangað lengra að og þá dró úr mikilvægi staðarins. Þegar að aðrir staðir í nágrenninu, eins og Gjögur fengu löggildingu árið 1912, sem verslunarstaður, hafði það þau áhrif að verslun í Reykjarfirði lagðist af og byggð eyddist.

Þegar byggðin stóð í mestum blóma í Árneshreppi á síðustu öld voru tvö lítil þorp þar á Djúpuvík og Gjögri. Á árum seinni heimsstyrjaldar, sem mætti nefna blómaskeið byggðarinnar, bjuggu í hreppnum á sjötta hundrað manns, en nú eru skráðir íbúar innan við 60.

Varanlegt þéttbýli hefur ekki náð að haldast í Árneshreppi. Tímabundið voru Ingólfsfjörður og Reykjarfjörður (Djúpuvík) taldir meðal sjávar- og útgerðarbyggða eða frá fjórða til sjötta tugar tuttugustu aldar. Þarna voru skráðar hafnir á báðum stöðum og tveir innsiglingavitar voru byggðir. Þetta var á síldarárunum. Beinn fjárhagslegur ávinningur skilaði sér að litlu leyti til sveitarfélagsins, enda voru verksmiðjurnar í eigu aðkomumanna og stór hluti verkamanna hafði þar tímabundna búsetu.

Djúpuvík, sem stendur við samnefnda vík, var útgerðarstöð. Fyrstur hóf starfsemi þar Elías Stefánsson árið 1917 og rak þar umfangsmikla síldarsöltun í þrjú sumur. Á þessum árum voru reist verslunar- og íbúðarhús ásamt síldarplönnum og bryggjum. Á árunum 1934-35 var reist fullkomin síldarverksmiðja á staðnum, eign Djúpuvíkur hf, stærstu hluthafar voru Alliance og Einar Þorgilsson & Co. Reksturinn gekk vel til 1944 en þá þvarr síld í Húnaflóa. Starfrækslu verksmiðjunnar var hætt árið 1952. Miklar byggingar síldarverksmiðjunnar frá blómaskeiði síldaráranna á 4. og 5. áratug síðustu aldar standa enn og er að nokkru viðhaldið. Nú er rekin ferðaþjónusta í Djúpuvík og lítills háttar útgerð. Flest gömlu íbúðarhúsin standa ennþá, vel við haldið, og nýtast nú sem frístundahús. Í Djúpuvík býr nú ein fjölskylda yfir veturinn.

Árið 1915 hófu Norðmenn síldarsöltun á nokkrum stöðum við Ingólfsfjörð, fljótlega tóku íslenskir athafnamennvið rekstrinum. Mest var saltað af síld árið 1919. Þessi starfsemi stóð illa í kjölfar heimskreppunar. Uppúr þessu dróst starfsemi saman eða allt til 1942 til 1944 en þá var reist síldarverksmiðja á Eyri. Þá brugðust síldveiðar á Húnaflóa og var rekstri verksmiðjunnar hætt árið 1952. Á stríðsárunum höfðu breskir hermenn aðstöðu í Ingólfsfirði.

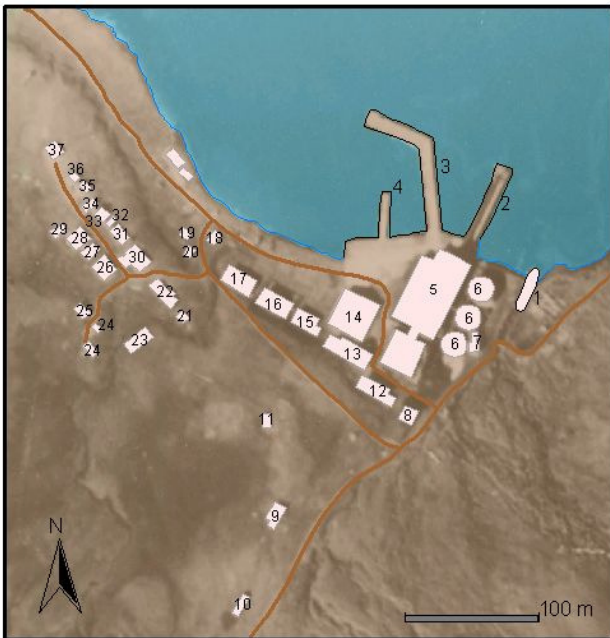
Trékyllisvík er búsældarlegasta byggð á Norður-Ströndum og má telja þetta svæði til miðstöðvar hreppsins. Trékyllisvík dregur nafn sitt af stuttu en breiðu skipi sem þar var smíðað af norskum skipbrotsmönnum á landnámsöld. Um miðja 17. öld varð þarna vettvangur eins mesta galdrafárs sem um getur á Íslandi. Þar voru þrjú galdramenn brenndir árið 1654 í klettagjá er nefnist Kista, einnig er talað um Kistuvog í þessu sambandi. Á þessu svæði er barnaskólinn á Finnbogastöðum, kirkjurnar í Árnesi og félagsheimilið í Trékyllisvík, ásamt flestum bújörðum sem enn eru í ábúð í hreppnum. Á Finnbogastöðum bjó Finnbogi rammi sem flúði Norðurland eftir illvígur deilur við Vatnsdælinga. Þaðan var gert út á hákarlaveiðar allt til ársins 1915. Hákarlaveiðar á vélbátum stóð fram undir seinni heimsstyrjöld frá Kúvíkum og Djúpuvík.

Mynd nr. 4. Eyri í Ingólfsfirði, meðan rekstur var þar.

Áður en félagsverslun hófst í Árneshreppi hafði verið starfrækt kaupmannsverslun all lengi í Kúvíkum við Reykjarfjörð. Föst verslun hafði verið stofnuð fyrstu árin eftir 1800. Kaupmenn keyptu afurðir bændanna sem voru að mestu hákarlalýsi, skreið og ýmis konar tóvinna. Árið 1899 var byggt tveggja hæða timburhús á Bergstanga (Thórshústanga) við Norðurfjörð. Þessi verslun, sem var í eigu Magnúsar Árnasonar kaupmanns á Ísafirði, stóð stutt við enda dó Magnús árið 1901.

Verslunarfélag Dala- og Strandamanna var stofnað árið 1886. Deildir voru stofnaðar í flestum hreppum þessara sýslna. Fljótlega var opnuð deild í Árneshreppi og á árinu 1889 lét félagið setja upp vörur á Norðurfirði. Á þessum tíma höfðu íbúar í Árneshreppi einnig veruleg viðskipti við Húnavetninga, farnar voru verslunarferðir á vorin. Þá er talið að tilgangur ferðanna hafi einnig verið að koma rekatiðmbri í verð, sem gnægð var af á rekafjörum í Árneshreppi. Árið 1899 var verslun samþykkt með löggildingu á Norðurfirði. Verslunarfélag Steingrímsfjarðar var stofnað sama ár og náði það til sex hreppa, deild frá félaginu var strax stofnuð í Árneshreppi. Norðurfjörður var þá valinn sem aðsetur deildarinnar, ástæður þessa voru einkum tvær; staðurinn var nokkuð miðsvæðis í hreppnum og innsigling er þar fremur góð. Fyrsta hús verslunarfélagsins á Norðurfirði var byggt á upphafsári verslunar þar. Ekki voru fyrstu byggingarnar mjög burðugar og af vanefnum byggðar.

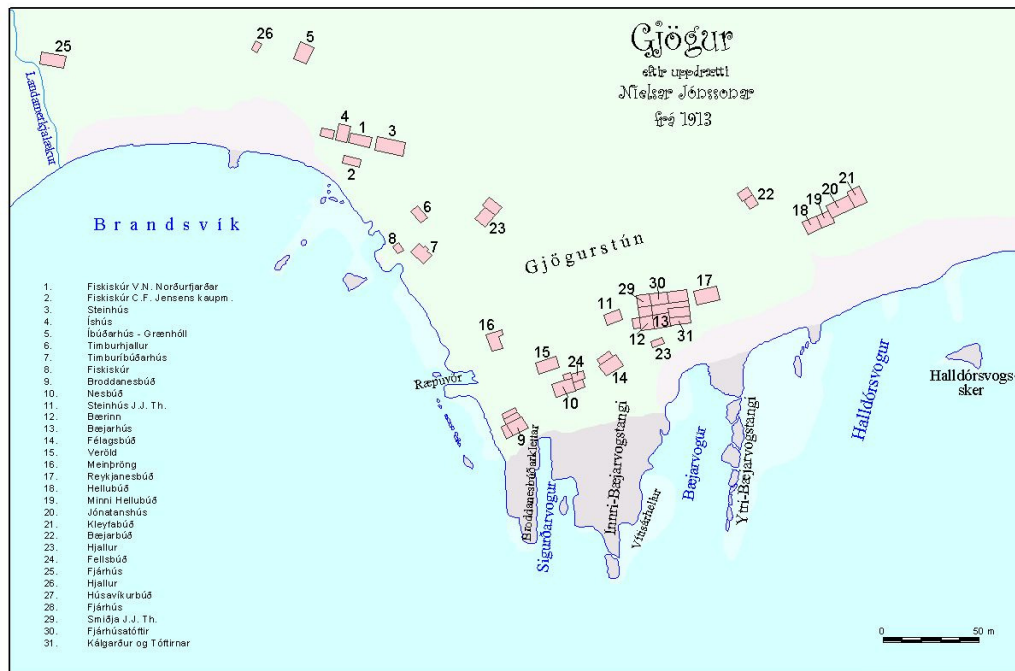

Mynd nr. 5. Djúpa Vík við Reykjarfjörð, meðan rekstur var þar.

Hefðbundin verslun, eða sölubúð, hefur verið rekin samfelld frá 1903 á Norðurfirði. Nú er þar rekið útibú frá Kaupfélagi Steingrímsfjarðar á Hólma Vík. Á mestu uppgangstímum í hreppnum, þ.e. á tímabilinu upp úr 1920 og fram á miðja þá öld, voru einnig minni verslanir reknar á Gjögri, í Djúpuvík

og á Eyri. Á Norðurfirði er einnig verbúð, þar sem aðstaða er fyrir fiskvinnslu á neðri hæð en á efri hæð hússins er gistiástaða ásamt kaffihúsi og þar er einnig aðstaða fyrir Sparisjóð Strandamanna og lækningastofa. Sláturhús er einnig á Norðurfirði, sem hætt er að nota, en í húsinu er aðstaða fyrir horgnavinnslu grásleppu.

Gjögur er fornfræg veiðistöð við norðanvert mynni Reykjarfjarðar í Árneshreppi. Hákarlaveiðar voru stundaðar frá Gjögri í miklum mæli áður fyrr, og þar voru fjölmargar verbúðir. Á 19. öld voru um tíma gerð út 18 skip samtímis frá Gjögri og voru 7-11 menn í hverri áhöfn. Fyrri hluta 20. aldarinnar voru einnig talsverð umsvif á Gjögri og þar bjuggu um 60 manns þegar flest var, en nú er svo komið að þar býr enginn lengur. Þar eru frístundahús, gömul og ný, sem notuð eru til sumardvalar. Lítilsháttar útgerð er á grásleppuvertíð á vorin og handfæraveiðar á sumrin. Viti er á Gjögurnesi sem reistur var árið 1921. Á nesinu norðan við vitann er jarðhiti og heitar uppsprettur eru í klettum við fjörusandinn, þar er lítil setlaug. Á Gjögri er flugvöllur og yfir hávetratímann er flugið eina samgönguæðin til og frá sveitinni.

Mynd nr. 6. Gjögur á Reykjarnesi, uppdráttur frá 1913.

Í Árbók Ferðafélags Íslands 2000 er mjög upplýsandi fróðleik að finna í kaflanum: *Lesið í landið í Árneshreppi á Ströndum*. Höfundur er Haukur Jóhannesson jarðfræðinur.

5.1.1 Menningarminjar

5.1.1.1 Fornminjar - Fornleifar

Í þjóðminjalögum nr. 107/2001 segir m.a.: „Fornleifavernd ríkisins fjallar um og veitir leyfi til allra staðbundinna og tímabundinna fornleifarannsókna. Fornleifavernd ríkisins er söfnum og öðrum hlutaðeigandi aðilum til ráðgjafar um varðveislu og kynningu menningarsögulegra minja er heyrar undir starfssvið hennar. Fornleifavernd ríkisins hefur eftirlit með öllum fornleifarannsóknum og er hlutaðeigandi aðilum til ráðgjafar um skráningu, rannsóknir og varðveislu fornleifa.”

Í IV. kafla þjóðminjalaga er kveðið á um fornleifar en til þeirra teljast hvers kyns leifar fornra mannvirkja og annarra staðbundinna minja sem menn hafa gert eða mannaverk eru á. Fornleifar eru skilgreindar þannig:

- A. búsetulandslag, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi mannvirkjum og öskuhaugum, húsaleifar hvers kyns, svo sem kirkna, bænahúsa, klaustra og búða, leifar af verbúðum, naustum, verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum;

Aðalskipulag Árneshrepps 2005-2025

- B. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri;
- C. gömul tún- og akurgerði, áveitumannvirki og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita;
- D. gamlir vegir, stíflur, brýr, vatnsvöð, varir, hafnir og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og vitar og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra;
- E. virki og skansar og önnur varnarmannvirki;
- F. gamlir þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð;
- G. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum;
- H. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heidnum eða kristnum sið;
- I. skipsflök eða hlutar úr þeim.

Minjar 100 ára og eldri teljast til fornleifa, en heimilt er þó að friðlýsa yngri minjar, sbr. 11. gr. laganna. Fornleifavernd ríkisins lætur, eftir föngum, skrá allar þekktar fornleifar og gefur út skrá um friðlýstar fornleifar og skal hún endurskoðuð á þriggja ára fresti.

Skylt er að fornleifaskráning fari fram á skipulagsskyldum svæðum áður en gengið er frá skipulagi eða endurskoðun þess.

Fornleifavernd ríkisins ákveður hvaða fornleifar skulu friðlýstar. Friðlýsingu fornleifa skal birta í Stjórnartíðindum og staðurinn tilgreindur svo nákvæmlega sem unnt er á korti eða á annan hátt. Auðkenna skal friðlýstar fornleifar eða minjasvæði með sérstökum merkjum. Tilkynna skal landeiganda og ábúanda með sannanlegum hætti um friðlýsinguna.

Fyrstu fornleifarannsóknir fóru fram á tímabilinu 1879-1882 (Kristian Kaalund) og sumrin 1900 og 1905 (Brynjúlfur Jónsson), auk athuganna Finns Jónssonar og Daniels Bruuns sumarið 1907. Þessar rannsóknir voru gerðar á þeirra tíma forsendum, m.t.t. þeirrar söguskoðunar Íslendinga sem þá var viðurkennd, en nú hefur ýmislegt verið endurskoðað varðandi þessi efni. Niðurstöður þessara rannsókna leiddu til friðlýsingar á þremur stöðum í Árneshreppi og eru þeir merktir á aðalskipulagsupprátt, sjá lýsingu í kafla 2.1.2.

Árið 1990 fór fram fornleifaskráning í hluta Árneshrepps á vegum mannfræðideildar Hunter College, City of New York. Þá voru 75 minjastaðir skráðir. Í mars árið 2002 fór fram fyrri áfangi svæðisskráningar fornleifa í Árneshreppi og tekið var tillit til skráningarinnar frá 1990, sem þó var að nokkru leyti óljós vegna takmarkaðra upplýsinga um staðsetningu o.fl. Alls voru skráðar upplýsingar um 815 minjar í hreppnum. Síðari áfangi fornleifaskráningar fór fram sumarið 2003. Í síðari áfanganum sem náði til svæðisins frá Gjögri til Ingólfsfjarðar voru minjastaðir 462 og hafði fjölgað um 40 frá fyrri skráningu svæðisins. Um fyrri áfanga skráningar sá Ragnar Edvardson, en um vettvangsvinnu í seinni áfanga sáu Birna Lárusdóttir, Oddgeir Hansson og Uggi Ævarsson. Öll störfuðu þau hjá Fornleifastofnun Íslands.

Hér fer á eftir upptalning þeirra staða í Árneshreppi, á svæðinu frá Gjögri til Ingólfsfjarðar, sem ástæða er talin til að huga að friðlýsingu á eða vert væri að rannsaka nánar, sbr. álit Fornleifastofnunar Íslands.

Þessir listar eru birtir til upplýsingar og ber því ekki að einskorða hugmyndir um frekari rannsóknir og friðlýsingu við þá.

1. **Minjar við Akurvík og við Hákarlavog** (St-009:022, 023 og 043). Fornleifarannsókn hefur leitt í ljós að hluti af rústum verbúða við Akurvík er allt frá 13.öld eða jafnvel fyrr. Líkar rústir eru skammt sunnar, við Hákarlavog, og þá er stór rúst ofar við Akurvíkina sem gæti verið af bæ. Engar heimildir eru um búsetu eða búðsetu í Akurvík. Í rústunum felst mikil vitneska um upphaf og fyrirkomulag fiskveiða á Íslandi.
2. **Bæjarhóll (Hjallhóll) á Gjögri** (St-009:001). Margir bæjarhólar á skráningarsvæðinu eru vel varðveittir og óvenju stórir um sig. Bæjarhóllinn á Gjögri er líklega þeirra stærstur og fornleifarannsókn hefur sýnt að lífrænar leifar í honum eru í góðu ástandi en það er ekki sjálfgefið. Bæjarhóllinn er merkt rannsóknarefni og hann ætti hiklaust að varðveita.
3. **Rústir kirkju og kirkjugarðs á Bæ** (ST-014:002). Friðlýstar minjar sem alls ekki má raska. Ekki er vitað hvenær kirkjugarðurinn fór úr notkun en það eitt og sér er merkt rannsóknarefni. Þá geta mannabein gefið upplýsingar um sjúkdóma, mataræði, aldur og kyn fólks svo eitthvað sé nefnt.
4. **Túnstæðið á Reykjanesi**. Það er eina túnið frá seinni tíð á skráningarsvæðinu sem stendur óspillt með bæjarhól og flestum rústum útihúsa ásamt túngarði. Túnstæðið er í heild mikilvæg heimild um búskap á svæðinu fram yfir miðja 20. öld.
5. **Seltóftir Litlu- og Stóru-Ávíkur í Ávíkurdal** (St-011:010). Af fornleifaskráningu að dæma hefur seljabúskapur lítið verið stundaður á skráningarsvæðinu. Seltóftirnar eru ósnortnar með öllu og mikilvægar heimildir um þennan þátt í búskaparsögu Árneshrepps.

6. **Síldarminjar á Eyri.** Þótt þær teljist ekki til fornleifa er ljóst að um merkar minjar er að ræða. Hiklaust ætti að koma í veg fyrir að þær eyðileggist enn frekar.
7. **Fagríhvammur** (St-020:002). Þar sjást miklar rústir, misgamlar og bæjarhóll. Býli var þar fyrir á öldum en var komið í eyði fljótlega eftir 1700. Tóftirnar hafa rannsóknar- og varðveislugildi.
8. **Beitarhús á Hellisgrundum** (St-013:013). Húsin eru ekki mjög gömul en byggð í gömlum stíl og hangir þak á þeim enn uppi. Þau standa á falletum stað við Trékyllisvíkina og gætu vafalaust haft aðdráttarafyl fyrir ferðamenn. Þá eru þau þrýðileg heimild um verklag sem óðum er að hverfa.
9. **Hlíðarhús** (St-016:011). Á Hlíðarhúsum er talið að hafi verið býli sem þó var komið í eyði 1706. Þar sjást rústir, líklega misgamlar. Þær hafa ótvírætt varðveislugildi.
10. **Sel norðan undir Kambi** (St-004:002). Umfang rústanna er óvenjumikið og gefur tilefni til að ætla að þar hafi verið föst búseta um hríð.
11. **Kúvíkur** (St-004:086). Verslunarstaður á tímum einokunar. Að auki var búskapur á Kúvíkum og túnstæði er þar varðveitt, bæði landbúnaðar- og verslunarminjum. Staðurinn er einstök minjaheild.
12. **Vegarbætur norðan undir Kambi** (St-004:027). eru gott dæmi um þær ótrúlegu framkvæmdir sem íbúar Árneshrepps réðust í til að auðvelda samgöngur.

Tafla nr. 4. Tillaga um frekari rannsóknir fornleifa á svæðinu frá Gjögri til Ingólfsfjarðar.

Heimild : Fornleifastofnun.

13. **Skaufasel í Bjarnarfirði** (St-027:020). Þar var selstaða fram á 17. öld og talið að búið hafi verið í selinu. Þar sjást töluverðar rústabungur.
14. **Fornasel á Dröngum** (St-026:002). Þar sjást ekki miklar tóftir nú, enda voru beitarhús byggð á selinu á 20. öld. Þó er eftir ein tóft, fornleg með sveigðum langveggjum, hugsanlega af nausti.
15. **Krákutún á Dröngum** (St-026:005). Engar sagnir eru um hvenær eða hvort búið var á Krákutúni. Þar sjást mjög fornlegar tóftir á grösugu túnstæði.
16. **Stóri-Stekkur** (St-026:008). Á Stóra-Stekki var fé stíað í sundur og fært frá Dröngum, líkast til fram á 20. öld. Lögum stekkjarsins og fornleg garðlög í námunda við hann vekja grun um að hann hafi verið reistur á eldri tóftum.
17. **Engjanes í Eyvindarfirði** (St-025:007). Nesið er eitt mesta rústasvæði í öllum Árneshreppi og sjást þar mikil merki misgamalla rústa. Að auki girðir mjög fornlegur og sokkinn garður nesið af að norðanverðu (St-025:017) og annar slíkur mun einnig sjáanlegur að sunnan.
18. **Skerjasund sunnan Drangavíkur** (St-025:021). Á Skerjasundi eru tvö rústasvæði sem engar ritáðar heimildir eru til um. Byggingarleifarnar virðast fornlegar og umfangið það mikið að þær vekja grun um hugsanlega búsetu eða útgerð.
19. **Sel í Húsadal** (St-024:025). Líklega aflagt í upphafi 18. aldar. Þetta eru einu þekktu selrústirnar á skráningarsvæðinu sem ekki eru við strandlengjuna. Þær eru vel varðveittar og gætu hentað vel til kynningar og rannsókna.
20. **Hrúteyjarsel, selstaða frá Ófeigsfirði** (St-024:037). Þar eru töluverðar rústir, líkast til af litlum bæ en talið er að búið hafi verið á selinu á tímum galdraofsókna í hreppnum.
21. **Rústir í Eyvindarfirði** (St-024:078). Á tveimur stöðum sunnan megin í Eyvindarfirði sjást fornlegar rústir, misgreinilegar. Engar heimildir eru um þær en örnefnið Álftabúðarhöfði vekur grun um búsetu.
22. **Hallvarðsleiði í túni Skjaldarbjarnarvíkur** (St-027:029). Þar var Hallvarður Hallsson, sem talinn var fjölkunnugur, grafinn árið 1799. Leiðin er vel við haldið og sögur af Hallvarði eiga tvímælalaust erindi við ferðalanga.
23. **Stóralaug á Dröngum** (St-027:029). Laug sem var búin til með því að grafa út og stífla læk snemma á 20. öld. Í henni var kennt sund.
24. **Refagildra á Dröngum** (St-026:046). Heilleg refagildra, sú eina sem þekkt er á skráningarsvæðinu, hlaðinn stokkur sem refir voru ginntir inn í.

Tafla nr. 5. Tillaga um frekari rannsóknir og kynningar fornleifa á svæðinu frá Kolbeinsvík til Kjövogs og frá Seljanesi til Skjaldarbjarnarvíkur.

Heimild : Fornleifastofnun Íslands.

Af hreppsnefndarinnar hálfu hefur ekki ennþá (2005) verið tekin endanleg afstaða til friðlýsingar þeirra minja sem hér hafa verið taldar upp.

5.1.1.2 Húsafríðun

Í húsafríðunarlögum nr. 104/2001 segir í 4. gr.: "Friða má mannvirki, hús eða húshluta, sem hafa menningarsögulegt eða listrænt gildi. Friðun getur náð til nánasta umhverfis friðaðs mannvirkis. Friða má samstæður húsa sem hafa sama gildi og að framan greinir og gilda þá reglur friðunar um hvert einstakt þeirra. Tilgangur friðunarinnar er að tryggja sem besta varðveislu friðaða mannvirkisins."

Í 5. gr. segir: "Menntamálaráðherra ákveður friðun eða brottfall friðunar að fengnum tillögum húsafríðunarnefndar. Ráðherra getur að tillögu húsafríðunarnefndar ákveðið að afnema friðun sem byggist á aldursákvæðum 6. gr. Friðun sem ákveðin var í tíð eldri laga heldur gildi sínu."

Í 6. gr. segir: "Öll hús, sem reist eru fyrir 1850, eru friðuð, svo og allar kirkjur reistar fyrir 1918. Eigendum húsa, sem reist eru fyrir 1918, er skylt að leita álits hjá húsafriðunarnefnd með góðum fyrirvara ef þeir hyggjast breyta húsi sínu, flytja það eða rífa."

Samkvæmt þessum lögum er Árneskirkja friðuð.

Skylt er að leita álits húsafriðunarnefndar ef eigendur eftirfarandi mannvirkja hyggjast breyta þeim:

A. Mannvirki byggð fyrir 1850:

Mannvirki/ bújörð	Byggingarár	Upphafleg notun	Núverandi notkun	Ástand
Árneskirkja	1850 (vígð)	Kirkja	Kirkja	gott

Tafla nr. 6. Húsafriðun.

Heimild: Oddviti/Fasteignamat ríkisins.

5.2 Íbúáþróun í Strandasýslu

Í Strandasýslu eru fjögur sveitarfélög: Bæjarhreppur, Strandabyggð, Kaldrananeshreppur og Árneshreppur. Í sýslunni búa um 800 manns.

Í Strandasýslu er tvær atvinnugreinar langstærstar þ.e. landbúnaður og sjávarútvegur. Sjávarútvegur takmarkast að mestu við þéttbýlisstaðina tvo, Hólmavík og Drangnes. Á Norðurfirði er einnig nokkur útgerð. Grásleppuveiðar eru stundaðar tímabundið frá nokkrum stöðum. Í landbúnaði er nær eingöngu um að ræða sauðfjárbúskap. Á síðustu árum hefur orðið nokkur uppbygging í ferðaþjónustu í sýslunni og eru bundnar talsverðar vonir við framtíðarþróun í þessari atvinnugrein.

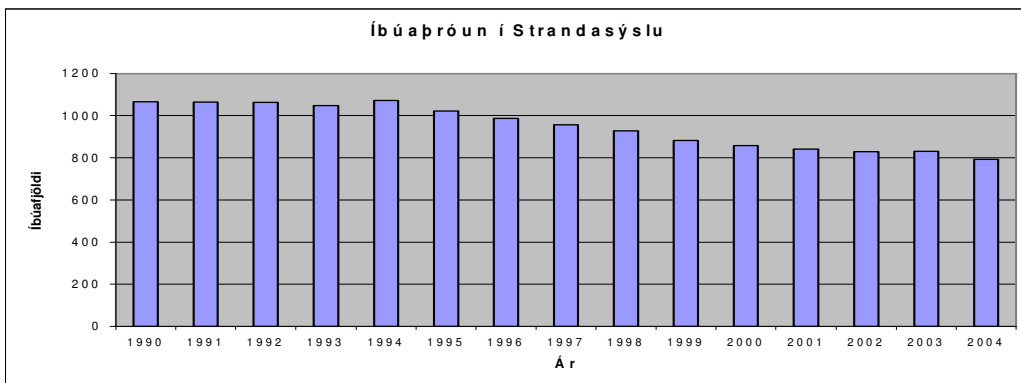
Miðstöð þjónustu og verslunar í norðanverðri Strandasýslu er á Hólmavík og þar er opinber þjónusta einnig hlutfallslega umfangsmest.

Frá sjötta áratug síðustu aldar hófst fólksflótti frá Ströndum sem segja má að standi ennþá, eins og sjá má af mynd nr. 4. Fækkun hefur verið talsvert meiri en í öðrum landshlutum þar sem þessi þróun hefur gengið yfir. Ástæður eru margar, en fremur neikvæð efnahags- og atvinnuþróun á svæðinu vegur þó eflaust þyngst. Á síðustu árum hefur verið mikill samdráttur í landbúnaði sem áhrif hefur á íbúáþróun sveitanna og þjónustan við þær hefur dregst saman.

Ef íbúáþróun á Ströndum er borin saman við þróunina á höfuðborgarsvæðinu, eða í nálægð við það, koma fljótt í ljós vissir orsakavaldar. Öll meginuppbygging í eftirfarandi atvinnugreinum hefur átt sér stað á höfuðborgarsvæðinu: Verslun (innflutnings- og heildverslun), fjármagns- og bankaþjónusta (banka- og tryggingafélög), opinber þjónusta (ríkisstofnanir o.fl.) og framleiðsla (orkufrekur iðnaður og stóriðja). Framleiðsla sem síðast er talin er þó núna í uppbyggingu á Austurlandi með Kárahjúkavirkjun og álveri ALCOA á Reyðarfirði.

Á tveimur síðustu áratugum hefur mikil umræða farið fram um þessi mál og ýmsar tillögur komið fram um breyttar áherslur í byggðamálum, en aðgerðir af hálfu ríkisvaldsins hafa verið fremur litlar.

Hætt er við að í dreifbýli sýslunnar verði stöðnun eða jafnvel samdráttur ef lítið breytist í atvinnumálum svæðisins, stjórnvöld stuðli ekki að breytingum og að núverandi atvinnustefna ráði.

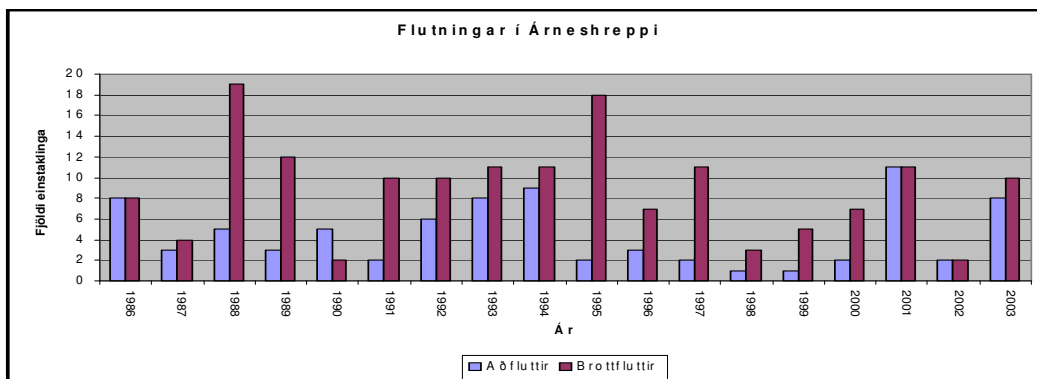
Mynd nr. 7. Íbúáþróun í Strandasýslu 1990-2004.

Heimild: Byggingastofnun.

5.3 Íbúapróun í Árneshreppi

Fólksfækkun í Árneshreppi hófst þegar á árabílinu 1940-1950 og á tímabilinu frá 1970 til 1990 varð hlutfallslega enn meiri fækkun. Ýmsar skýringar eru á þessari þróun og líklegast eru þær helstar að afkomumöguleikar voru of litlir miðað við það sem gerðist í þjóðfélaginu á þessu tímabili. Þegar kom fram yfir miðja síðustu öld var vægi samgangna æ stærri þáttur í daglegu lífi, sökum fjarlægðar frá næstu byggð og erfiðrar vegtengingar, hefur byggðin eflaust hopað.

Á síðustu árum virðist nálægð við höfuðborgarsvæðið hafa skipt miklu máli. Þetta kann þó að vera tímabundið ástand þar eð viss áhugi virðist vera að vakna fyrir því að eiga athvarf utan þess svæðis. Nú virðist vera meiri eftirspurn eftir jörðum og landskikum í meiri fjarlægð en áður var.

Mynd nr. 8. Fólksflutningar í Árneshreppi 1986-2003.

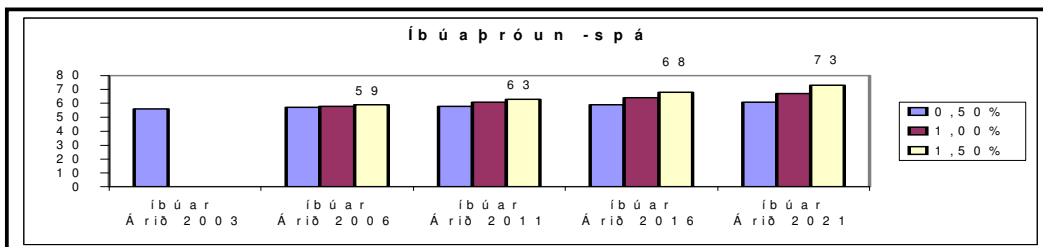
Heimild: Byggðastofnun.

Á árabílinu 1983 til 2004 fluttust mjög margir úr hreppum. Samtals var fjöldi brottfluttra 89 íbúar. Þetta er næstum því tala sem nemur 2/3 af íbúafjöldanum í upphafi tímabilsins. Á þessum árum var einnig um að ræða lítills háttar aðflutning til sveitarfélagsins þannig að uppgjörstölur eru ekki eins neikvæðar eins og ella hefði orðið. Þessi þróun var í nokkru samræmi við það sem almennt gerðist í þjóðfélaginu, þ.e. fólk fluttist frá strjálbýli til þéttbýlis, en hlutfallstölur eru langt umfram þetta meðaltal. Á tímabilinu 1991-2006 var fækkun íbúa 55,8%. Landsmeðaltal fjölgunar á ári var á öllu tímabilinu um 1,1% en í Árneshreppi var þessi tala um -4,5%.

Ár	Íbúatala	Árleg breyting	%Breyt.	%Breyt. landsins
1983	145			
1984	144	-1	-0,7	0,9
1985	140	-4	-2,9	0,7
1986	141	1	0,7	0,8
1987	142	1	0,7	1,4
1988	127	-15	-11,8	1,9
1989	117	-10	-8,5	0,7
1990	121	1	0,8	0,9
1991	113	-8	-7,1	1,5
1992	109	-4	-3,7	1,0
1993	104	-5	-4,8	1,0
1994	103	-1	-0,97	0,7
1995	88	-15	-17,0	0,4
1996	84	-4	-4,8	0,7
1997	74	-10	-13,5	0,7
1998	71	-3	-4,2	0,7
1999	67	-4	-6,0	
2000	60	-7	-11,7	
2001	59	-1	-1,7	
2002	59	0	0	
2003	56	-3	-5,4	
2004	57	1	1,8	
2005	50	-7		
2006	50	0		
2007	48	-2		
2008	49	-2		
Alls	Fækkun 96			27,9

Tafla nr. 7. Íbúapróun í Árneshreppi 1983-2008.

Heimild: Byggðastofnun/Hagstofjan. 48

Mynd nr. 9. Íbúapróun í Árneshreppi, framreikningur til 2021. Heimild: Byggðastofnun.

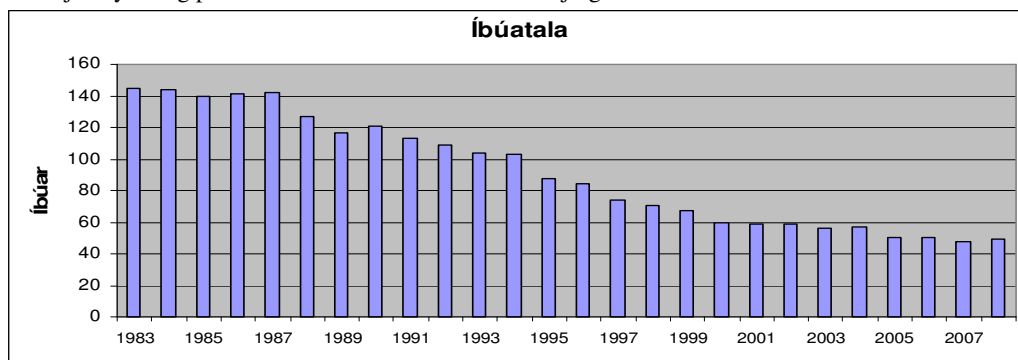
Árið	Íbúar	0,50%	1,00%	1,50%
Árið 2003	Íbúar	56		
Árið 2006	Íbúar	57	58	59
Árið 2011	Íbúar	58	61	63
Árið 2016	Íbúar	59	64	68
Árið 2021	Íbúar	61	67	73

Tafla nr. 8. Spá um íbúapróun. Heimild: BB

Gert er ráð fyrir nokkurri íbúafjölgun í Árneshreppi á skipulagstímabilinu. Eins og annars staðar kemur fram í greinargerðinni er miðað við fólksfjöldaþróun á bilinu 0,5% - 1,5%.

Miðað við lægstu tölu (0,5%) verða íbúar í Árneshreppi 61 í lok skipulagstímabilsins, miðað við 1,0% aukningu verða íbúarnir 67 og miðað við 1,5% verða þeir 73. Erfitt er að segja um hvort spá þessi

rætist. Ekki er ósennilegt að ef einhver fjölgun íbúa verður á tímabilinu gæti það orðið samsvarandi einni fjölskyldu og þá væri um að ræða allt að 7 til 8% fjölgun.

Mynd nr. 10. Íbúapróun í Árneshreppi 1983-2008.

Heimild: Hagstofan

5.3.1 Aldurs- og kynjaskipting

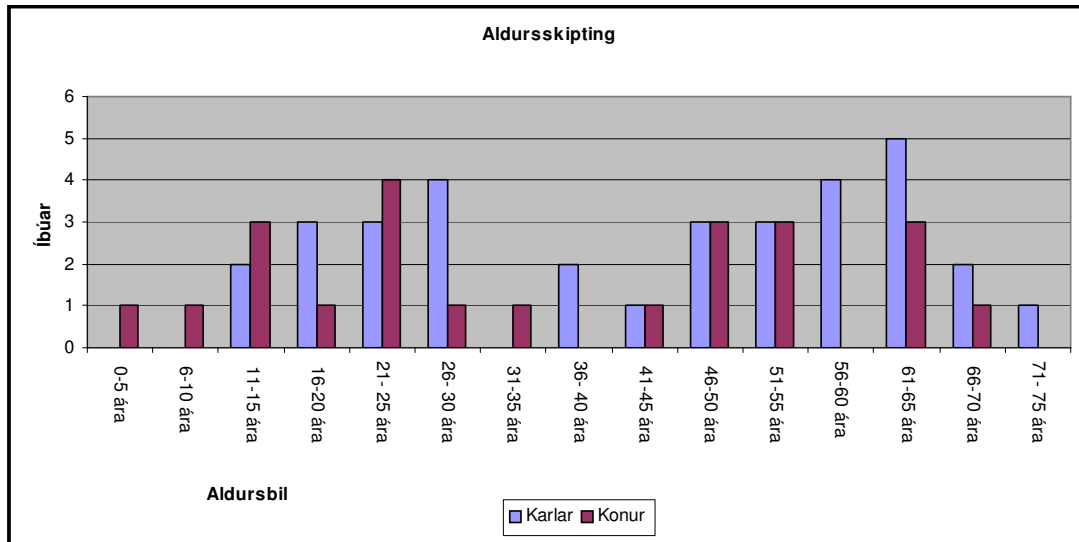
Árið 2003 voru íbúar Árneshrepps 56, þá voru 19,6% íbúa hreppsins í aldurshópnum 0 - 20 ára, í aldurshópnum 21 til 40 ára voru þá 26,8%, í aldurshópnum 41 til 60 ára voru 32,1%, í aldurshópnum 61 til 75 voru 21,4%. Meðalaldur er 7,9% hærri en landsmeðaltal.

Hlutfall ungs fólks er um meðaltal í sveitarfélaginu. Búast má við að meðalaldur geti hækkað nokkuð á skipulagstímabilinu. Einnig er það greinilegt að það vantar nokkuð inn í vissa árganga og nokkuð ójafnvægi er á milli kynja. Þetta á einkum við um aldurshópinn 21-40 ára. Þetta er mjög algengt í sveitarfélögum af þessari stærð, á meðan aldurs og kynjadreifing í landinu öllu er jafnari. Á tímabilinu 1991 til 2006 hefur kynjahalli verið þannig að 55% karlar hafa verið íbúar þar en konur 45% íbúa.

Tafla nr. 9 og mynd nr. 11 sýna aldurskiptingu í Árneshreppi.

Aldurshópur	Karlar	Konur	Samtals
0-5	0	1	1
6-10	0	1	1
11-15	2	3	5
16-20	3	1	4
21-25	3	4	7
26-30	4	1	5
31-35	0	1	1
36-40	2	0	2
41-45	1	1	2
46-50	3	3	6
51-55	3	3	6
56-60	4	0	4
61-65	5	3	8
66-70	2	1	3
71-75	1	0	1
Samtals	33	23	56

Tafla nr. 9. Aldurskipting í Árneshreppi 2003. Heimild: Byggðastofnun

Mynd nr. 11. Aldurskipting í Árneshreppi 2003.

Heimild: Bygðastofnun.

5.4 Mælingar og eldri skipulagsáætlanir

- 1987** Starfsmaður Skipulags ríkisins skrifar stutta greinargerð um stöðu mála er varða skipulag á Norðurfirði.
- 1989** Skipulagsstjórn fór í kynnisferð á Strandir og kom þá í Árneshrepp og fundaði með hreppsnefnd. Þá var greint frá helstu atriðum er lúta að skipulags- og byggingarmálum í hreppnum.
- 1995** Skipulagsstjórn samþykkti byggingu tveggja íbúðarhúsa austan við þáverandi byggð á Norðurfirði, í samræmi við uppdrátt Benedikts Björnssonar.
Skipulagsstjórn samþykkti byggingu sumarhúsa í landi Víganess.
Skipulagsstjórn samþykkti byggingu sumarhúsa í landi Krossness.
- 2001** Skipulagsstofnun samþykkti byggingu frístundahúss í landi Kúvíkur, með vísan til 3. t. bráðabirgðaákvæða skipulags- og byggingarlaga.
Skipulagsstofnun mælti með að framkvæmdaleyfi yrði veitt fyrir lagningu vegar á Trékyllisheiði, samkvæmt 3. t. bráðabirgðaákvæða skipulags- og byggingarlaga. Um var að ræða 7-8 km vegslóða.
Skipulagsstofnun veitir umsögn um sjóvarnarframkvæmdir á Djúpuvík.
- 2003** Hreppsnefnd sækir um leyfi til að leggja veg að Kúvíkum.
Skipulagsstofnun gerir ekki athugasemd við að hreppsnefnd veiti framkvæmdaleyfi fyrir vegi að frístundahúsi í Kúvíkum við Reykjarfjörð.
Skipulagsstofnun úrskurðar að sjóvarnargarður við Gjögur sé ekki háður mati á umhverfisáhrifum, enda um litla framkvæmd að ræða.
Skipulagsstjóri svarar beiðni um styrk vegna fornleifaskráningar. Hann greindi jafnframt frá þátttöku Skipulagssjóðs við gerð aðalskipulags.
- 2004** Skipulagsstofnun úrskurðar að sjóvarnargarður við Karlshöfn á Gjögri sé ekki háður mati á umhverfisáhrifum.
Skipulagsstofnun mælti með að framkvæmdaleyfi yrði veitt vegna hafnarbóta í Ingólfsfirði, samkvæmt 3. t. bráðabirgðaákvæða skipulags- og byggingarlaga. Varnargarður er 65 m á lengd og lengd flotbyggju er 17 m.

5.5 Íbúabyggð

5.5.0 Almennt

Eins og áður hefur komið fram hófst búseta í Árneshrepps þegar á landnáms tíð og þá þegar voru ýmsar bújarðir orðnar þekktar. Á upphafstímum landnáms þótti Árneshreppur góður búsetukostur.

5.5.1 Núverandi húsnæði og aðrar fasteignir

Samkvæmt fasteignamati eru 44 metnar lóðir og lönd í hreppnum. Stærð framlagningarskrár er 408 matseiningar. Stærð fasteigna er 28,286 fermetrar, eða 134.995,8 rúmmetrar. Landsstærð er 244,9 ha.

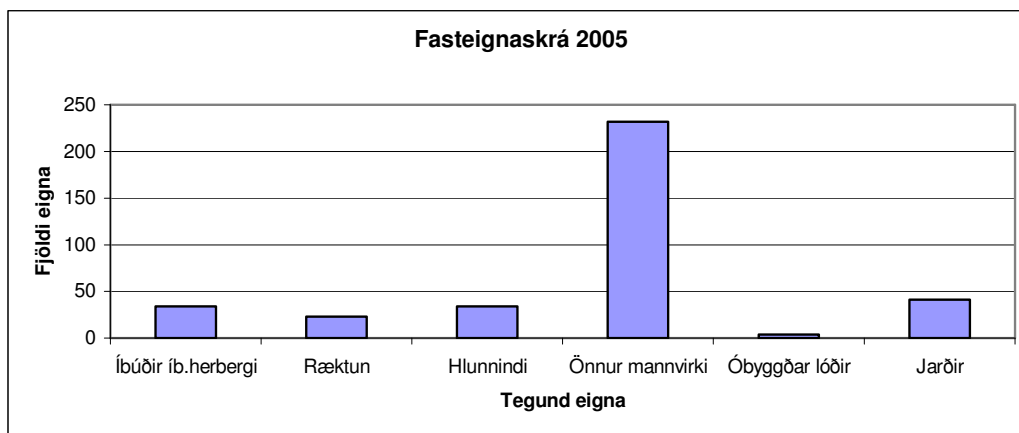
* Samkvæmt talningu á íbúðarhúsum á bújörðum og stökum lóðum eru þau 28 talsins. Í vissum tilfellum er fleiri en ein íbúð í húsi (sjá töflu nr. 10).

Yfirlit um áætlað fasteignamat og stærðir fasteigna ársins 2005 í Árneshreppi er sýnt á töflu nr. 10 og mynd nr. 12.

Tegund eigna	Fjöldi	Flatarmál
Íbúðir íb.herbergi	34	4.461
Ræktun	23	0
Hlunnindi	34	0
Önnur mannvirki	232	23.825
Óbyggðar lóðir	4	0
Jarðir	41	0
Samtals	368	28.286

Tafla nr. 10. Fjöldi og stærðir fasteigna í Árneshreppi.

Heimild: Fasteignamat ríkisins

Mynd nr. 12. Fasteignaskrá, eftir fjölda skráninga í Árneshreppi.

Heimild: Fasteignamat ríkisins.

Staður/bújörð	Íb.h.	Geymslur	Útihús	Fríst.h.	Þjónusta	Stofnanir	Athafnah.	Annað
Djúpavík	5	3		4	9		11	1
Árnes 1 og 2	3		10		1	3		
Bær	2		8					
Drangar			7	2				
Eyri í Ingólfsfirði		6	7	3			3	1
Fell		1	2	1	1		2	
Finnbogastaðir	1	2	8	1		1	1	
Gjögur	2	16	4	4	1	1	7	
Grænhóll	2	1	2					
Ingólfsfjörður			2	1				
Kjörvogur	1	1	2					
Krossnes	2	6	4	1		1	2	
Litla-Ávík	2		7		1			
Melar 1 og 2	2	1	4	1				1
Munaðarnes	2	2	2	2				1
Naustvík		1		1				
Norðurfjörður 1 og 2	1	1	4	1				
Ófeigsfjörður		5	3	2			1	
Reykjanes			2					
Reykjarfjörður		1	4	1				
Seljanes		1	3	2		2		
Steinstún	1	1	6				1	
Stóra-Ávík	1	1	2					
Veidileysa 1 og 2				3				1
Víganes	1	1	5	1			1	
Samtölur	28	51	98	31	13	8	30	4

Tafla nr. 11. Samantekt fasteigna.

Unnið úr fasteignaskrá: BB.

5.5.1.1 Núverandi íbúðarhúsnæði

Í Árneshreppi voru 28 fullgerðar íbúðir í árslok 2004 og íbúðafjöldinn var þá 56, meðalíbúðarfjöldi á íbúð var því tveir. Eins og sést á töflu nr. 12 hafa tímabil uppbyggingar íbúðarhúsa verið nokkuð mismunandi hvað fjölda snertir.

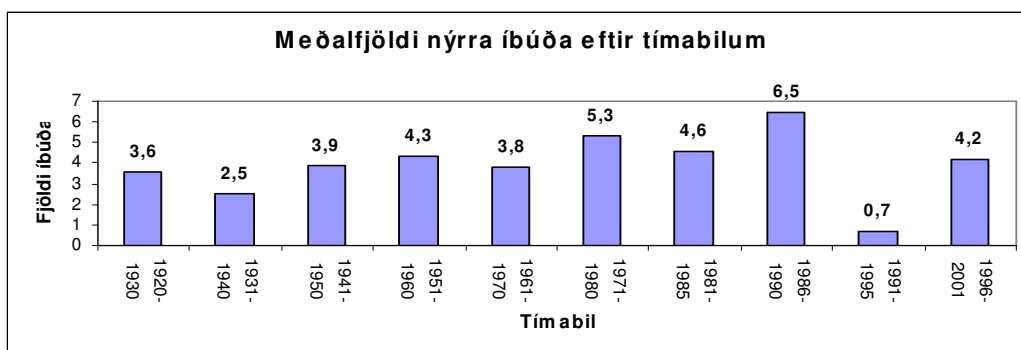
Aldursbil	Fjöldi íb. á tímabilinu	Meðaltal heildarfj.
Fyrir 1920	4	8,9%
1920-1930	4	8,9%
1931-1940	11	24,4%
1941-1950	12	26,7%
1951-1960	3	6,7%
1961-1970	1	2,2%
1971-1980	2	4,4%
1981-1990	5	11,1%
1991-2005	3	6,7%

Tafla nr. 12. Meðaltal fullgerðra íbúða.
BB.

Frá 1920 hefur mesta uppbyggingarskeiðið verið á tímabilinu frá 1931 til 1950, en þá var um helmingur allra íbúða byggður í hreppnum. Á tímabilinu 1980-2004 var minnst byggt eða samtals átta hús.

Eðlilegt er að ein til þrjár íbúðir séu byggðar á áratug, miðað við fjölgun íbúa og viðhald eldri húsa. Það er einnig athyglisvert að meðaltal íbúa á íbúð í Árneshreppi er hlutfallslega mjög lágt eða tveir íbúar/ íbúð.

Nokkuð mörg þeirra íbúðarhúsa sem fram koma í töflu 11 eru nú skilgreind sem frístundahús.

Mynd nr. 13. Uppbygging íbúðarhúsa eftir tímabilum.

Heimild: Fasteignamat ríkisins.

5.5.2 Húsnæði og landnotkun

Ef framreikningur íbúðarfjölda á skipulagstímabilinu er hóflegur og miðað er við 0,5% fjölgun þá er þörf á 2 nýjum íbúðum á þessu tímabili og er þá reiknað með 3,0 íbúum að meðaltali í hverri íbúð. Verði fjölgunin 1% þarf 4 nýjar íbúðir en með 1,5% fjölgun þyrfti 6 íbúðir.

Auk þessa þarf að gera ráð fyrir vissri endurnýjun eldri húsa, sbr. kafla 5.5.1.1.

Forsendur fyrir íbúðaspár byggjast einkum á áhrifum fólksfjöldabreytinga á byggingarþörfina. Vissir annmarkar geta þó komið fram við þessa spá og mætti í þessu sambandi nefna þrjá þætti:

1. Tölur um fjölda íbúða eru ekki alveg nákvæmar.
2. Forsendur um íbúðartíðni eftir aldurshópum eru óvissar.
3. Þörfin fyrir íbúðir eftir landshlutum getur verið mismunandi, m.a. vegna mismunandi félagslegra aðstæðna.

Aðalatriðið varðandi íbúðarspár er þó að kanna hvort um sé að ræða uppsafnaða þörf fyrir húsnæði eða hvort rýmkað hafi um vegna mikilla íbúðarbygginga eða brottflutnings úr viðkomandi sveitarfélagi.

Á því skipulagstímabili sem framundan er má gera ráð fyrir að eitthvað íbúðarrými verði aflagð eða nýtt undir aðra starfsemi.

Í aðalskipulaginu er ekki gerð sérstök grein fyrir nýtingarhlutfalli þessara reita, þar sem gert er ráð fyrir að það verði ákveðið nánar í deiliskipulagi.

5.6 Atvinnulíf

5.6.1. Almennt um atvinnulífið

Í Árneshreppi mótast atvinnulífið þannig að landbúnaður er mikilvægasta atvinnugreinin, samhliða landbúnaði skapast nokkur vinna við hlunnindatekju. Nú er almenn þjónusta næst stærst einstakra atvinnugreina. Vöxtur hefur verið nokkur í ferðaþjónustu og má álíta að sú atvinnugrein eigi góða framtíð fyrir sér ef að uppbyggingu verður unnið. Fjöldi starfa við opinbera þjónustu er nokkur. Fyrr á árum var fiskvinnsla næst stærst atvinnugreina, en er að mestu aflögð. Fyrir nokkrum árum var rekstri sláturhúss á vegum kaupfélagsins hætt og hafði það mjög neikvæð áhrif á atvinnumál í hreppnum, enda þótt eingöngu hafi verið um árstíðabundna vinnu að ræða.

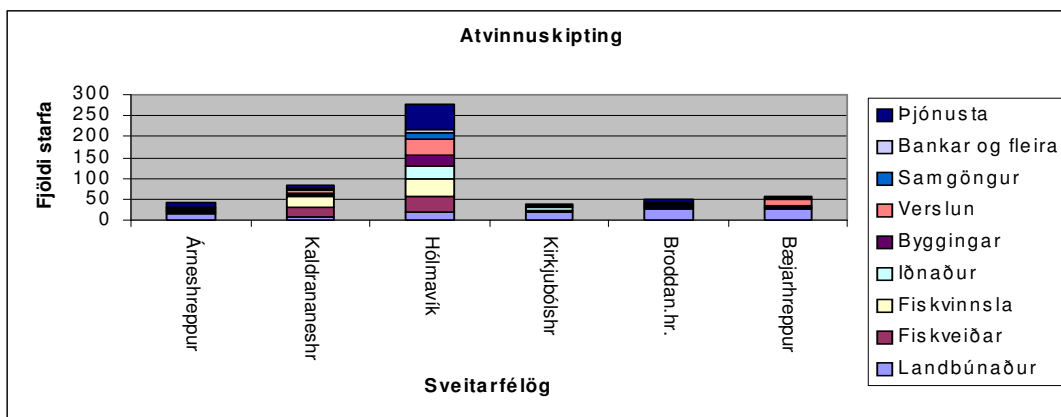
5.6.2 Ársverk

Opinberar tölur yfir fjölda og skiptingu ársverka í sveitarfélögum nær einungis til 1997. Fjöldi starfa í Árneshreppi hefur verið nokkuð mismunandi á milli ára á tímabilinu 1988 til 1997. Störfum hefur farið fækkandi eftir því sem leið á tímabilið. Árið 1988 voru þau 60,7 en árið 1997 voru þau orðin 39,8. Þetta ár voru 53,8 % af íbúnum við störf í sveitarfélaginu, þetta er fremur hátt hlutfall. Þar eð sveitarfélagið er mjög fámennnt segja prósentutölur ekki mikið. Fjöldi einstakra starfa hefa í raun meiri merkingu.

Atvinnuvegur	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Landbúnaður	25,8	30,1	30,6	23,8	23,5	26,9	23,1	18,4	16,8	15,3
Fiskveiðar	4,7	1,4	2,4	4,2	3,5	3,2	3,6	3,3	3,0	2,9
Fiskvinnsla	1,6	1,5	1,5	2,9	2,3	1,9	6,0	6,3	3,9	4,1
Iðnaður	2,5	1,9	2,4	3,3	0	0,2	1,0	0,2	0,1	0,2
Byggingar	4,9	6	5,2	5,7	4,3	3,1	2,1	2,4	1,1	0,1
Verslun	8,3	9	7,4	7,8	8,4	3,5	1,7	3,0	6,5	4,9
Samgöngur	3,7	3,4	3,8	1,5	1,9	2,1	1,9	2,1	2,2	1,8
Bankar og fleira	0,8	1,7	1,2	1,0	0,9	2,0	2,0	1,4	2,3	2,3
Þjónusta	8,5	5	7,3	11,1	6,5	7,5	8,5	5,8	7,2	8,3
Samtals:	60,7	60	61,8	61,3	51,3	50,4	49,9	42,9	43,1	39,8

Tafla nr. 13. Ársverk 1988-1997. Heimild: Byggðastofnun

Árið 1997 voru störf í landbúnaði 15,3, eða 38,4 % af heildarfjölda ársverka og var um að ræða lítils háttar fækkun frá árinu á undan. Flest störf við landbúnað á tímabilinu voru árið 1990, eða 30,6 sem jafngilti um 50 % starfa.

Mynd nr. 14. Atvinnuskipting og fjöldi starfa í Strandasýslu 1997. Heimild: Byggðastofnun

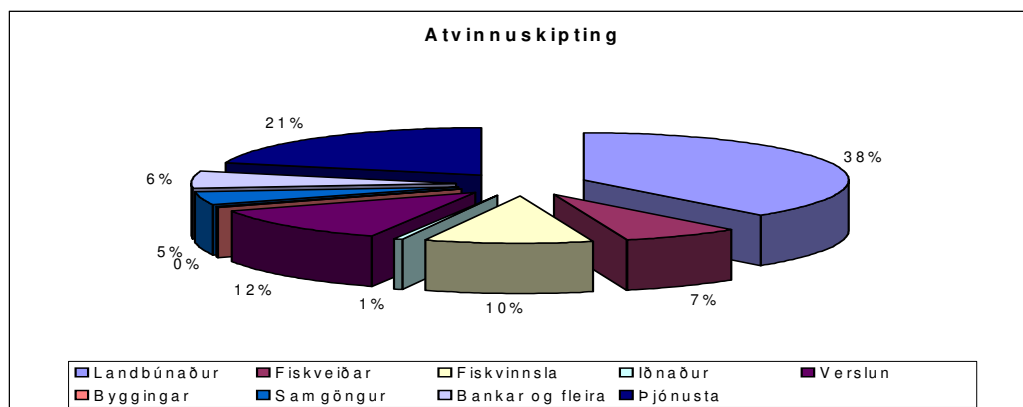
Við fiskveiðar voru skráð 2,9 ársverk, árið 1997, sem jafngildir 7,28 % af heildarfjölda ársverka í sveitarfélaginu. Mestur fjöldi starfa við fiskveiðar voru 4,7% árið 1988. Árið 1997 voru 4,1 störf í fiskvinnslu, sem samsvarar 10,3 % prósentu heildarfjöldans. Flest ársverk í þessari grein voru árið 1995. Á öllu tímabilinu hafa alltaf einhverjir unnið við fiskvinnslu.

Ársverk í iðnaði voru 0,2 árið 1997, eða 0,5 %. Flestir störfuðu við iðnað árið 1991 eða 3,3. Fæst ársverk í iðnaði voru árið 1996 eða aðeins 0,1. Vægi þessarar starfsgreinar í sveitarfélaginu er mjög

Lítið miðað við það sem gengur og gerist á Íslandi, en á móti kemur mjög hátt hlutfall starfa við landbúnað. Við byggingariðnað störfuðu 0,1 árið 1997, eða 0,25 %. Flestir störfuðu við byggingariðnað árið 1989 eða 6. Fæstir unnu við starfsgreinina árið 1997.

Við verslun og viðskipti voru ársverk 4,9 árið 1997 eða 12,31 %. Flest voru störf við verslun árið 1989, eða 9. Fæst voru störf í verslun árið 1994 eða 1,7. Nokkrar sveiflur hafa verið innan þessarar starfsgreinar á tímabilinu.

Í samgöngum voru skráð 1,8 ársverk árið 1997, eða 4,52 %, en flest störf voru í þessari grein árið 1990 eða 3,8. Lægst var talan árið 1991 en þá störfuðu 1,5 manns við samgöngur.

Mynd nr. 15. Atvinnuskipting í Arneshreppi 1997.

Heimild: Bygðastofnun

Innan banka- og lánastarfseminnar voru ársverk 2,3 árið 1997, eða rúmt 5,78 %. Þetta er hæsta tala á tímabilinu.

Í þjónustugreinum er fjöldi ársverka árið 1997 8,3, eða 20,85%. Mestur var fjöldinn í þessari grein árið 1991, eða 11,1 manns. Fæst voru ársverk í þjónustu árið 1989 eða samtals 5,0. Nokkrar sveiflur hafa verið innan þessarar greinar allt tímabilið.

Á mynd nr. 15 er sýnd atvinnuþáttaka í Strandasýslu árið 1997. Þar kemur fram að hún er í kringum 50% sem er mjög algengt. Þar sem meiri fjölbreytni er í atvinnulífi er þetta hlutfall þó heldur hærra eða allt að 55 %.

5.6.3 Landbúnaður/Sjávarútvegur

Sauðfjárrækt er eina grein hefðbundins landbúnaðar í Arneshreppi og búin eru fremur lítil. Nokkur einangrun og fjarlægð frá markaði ráða þessu einkum.

Á síðustu árum hefur verið töluverð samþöppun í landbúnaði á Íslandi. Annars vegar hefur orðið aukning í framleiðslu á einstökum bújörðum og svæðum á sama tíma og búrekstur hefur lagst af eða dregist saman annars staðar. Kvótakerfið í framleiðslu lambakjöts hefur átt stóran þátt í þessari þróun. Búast má við að núverandi kvóta- og styrkjakerfi í landbúnaði breytist talsvert á næstu árum. Aðild Íslands að ýmsum alþjóðasamþykktum og alþjóðastofnunum hefur áhrif hvað þetta varðar.

Vegna samdráttarins í hefðbundnum landbúnaði hafa nokkrir bændur snúið sér að öðrum búgreinum, svo sem ferðaþjónustu, ráðstöfun lands fyrir frístundasvæði, skógrækt o.fl.

Heiti	Búrekstur	Nytjar	Eignarhald
Steinstún	Sauðfjárrækt		Einn eigandi
Stóra-Ávík	Búseta án búreksturs		Tveir eigendur
Melar I	Sauðfjárrækt		Einn eigandi.
Melar II	Sauðfjárrækt		Einn eigandi.
Munaðarnes I	Búrekstur lagðist af árið 2005		Einn eigandi.
Kjörvogur	Sauðfjárrækt		Eigandi er Fjárslá ríkisins.
Krossnes	Sauðfjárrækt		Einn eigandi.

Aðalskipulag Árneshrepps 2005-2025

Heiti	Búrekstur	Nytjar	Eignarhald
Litla-Ávík	Sauðfjárrækt		Tveir eigendur.
Árnes I	Búrekstur aflagður		Eigandi er Fjársýsla ríkisins.
Árnes II	Sauðfjárrækt		Tveir eigendur.
Bær	Sauðfjárrækt		Einn eigandi.
Finnbogastaðir	Sauðfjárrækt		Tveir eigendur.

Tafla nr. 14. Bújarðir í ábúð (haustið 2004).

BB/GG

Heiti	Nytjar og eignarhald
Víganes	Átta eigendur
Veiðileysa II	Fór í eyði 1961, 15 eigendur
Veiðileysa I	Fór í eyði 1961, 15 eigendur
Reykjarnes	Fór í eyði, fimm eigendur.
Reykjarfjörður	Fór í eyði 1998, einn eigandi.
Seljanes	Fór í eyði 1971, fleiri en fjórir eigendur.
Norðurfjörður I	Fór í eyði 1996, einn eigandi.
Norðurfjörður II	fór í eyði 1995, í eigu Ferðafélags Íslands. Þar er gistiskáli í gömlu íbúðarhúsi.
Ófeigsfjörður I	Fór í eyði 1965, einn eigandi.
Ófeigsfjörður II	Fór í eyði 1965, einn eigandi.
Munaðarnes II	Tveir eigendur.
Munaðarnes III	Einn eigandi.
Naustvík	Fór í eyði 1967, tveir eigendur.
Grænhóll	Fór í eyði 1960, tveir eigendur.
Ingólfsfjörður	Fór í eyði 1971, eigandi er Árneshreppur.
Kambur	Fór í eyði 1954, eigandi er Árneshreppur.
Gjögur III	Fór í eyði 1998, einn eigandi.
Gjögur IV	Fór í eyði 1978, 16 eigendur.
Gíslabali	Fór í eyði 1959, einn eigandi.
Gjögur I	Fór í eyði 1997, einn eigandi.
Gjögur II	Fór í eyði 1961, fjórir eigendur.
Bær I	Þrjú eigendur.
Drangar	Fór í eyði 1966, þrjú eigendur. Eigendur hafa þar sumardvöl.
Eyri	Fór í eyði 1971, einn eigandi.
Drangavík	Fór í eyði 1947, einn eigandi.
Halldórsstaðir	Fór í eyði um 1930, einn eigandi.
Fell	Fór í eyði 1996, einn eigandi.

Tafla nr. 15. Bújarðir í eyði (haustið 2005).

BB/GG

Auk þeirra eyðijarða sem taldar hafa verið hér á undan eru nokkrar fleiri, sem fyrr hafa farið í eyði og sýndar á uppdrætti. Þær eru: Skaufasel, Meyjarsel, Krákutún, Enjanes, Miðhús, Grímsnes, Hlíðarhús og Litla-Fell. Eins og sést hér á undan voru bújarðir nokkuð margar í Árneshreppi þegar best lét. Nú eru 12 bújarðir í ábúð en upptaldar eyðijarðir eru alls 35 og eru í raun fleiri.

Flestir þeirra sem stunda búrekstur eru með meðalstór sauðfjárbú.

Á forðagæsluskýrslu haustið 2003 var samanlögð áhöfn í búrekstri í Árneshreppi eftirfarandi:

Ær og hrútar og lömb::	2.681
Kýr	2
Varphænur	Til heimanota
Hestar	4

Tafla nr. 16. Forðagæsluskýrsla árið 2003.

Heimild: Forðagæslumaður

Þurrhey, rúmmetrar	
Vothey, rúmmetrar	5.848 rúmmetrar

Tafla nr. 17. Uppskeyra árið 2003.

Heimild Forðagæslumaður

Þannig er meðalbústærð þetta ár 223 sauðfjár/bújörð, sem telst fremur lítil. Heyskapartími er oft stuttur í Árneshreppi og nú er meginhluti heyfingsins unninn í plastrúllur sem hentar vel aðstæðum.

Þjónusta við bændur er innt af hendi hjá Ráðunautaþjónustu Húnaþings- og Stranda sem hefur útibú á Borðeyri. Á þess vegum eru veittar leiðbeiningar og ráðgjöf.

Í sveitarfélaginu eru tvær fjallskilaréttir, í landi jarðanna Mela og Kjósar.

Beitarlönd sveitarinnar ráðast af jarðamörkum og ekki er þar um eiginlegar afréttir að ræða.

Sláturhús var rekið á Norðurfirði en það er nú aflagt. Sauðfé hefur undanfarin ár verið flutt til slátunar á Blönduós, eftir að sláturhúsum var fækkað til muna. Talið er að það gæfi ný tækifæri í atvinnu og afkomu fyrir hreppinn ef heimilt væri að vinna kjötið í heimabyggð. Hestar eru ekki lengur í hreppnum og þar er því ekki ástunduð hestamennska.

Meðal hlunninda á bújörðum var mikill viðarreki, sem nýttur var til bygginga og smíða. Í seinni tíð hefur rekinn minnkað sem og nýting hans. Selveiði og dúntekja voru drjúgt búsílag á mörgum bæjum. Fiskveiðar voru ríkur þáttur í afkomu flestra bænda, ekki aðeins þorskveiðar heldur og hákarlaveiðar og hrognkelsaveiðar. Aðeins voru 3 bátar gerðir út á grásleppu frá Norðurfirði vorið 2005, þar af var einn aðkomubátur. Hrogn eru verkuð á Norðurfirði. Nokkrir einstaklingar eiga svolitinn fiskveiðikvóta. Fiskaflinn, þ.e. bolfiskur, fer jafnan á markað. Fiskmarkaðir eru bæði á Drangnesi og Hólmavík.

5.6.4 Verslun og þjónusta

Kaupfélagshúsin og hluti hafna í Norðurfirði

Á Norðurfirði er rekið verslunarútibú Kaupfélags Steingrímsfjarðar sem er mjög mikilvægt. Sparisjóður Strandamanna hefur útibú í verbúðinni á sama stað.

Ársverk í iðnaði í Árneshreppi var eingöngu brot úr prósentu árið 1997 og sama gilti um byggingariðnaðinn. Umtalsverðar sveiflur hafa verið í þessum starfsgreinum, sem ræðst af hvort byggingarframkvæmdir standa yfir á hverjum tíma eða ekki.

Árið 1997 voru 2,9 störf í fiskvinnslu, sem samsvarar 7,28 %. Flest ársverk í þessari grein, á tímabilinu, var árið 1988.

5.6.5 Ferðaþjónusta

Erlendum ferðamönnum sem koma til landsins hefur fjölgað jafnt og þétt síðustu ár. Þeir voru 113.528 árið 1986, en voru orðnir 201.654 árið 1997, sem er um 78% aukning á 12 árum. Á næstu árum stefnir í að koma erlendra ferðamanna verði 400.000.

Samkvæmt mati Þjóðhagsstofnunar voru unnin um 6.000 ársverk í ferðaþjónustu árið 1991 og gjaldeyristekjur af erlendum ferðmönnum voru 12,5 milljarðar króna það ár, en árið 1997 var þessi tala orðin 22.3 milljarðar. Atvinnugreinin er þó sveiflum háð. Vandamál ferðaþjónustunnar er, og mun að líkindum verða áfram, hin árstímabundnu umsvif í greininni. Víða er starfsemin eingöngu bundin við sumartímamann.

Hótel Djúpavík

Ferðaþjónusta hefur vaxið hratt á landsbyggðinni undanfarin ár. Árið 1981 voru skráð 554 ársverk í greininni þar, en 1.204 árið 1990. Sennilega er mun meira vinnuframlag í greininni heldur en kemur fram í opinberum tölum, m. a. vegna þess að ársverk í ferðaþjónustu bænda, sem í mörgum tilvikum eru hlutastörf, eru ekki talin með eftir því sem næst verður komist. Ferðaþjónusta bænda er ört vaxandi atvinnu- og/eða aukabúgrein sem vissulega býður upp á möguleika til verðmætasköpunar á landsbyggðinni.

Heildarfjöldi gistinguáttanna í landinu öllu árið 1997 var 1.439 þúsund, 6,7% fleiri en árið 1996. Vinsælustu áfangastaðir Íslendinga voru Norðurland eystra með 19% gistinguáttanna, Suðurland með 21% og höfuðborgarsvæðið með 17%. Nærri helmingur gistinguáttanna útlendinga var á höfuðborgarsvæðinu, 13% á Norðurlandi eystra, 12% á Suðurlandi og 10% á Austurlandi. Af heildargistinguáttum íslenskra ferðamanna voru 56% á hótélum og gistiheimilum, 28% á tjaldsvæðum, en minna á öðrum gistinguáttum. Útlendingar eyddu 76% gistinguáttanna á hótélum og gistiheimilum.

Ferðaþjónusta hefur verið talsvert vaxandi í Strandasýslu á síðustu árum.

Grundvöllur ferðaþjónustunnar í Árneshreppi byggist á rekstri eftirfarandi þátta:

1. **Hótel Djúpavík** er gisti- og veitingastaður í Djúpavík við Reykjarfjörð. Hótelíð er í gamla kvennabragganum, sem upphaflega var byggður sem verbúð. Þar eru átta tveggja manna herbergi. Auk þess eru tvö lítil hús boðin til útleigu, í öðru þeirra er eldhúsaðstaða. Bryggjan í Djúpavík er í nokkuð góðu lagi og að henni komast allt að 30 tonna bátar. Áhugavert er að skoða gömlu síldarverksmiðjuna undir leiðsögn sem var meðal hinna stærstu á landinu er hún var byggð. Hægt er að leigja kajak og bát. Dekkjaviðgerðir eru í boði á staðnum. Opið er allt árið. Síðastliðin 20 ár hafa verið haldnir Djúpavíkurdagar í Djúpavík, sem stendur yfir eina helgi, og boðið er upp á skemmtun og afþreyingu.
2. Sumargisting er í húsnæði **Finnbogastaðaskóla**, þar eru svefnpokapláss ásamt tengdri þjónustu Í nágrenninu er tjaldsvæði. Opið er yfir sumarmánuðina.
3. Gisting er í **Kaupfélagshúsinu** á Norðurfirði sem er í eigu hreppsins, þar eru fjögur herbergi til útleigu.
4. Gistiheimilið að **Bergistanga** er í íbúðarhúsi á Norðurfirði, þar eru tvö herbergi og eldhúsaðstaða.
5. Ferðafélgs Íslands á gistiskála á **Valgeirsstöðum** sem er gamalt íbúðarhús í góðu ástandi. Það stendur við botn Norðurfjarðar, rétt ofan við falletta sandfjöru. Húsið er tvær hæðir og tekur 20 manns og það er með eldunaraðstöðu. Opið frá maí fram í september. Tjaldstæði er á túninu. Hægt er að dvelja í húsinu og ganga á fjöll án þess að hafa farartæki til að ferðast um. Þarna hefur eftirspurn eftir gistirými farið mjög vaxandi.
6. Tjaldsvæði og salernisaðstaða er í **Ófeigsfirði** fyrir göngufólk.
7. Tjaldsvæði og salernishús er á **Dröngum**.
8. Minja- og handverkshúsið **Kört**, í **Árnesi**. Þar er vísir að minjasafni og þar eru seldir handunnir munir úr héraðinu
9. Kaffihús var opnað á Norðurfirði 17. júní 2008 sem hefur fengið nafnið **Kaffi Norðurfjörður**.
10. Sumarið 2005 var boðið upp á áætlunarsiglingar frá Norðurfirði í Árneshreppi og í Reykjarfjörð nyrðri og til Hornvíkur. Þessar siglingar verða á bátnum Sæðisi ÍS 67. Sæðis er af gerðinni Cleopatra 31 L og er með leyfi fyrir allt að 14 farþegum. Siglt verður á þriðjudögum milli Norðurfjarðar og Reykjarfjarðar og á föstudögum milli Norðurfjarðar og Hornvíkur allan júlímánuð. Nú hefur verið fenginn stærri bátur til þessa verks.

Verslun, sem einnig nýtist ferðamönnum, er í verslunarhúsinu á Norðurfirði og þar eru olíuvörur seldar. Í húsinu eru einnig nokkrar vistarverur fyrir ferðamenn.

5.6.6 Frístundahús

Gömlu byggðirnar í Djúpavík, á Gjögri og í Ingólfsfirði er hér skilgreindar sem frístundabyggðir. Yfirleitt er um að ræða gömul hús sem fyrrum voru nýtt sem hefðbundin íbúðarhús.

Nokkuð er af stakstæðum frístundahúsum í hreppnum, nokkur sem sérstaklega eru hönnuð sem slík og einnig eru nokkur gömul íbúðarhús nýtt sem frístundahús.

Skilgreind frístundahús í hreppnum eru talin upp ásamt öðrum mannvirkjum í töflu nr. 11; samantekt fasteigna-, í kafla 5.5.1.

Þrjú neyðarskýli eru í Árneshreppi; á Trékyllisheiði, í Veiðileysufirði og í Skjaldbjarnarvík. Björgunarveitin Dagrenning - Hólmavík hefur umsjón með þessum húsum.

Í Aðalskipulagi Árneshrepps 2005-2025 er gert ráð fyrir einhverjum stökum frístundahúsum á bújörðum.

5.6.7 Fólksfjölgun og mannafla

Í aðalskipulagi Árneshrepps fyrir tímabilið 2005-2025 er gert ráð fyrir að íbúafjölgun í sveitarfélaginu verði á bilinu 0,5-1,5% á ári. Miðað við 0,5% fjölgun verður íbúafjöldi í Árneshreppi um 65 í lok skipulagstímabilsins, miðað við 1% fjölgun verður íbúafjöldinn 70 og miðað við 1,5% verður íbúafjöldinn 75.

Ef litið er á hugsanlega þróun einstakra atvinnugreina í Árneshreppi má ætla að aukningin verði aðallega í einkarekinni þjónustu. Ástand atvinnumála í Strandasýslu í heild ræður miklu um þróunina.

Í framreikningi á mannafla (ársverk) er reiknað með að hlutfall mannafla/íbúa verði á milli 48-50% af framreiknaðri hámarksíbúatölu. Þurfa þá ný atvinnutækifæri á skipulagstímabilinu að vera 8-10 miðað við 1,5% fjölgun íbúa, miðað við 1% fjölgun þurfa ný atvinnutækifæri að vera 6-8 og miðað við 0,5% fjölgun þurfa ný atvinnutækifæri að vera 5-6 á skipulagstímabilinu.

5.7 Veitur

5.7.1 Vatnsveita

Í aðalskipulagi þessu eru skilgreindar samveitur í Djúpuvík, á Finnbogastöðum ásamt nágrenni, í Árnosi ásamt nágrenni og tvær eru á Norðurfirði. Vel þarf að hyggja að þessum vatnsveitum. Mikilvægt er einnig að skoða vatnsból vegna einkaveitna og sjá til þess að þau séu í góðu ástandi, ekki síst þar sem ferðaþjónusta er starfrækt. Sjá kafla 2.4.1.

5.7.2 Nýting á heitu vatni

Heitt vatn er ekki nýtt í Árneshreppi utan þess að sundlaugin í landi Krossness fær heitt vatn frá nálægri heitri laug. Litlar heitar setlaugar eru einnig á Gjögurströnd, í Ófeigsfirði og á Dröngum.

5.7.3 Rafveita/

Rafmagn til notkunar í Árneshreppi er fengið frá Orkubú Vestfjarða hf. Norðurlína, sem nær frá Selá í Steingrímsfirði að Munaðarnesi í Ingólfsfirði er 11 kV. Um er að ræða einn streng (einnar fasa) loftlínu yfir hálandið. Innan byggðarinnar eru raflínur víða komnar í jörð (m.a. heimtaugar). Spennar eru við bújarðir, í einhverjum tilfellum eru þeir sameinaðir fyrir fleiri en eitt hús. Rafmagnstruflanir eru nokkuð tíðar vegna veðurfars yfir vetrarmánuðina. Ljósavélar eru á nokkrum bújörðum. Raforkudreifing Orkubúsins nær til Norðurfjarðar og Munaðarness. Ókostir einnar fasa línu eru að ekki er hægt að nýta slíkt rafmagn til ýmissa þarfa s.s. fyrir frystigáma.

Hús eru flest hituð með rafmagni, ýmist með rafmagnsofnum eða að vatn er forhitað (hitatúba) með rafmagni. Í mörgum íbúðarhúsum eru brennsluofnar þar sem timbur er brennt og nýtt til upphitunar. Dieselrafstöð sér Veidileysubæjunum fyrir orku. Á Eyri við Ingólfsfjörð er vatnsaflstöð sem ennþá er nýtt yfir sumartímann.

Spenniskúr er við Bæ í Trékyllisvík, þar sem oft hefur skafið inn snjó og valdið útslætti á rafmagni í sveitinni.

Einn ljósastaur er við hvern sveitabæ í Árneshreppi, eins og annars staðar á Ströndum. Orkubúið sér um viðhald stauraljósanna en Árneshreppur sér um reksturinn.

5.7.4 Virkjun Hvalár

Mælingar á vegum Orkustofnunar hafa verið gerðar á Drangajökli. Jökullinn hefur verið yfirborðsmældur með GPS tækni til að fá fram nákvæmar hæðarlínur og einnig hefur landslagið undir

jöklinum verið rannsakað með íssjá. Með langtímamælingum verður mæld úrkoma yfir veturinn og snjódypt á nokkrum vel völdum stöðum og loks verður kannað hver bráðnunin verður yfir sumarið.

Orkubú Vestfjarða hefur aðstoðað við þessa vinnu og sama á við um mælingar á ám að vetri til á hálendi Ófeigsfjarðarheiðar. Þetta hefur verið gert til að safna rennslisgögnum á þeim tíma þegar líklegt er að rennslíð sé í lágmarki. Hugsanlega gæti það komið til að hluti af afrennsli jökulsins yrði nýtt til virkjunar sem væri t.d. staðsett í Ófeigsfirði.

Rannsóknir vegna virkjunar Hvalár.

Sem hluta af 2. áfanga Rammaáætlunar um nýtingu vatnsafls og jarðvarma fól Orkustofnun Almennu verkfræðistofnunni að gera forathugun á virkjun Hvalár. Miða skyldi við að veita Rjúkanda yfir til Nyrðra-Vatnalautarvatns þar sem Hvalá rennur í og gera þar miðlunarlón fyrir virkjunina. Auk þessa skyldi skoða hagkvæmni þess að veita Eyvindarfjarðará yfir til Hvalár með hugsanlegri miðlun í Neðra-Eyvindarfjarðarvatni. Að lokum skyldi skoða lauslega hagkvæmni þess að nýta, sem miðlanir, vötn á Ófeigsfjarðarheiði sem hefa verið dýptarmældar.

Möguleg stærð virkjunar Hvalár.

Lauslegar athuganir sem hafa verið gerðar á virkjun Hvalár eru birtar í eftirfarandi skýrslum:

1. Virkjun Hvalár. Frumdrög að áætlun. Verkfræðistofa Sigurðar Thoroddsen sf. 1974 (1).
Niðurstaða áætlunar: Orkuvinnsla um 213 GWh/a og afl 30,7 MW m.v. 7000 nýtingarstundir á ári. Virkjað rennsli um 12,5 M3/s. Veita Eyvindarar ekki með.
2. Vestfjarðarveita - Athugun á virkjunaraðstæðum. Þverá á Langadalsströnd -Hvalá í Ófeigsfirði. Almenna verkfræðistofan hf ágúst 1974. Unnið fyrir Rafmagnsveitur ríkisins -Áætlunardeild (2).
Niðurstöður áætlunar: Orkuvinnsla um 120 GWh/a og afl 19,2 MW. Virkjað rennsli um 7 m3/s. Veita Eyvindarfjarðarar er þar ekki meðtalin.
3. Ófeigsfjarðarheiði - Forathugun á virkjunarkostum. Orkustofnun, febrúar 1983 (3).
Niðurstaða skýrslu: Orkuvinnsla um 218 GWh/a og afl 44 MW m.v. 5000 nýtingarstundir á ári. Virkjað rennsli um 17,4 m3/s. Veita Eyvindarfjarðarar er meðtalin.
4. Endurskoðun virkjana á Vestfjörðum. Orkustofnun, september 1988 (4).
Niðurstaða skýrslu: Sama og í forathugun árið 1983.
5. Innendar orkulindir til vinnslu raforku. Iðnaðarráðuneytið 1994. Lauslega sagt frá möguleikum á virkjun Hvalár (5).
Niðurstaða skýrslu: Aðalmiðlun í Vatnalautarvatni. Viðbótarmiðlun í Skúfnavötnum og því vatni ásamt Selá í Steingrímsfirði veitt yfir í Rjúkanda og afrennsli suðaustan Drangajökuls veitt yfir í inntakslón Hvalárvirkjunar. Vatnasvið virkjunar 600 km², meðalrennsli 50 m3/s, ársrennsli 1600 GJ og rennslisorka 1300 GWh/a.
6. Virkjun Hvalár í Ófeigsfirði með veitu til Reykjarfjarðar -1. forathugun. Orkustofnun OS-2003 .
Niðurstaða skýrslu: Orkuvinnsla um 264 GWh/a og afl 43,9 MW m.v. 6000 nýtingarstundir á ári. Virkjað rennsli um 16,5 m3/s. Veita Eyvindarfjarðarar er þarna meðtalin.
7. Hvalárvirkjun í Ófeigsfirði, Forathugun. Orkustofnun OS-2007/008 (Tillaga 6 Umhverfismatsskýrslu)

Rennslismælingar lágu ekki fyrir árið 1974, þegar fyrstu skýrslur eru birtar. Rennslismælingar hafa verið gerðar fyrir vatnsárin 1976 til 1994, með mælingum við Óp, skammt norðan við ármót Hvalár og Rjúkanda. (7). Reiknað rennsli liggur einnig fyrir á fleiri stöðum á þessu svæði.

Á síðustu árum hafa verið gerðar ýmsar rannsóknir, sem birtar hafa verið í eftirfarandi skýrslum:

1. Dýpt nokkurra vatna á Ófeigsfjarðarheið. Orkustofnun OS-2006/002 - Mælingar gerðar af Orkubúi Vestfjarða (8).
2. Yfirborðshiti í Ófeigsfirði, Bjarnarfirði nyrðra og á Dröngum Ísnor-06266, Haukur Jóhannesson jarðfræðingur, 01.12.2006 (9).
3. Jarðfræðilegar aðstæður við Hvalá Ísnor-2006/050, Haukur Jóhannesson jarðfræðingur, desember 2006 (10).
4. Gróðurfar á Ófeigsfjarðarheiði, Náttúrufræðistofnu Íslands NÍ-08005, Starri Heiðmarsson, apríl 2008.

Jarðfræði virkjunarsvæðis.

Jarðfræði svæðisins hefur lítið verið könnuð enn sem komið er, en vitað er að berggrunnur þess er eins og víðast á Vestfjörðum tertíert basalt með þunnum millilögum. Haukur Jóhannesson jarðfræðingur hefur þó skoðað sprungur tengdar jarðhita og berglög á svæðinu svo og jarðfræðilegar aðstæður almennt. Þessar athuganir voru gerðar í ferð OS7AV haustið 2006 og að hluta 2005.

Aldur jarðlaga á virkjunarsvæðinu er yfir 10 milljónir ára og eru samsett af ólivín- og dílabasalti og er þykkt þeirra frá 5 metrum og allt að 25 til 30 metrum. Millilög eru þunn, nokkrir tugir sentimetra, rauðleit og leirkennd. Lítið virðist vera um laus jarðlög, við fyrstu sýn, og er magn líklega takmarkað. Mikið er um klappir og á þeim nokkur grjótdreif. Jökulleir er hugsanlega í vötnum og tjörnum, en er lítt kannað. Malarhjallar eru á láglandi meðfram Hvalá.

Byggingarefnaleit hefur ekki farið fram, en í könnunarferð OV/AV 2006 voru þó tekin sýni af mól og sandi á eyrum Hvalár skammt ofan við ós hennar. Einnig voru tekin sandsýni í fjöru neðan við bæinn í Ófeigsfirði. Niðurstöður á rannsóknnum RB á þessum sýnum voru fremur neikvæð. Þetta þarf að rannsaka betur.

Áður en endanlegt fyrirkomulag á virkjunarsvæði Hvalár/Rjúkanda verður ákveðið þarf að gera jarðfræðikannanir, með borunum og kanna þarf sprungur á svæðinu. Sérstaklega þarf að kanna jarðlög í jarðgangalínu, stöðvarhúss- og stíflustæði.

Samkvæmt athugunum Hauks Jóhannessonar jarðfræðings (9 og 10) er allmikl um sprungur með norður/suður stefnu á öllu svæðinu. Jarðhiti finnst á nokkrum stöðum við Hvalá sem gæti bent til virkni sprunganna. Sunnar á svæðinu er meira um jarðhita, þ.e. við Rjúkanda, Krossá og í Lambatungum sunnan Hvalár. Þetta svæði er utan eiginlegs virkjunarsvæði. Hitastig jarðhitans er lágt á yfirborðinu eða frá 10 til 45 °C.

Sveinn Þorgrímsson jarðfræðingur hefur gert athuganir á vatnasviði Skúfnavatna (11) á vestanverðri Ófeigsfjarðarheiði. Þar virðist vera talsvert um laus jarðlög og jafnvel fíngerðan jökulruðning sem mætti nota í stíflukjarna og stöðfyllingar. Þar eð myndunarsaga á þessu svæði er svipuð þeirri á Hvalár-/Rúkandasvæðinu má reikna með að slík efni finnist einnig þar. Þetta þarf að skoða betur með vettvangsrannsóknum. Ekki er talið að sprungur hafi umtalsverð vandamál í för með sér, en gera þarf ráð fyrir vissum aðgerðum til að bregðast við þeim. Hugsanlegur möguleiki er á jarðskjálftum, allt að 6° á Richter, og taka þarf tillit til þess við hönnun mannvirkja.

Staðhættir á virkjunarsvæði.

Vatnasvið Hvalár, sem hefur afrennsli af Ófeigsfjarðarheiði, nær allt norður til suðurenda Drangajökuls og suður að vatnaskilum við Selá í Steingrímsfirði. Heilsársbyggð hefur ekki verið á svæðinu í talsverðan tíma, en sumardvöl er í Ófeigsfirði og þar eru hlunnindi nýtt. Helstu hlunnindi eru æðarvarp, selveiði og nýting reka. Ós Hvalár er í 3 km fjarlægð frá bæjarhúsum. Sumardvöl er einnig í Ingólfsfirði. Neðri hluti vatnasviðs Hvalár og þverár hennar Rjúkanda er allvel gróin, en efri hlutinn er lítt gróinn. Svæðið er að hluta til afréttarland bæja í Trékyllisvík.

Gróðurfar á virkjunarsvæði.

Gróðurfar hefur verið kannað umhverfis Nyrðra- og Syðra-Vatnalautavatn, Neðra-Eyvindarfjarðarvatn og Efra- og Neðra Hvalárvatn á Ófeigsfjarðarheiði. Tegundafjöldi háplantna og fléttna var skráður á 17 ferkílómetra reitum. Af háplötum fundust 57 tegundir, 90 tegundir og afbrigði af fléttum og fléttuháðum sveppum og 18 tegundir af baukmosa. Ekki fundust friðlýstar tegundir eða tegundir á valista. Sjaldgæfustu háplönturnar sem fundust voru: Jöklaklukka, litunarjafni, skjaldburkni og stóriburkni, þetta eru þó ekki óalgengar plöntur. Sjaldgæfasta fléttutegundin sem fannst var vöduríla, auk tveggja fléttuháðra sveppa, *Dactylospora athallina* og *Lasiospaeriopsis stereocaulicola*, sem eru álíka sjaldgæfir. Sjaldgæfasti mosinn á svæðinu er fjallagambri. Gróðurþekja á þessu svæði er lítil og einkennist það af klapparholætum og melum. Á vissum stöðum finnast þó vel gróinir bollar og brekkur.

Veðurfar á virkjunarsvæði.

Ríkjandi vindátt á Ófeigsfjarðarsvæðinu er norðaustanátt. Vindur af þessari átt er venjulega rakur og kaldur. Yfirleitt er úrkomusamt ef vindur stendur af hafi. Vestanáttir eru venjulega hvassar og byljóttar. Veðurathuganir sem stundaðar eru reglulega næst svæðinu eru í Æðey, á Horni, í Litlu-Ávík og Gjögri. Þessar stöðvar eru vestan, norðan og sunnan við virkjunarsvæði Hvalár. Árleg úrkoma á vatnasvið Hvalár-/Rjúkandasvæðinu er talin vera á bilinu 2500-3000 mm. Sjá kafla 4.4. um veðurfar í Árneshreppi.

Samgöngur að virkjunarsvæði.

Vegasamband er frá Ófeigsfirði , suður Strandir. Vegasamband er mjög lélegt nyrst, eða frá Ófeigsfirði að Eyri við Ingólfsfjörð. Bundið slitlag á vegum nær einungis inn í botn Steingrímsfjarðar, en þaðan er þó ekki samfelld. Vegalengd úr Ófeigsfirði til Hólmavíkur er um 120 km og þaðan til Reykjavíkur 274 km. Með vegi um Arnkötludal og Dali styttest vegalengdin til Reykjavíkur um 40 km. Á veturnum er

hægt að aka á snjó um Ófeigsfjarðarheiði, frá vegi efst á Steingrímsfjarðarheiði. Sumarvegur á heiðinni ætti að vera fremur góður allt þar til hallar niður í Ófeigsfjörð. Þessi vegur er um 40 km á lengd. Hafnaradstaða í Norðurfirði er fremur góð fyrir minni skip, dýpi um 5 m. Fjarlægð frá höfn að Hvalárósum er um 25 km. Í Ingólfsfirði eru góðar aðstæður fyrir höfn, en gamlar bryggjur sem tengdust síldarbræðslu, eru að mestu horfnar. Í tengslum við virkjunarframkvæmdir er gert ráð fyrir að þjóðvegur úr Ingólfsfirði verði framlengdur og lagfærður að Hvalárósi og brú verði byggð yfir Hvalá. Þessi vegkafla er um 20 km.

Samgöngur á virkjunarsvæði.

Frá þjóðvegi verði lagður vegur að íbúðarsvæði og aðstöðuhúsum virkjunarinnar, norðan megin Hvalár og allt að munna aðkomuganga í um 50 m.y.s. Þaðan verður lagður vinnuvegur upp í Dagverðardal og eftir Strandafjöllum að virkjunarsvæðum við Vatnalautarvatn, Rjúkanda Hvalárvötn og Eyvindarfjarðarvatn. Þessi vegur getur orðið nokkuð brattur, eða 8 til 9%, frá aðstöðuhúsum og uppá Strandafjöll. Vegurinn verður í fremur hallalitlu landi þegar komið er uppá Strandafjöll að Hvalárvötnum. Frá Efra-Hvalárvatni þarf síðan að leggja vinnuveg upp með Hvalá að stíflustæði við Vatnalautamiðlun. Slóð þarf að leggja fram með Vatnalautamiðlun, austanvert, að stíflustæði að Rjúkanda. Samtals er vinnuvegurinn áætlaður um 12,4 km og slóðinn norður að Rjúkanda um 6,7 km. Vinnuvegur að Eyvindarfjarðarmiðlun yrði um 4,5 km að lengd frá veginum neðan Efra-Hvalárvatns.

Rennsli á virkjunarsvæði.

Samfelldar mælingar á rennsli Hvalár stóðu yfir á árabílinu 1976 til 1994 (7). Á grundvelli þessara mælinga hafa Vatnamælingar Orkustofnunar kvarðað úrkomuafrennslislíkan fyrir hluta vatnasviðs Hvalár ofan óss Nyrðra-Vatnalautavatns, Rjúkanda ofan 350 m y.s., Eyvindarfjarðar ofan óss Neðra-Eyvindarfjarðarvatns og Þverá á Langadalsströnd ofan 470 m y.s. Þessum röðum er líst í skýrslum Orkustofnunar (12, 13). Í heildina má segja að all góðar upplýsingar liggi fyrir um rennsli og möguleika á miðlun vatns. Fjórar mismunandi útfærslur á miðlunum hafa síðan verið skoðaðar:

- Vatnalautavatn án Rjúkanda
- Vatnalautavatn með Rjúkanda
- Vatnalautavatn með Rjúkanda og Þverárveitu
- Vatnalautavatn með Rjúkanda og Eyvindarfjarðarveitu.

Umhverfismál á virkjunarsvæði.

Ekki hafa sérstakar athuganir verið gerðar vegna umhverfismála á svæðinu. En eins og áður hefur komið fram þá er efri hluti svæðisins lítt gróinn, en undirhlíðar Strandafjalla og láglandi eru allvel gróinn. Ekki er vitað um sjaldgæfar plöntur eða dýr, en eftir er að gera nákvæma athugun á þessum þáttum. Fuglalíf er nokkurt, einkum við ströndina, þar sem eru vörp sjófugla og er æðarvarp þar áberandi. Mikið er um ref á svæðinu, nokkuð um mink og hagamýs. Annað dýralíf er lítið. Mikið hefur dregið úr sauðfjárbætur á þessu svæði.

Með virkjunarframkvæmdunum er gert ráð fyrir mannvirkjum sem að mestu eru neðanjarðar og því í reynd um staðbundna og litla sjónmengun að ræða. Stífla verður byggð við útrennsli Hvalár úr Nyrðra-Vatnalautavatni, sem gæti orðið allt 30 m há og önnur svipuð við ármót suður og norður kvísla Rjúkanda, sem veitir rennsli þeirra til Nyrðra-Vatnalautavatns. Inntaksstífla verður við Hvalárvatn að mestu um eða innan við 30 m á hæð. Þessar stíflur verða væntanlega jarðvegsstíflur, ekki stórar að flatarmáli og ættu að geta fallið vel að landslagi og breyta því lítið ásýnd landsins.

Sú breyting sem verður mest áberandi á umhverfinu er frárennisskurður sem tekur við rennsli frá virkjun út í Hvalá niður við sjó. Gert er ráð fyrir að grafa skurð meðfram Hvalá og niður fyrir Hvalárfoss. Fossinn sjálfur verður óbreyttur. Skurðurinn er grafinn til að koma í veg fyrir skemmdir í flóðum og til að auðvelda framkvæmdir á byggingartíma. Einnig þarf að byggja vinnuvegi og slóða, sem áður hefur verið lýst.

Fossar í Hvalá og Rjúkanda munu verða vatnslitlir yfir vetrarmánuðina eins og þeir eru í dag, en yfir sumarið mun verða umtalsvert rennsli í þeim, enda aðeins hluti rennslis þeirra nýtt til orkuvinnslunar á þeim árstíma, þ.e. á ferðamannatíma. Töluvert vatn kemur í árnar neðan Vatnalautavatns, einkum neðan stíflu í Rjúkanda sem tryggir rennsli um fossana frá vori og fram á haust, í venjulegu árferði.

Háspennulínu þarf að leggja frá virkjuninni. Um tvær leiðir er að ræða. Ekki hefur endanlega verið tekin ákvörðun um hvor verður valin, sjá kafla 2.4.3.

Iðnaðarráðherra hefur lýst því yfir að virkjun Hvalár myndi skipta miklu máli fyrir atvinnulíf í Árneshreppi. Bæði yrði þörf á miklum mannskap meðan á byggingu hennar stæði, en jafnframt gæfi

auga leið, að þegar ráðist yrði í fjárfestingar upp á marga milljarða yrði að bæta vegasamgöngur verulega, til langframa skapaði virkjunin störf í sveitinni, og þörf á aukinni þjónustu. Fleira fólk skyti einnig stóðum undir nauðsynlega þjónustu eins og skóla, verslun og samgöngur. Hann nefndi sérstaklega að virkjunum og dreifingu orku fylgdi háþróað fjarskiptakerfi, og hann taldi einsýnt að það yrði nýtt til að tryggja Árneshreppi í framtíðinni bestu fjarskiptagæði varðandi síma og internet sem vól væri á. Hér væri því um framkvæmd að ræða sem gæti hleypt algerlega nýju blóði í mannlíf og avinnulíf Árneshrepps.

5.7.5 Fráveita

Hreppsnefnd hefur markvisst beitt sér fyrir því að fráveitumálum í sveitarfélaginu verði komið í ásætlanlegt horf. Nú er svo komið að flest íbúðar- og frístundahús í Árneshreppi eru tengd rotþró.

Árið 1969 voru samþykkt á Alþingi lög um hollustuhætti og heilbrigðiseftirlit, lög nr. 12/1969. Í lögum þessum voru fjölmörg ákvæði sem snertu frárennsli, meðferð sorps og úrgangs o. fl. Reglugerð nr. 45/1972, heilbrigðisreglugerð, hvað nánar á um framkvæmd laganna, ábyrgð sveitarfélaga, skipan heilbrigðisnefnda í hverju sveitarfélagi og verkvið þeirra. Jafnframt gerði reglugerðin ráð fyrir setningu sérstakra heilbrigðissamþykkt, sem gilda skyldu fyrir einstök sveitarfélög. Í heilbrigðisreglugerðinni, sem sett var með heimild í 9. gr. fyrrnefndra laga voru skýr ákvæði, sem vörðuðu fráveitur sbr. 61. gr. þar sem sú krafa er gerð, að allt skólp *“skuli leitt út fyrir stórstraumsfjöru, nema heilbrigðisnefnd geri ríkari kröfur.”* Þá sagði í 67. gr. reglugerðarinnar, að *“þar sem frárennsli frá salernum og öðru skólpi verði ekki veitt í göturæsi eða aðra almenna skólpeitu, skal veita því í vatnsheldum holræsum í rotþrær, og skal leita um það fyrirmæla heilbrigðisnefndar, hverju sinni.”*

Nú eru í gildi lög nr. 7/1998, um hollustuhætti og mengunarvarnir. Fjölmargar reglugerðir hafa verið gefnar út með heimild í þeim lögum, m. a. reglugerð nr. 798/1999, um fráveitur og skólp, og reglugerð nr. 799 frá sama ári, um meðhöndlun seyru. Skv. fyrri reglugerðinni skulu heilbrigðisnefndir gera nauðsynlegar ráðstafanir til að skólp verði hreinsað og þær skulu hafa eftirlit með öllum fráveitum.

Samkvæmt ákvæðum reglugerðar um meðhöndlun seyru skulu sveitarfélög koma á kerfisbundinn tæmingu seyru úr rotþró og heilbrigðisnefndir gefa út starfsleyfi til meðhöndlunar á seyrunni.

5.7.6 Sorpeyðing

Sorp er flutt frá Árneshreppi til Hólmavíkur þar sem það er urðað. Fjórir sorpgámar eru í hreppnum sem staðsettir eru í Djúpvík, á Gjögri, í Trékyllisvík og á Norðurfirði. Sorp er tekið á hálfmánaðar fresti yfir sumartímann, en sjaldnar á veturna. Árneshreppur er aðili að Sorpsamlagi Strandasýslu og sorpförgun fer fram í nágrenni Hólmavíkur.

5.8 Samgöngumál

5.8.1 Almenn

Árneshreppur komst fyrst í vegasamband árið 1967. Fyrrum urðu menn að ferðast fótgangandi, en á fyrri hluta síðustu aldar komu strandsiglingar til, sem nú eru úr sögunni. Með tilkomu Gögurflugvallar breyttust allar samgönguaðstæður. Yfir vetrarmánuðina eru nánast allar matvörur fluttar með flugi.

Upphaf svokallaðra akbrauta er að leita til Vegalaga sem sett voru á Alþingi árið 1894. Þar kemur sundurgerð í flokkun og nafngiftum vega fram. Eftir þetta hafa vegalög tekið sífelldum breytingum, bæði hvað varðar fjármögnun og gæði vega. Í lok síðari heimsstyrjaldar má heita að akfærir vegir hafi verið komnir að flestum býlum í sveitarfélaginu. Síðan hefur verið unnið áfram að framþróun landsamgangna og má í raun gera ráð fyrir að svo muni verða um ókomna tíð.

Engar fastar almenningssamgöngur á landi eru í boði norður í Árneshrepp, slíkar samgöngur ná einungis til Hólmavíkur. Vegalengd til næsta stærri þjónustukjarna (Borgarnes) er 304 km.

Reglulegar póstferðir eru farnar um sveitina. Nemendum grunnskólans á Finnbogastöðum er ekið til og frá skóla.

Árneshreppsþúar hafa tvær vélar til snjómoksturs, flugvallarvélinu, sem er útbúin snjóblásara og tónn og hreppshjólaskófluna sem er útbúin tónn.

Í skýrslu frá iðnaðarráðuneytinu *Vaxtarsamningur Vestfjarða* sem út kom í byrjun ársins 2005 er fjallað um ferðamannaleiðir á Vestfjörðum. Mælt er með að þegar verði hafist handa við að endurbyggja malarvegi að þeim stöðum sem mest aðdráttarafli hafi fyrir ferðamenn. Þar kemur fram að Strandavegur í Árneshrepp (nr. 643) (frá Drangsnæsvegi) ætti að hafa forgang. Í tímaáætlun er gert ráð fyrir að lokið verði við veg með bundnu slitlagi árið 2016, samtals 90 kílómetra.

5.8.2. Samgöngur á landi, umferð

Þjóðvegir eru þeir vegir sem ætlaðir eru almenningi til frjálsrar umferðar, haldið er við af fé ríkisins og upp eru taldir í vegaskrá. Þjóðvegum skal skipað í flokka eftir eftirfarandi reglum:

a. **Stofnvegir** eru hluti af grunnkerfi samgangna eins og það er skilgreint í samgönguáætlun hverju sinni. Til stofnvega teljast vegir sem tengja saman byggðir landsins. Við það vegakerfi sem þannig fæst skal tengja þéttbýlisstaði með um það bil 100 íbúa eða fleiri. Til stofnvega teljast einnig umferðarmestu vegir sem tengja saman sveitarfélög á höfuðborgarsvæðinu. Einnig vegir á hálendinu sem mikilvægir eru fyrir flutninga og ferðaþjónustu. Þar sem stofnvegur endar í þéttbýli skal hann ná að fyrstu þvergötu sem tilheyrir gatnakerfi þéttbýlisins og enda þar. Þó er heimilt að láta stofnveg ná til flugvallar og hafnar sem mikilvæg eru fyrir ferðaþjónustu og flutninga.

b. **Tengivegir** eru vegir utan þéttbýlis sem liggja af stofnvegi á stofnveg eða af stofnvegi á tengiveg og eru a.m.k. 10 km langir, vegir sem tengja landsvegi við stofnvegi, vegir sem ná til þéttbýlisstaða með færri en 100 íbúa og tengja þá við stofnvegakerfið, vegir að helstu flugvöllum og höfnum sem mikilvægir eru fyrir flutninga og ferðaþjónustu, og vegir að ferjuhöfnum ef þeir eru ekki stofnvegir, vegir að þjóðgördum og innan þeirra og vegir að fjölsóttum ferðamannastöðum utan þéttbýlis. Þar sem tengivegur endar í þéttbýli skal tengja hann fyrstu þvergötu sem tilheyrir vegakerfi þéttbýlisins og enda þar.

c. **Héraðsvegir** eru vegir sem liggja að býlum, atvinnustarfsemi, kirkjustöðum, opinberum skólum og öðrum opinberum stofnunum utan þéttbýlis sem ákveðnir eru á staðfestu skipu-lagi og taldir upp í vegaskrá. Héraðsvegur skal aldrei ná nær framangreindum stöðum en 50 m ef hann endar þar. Jafnframt er heimilt að taka í tölu héraðsvega vegi að sumarbústaðahverfum sem tengja að minnsta kosti 30 bústaði við þjóðveg.

d. **Landsvegir** eru vegir yfir fjöll og heiðar sem ekki tilheyra neinum af framangreindum vegflokkum og aflagðir byggðavegir á eyðilendum. Á vegum þessum skal yfirleitt einungis gera ráð fyrir árstíðabundinni umferð og minna eftirliti og minni þjónustu en á öðrum þjóðvegum.

Sveitarfélagsvegir.

Sveitarfélagsvegir eru vegir innan þéttbýlis sem ekki teljast þjóðvegir skv. 8. gr., eru í umsjá sveitarfélaga og ætlaðir almenningi til frjálsrar umferðar.

Almennir stígar.

Almennir stígar eru reiðstígar, göngu- og hjólreiðastígar sem ætlaðir eru almenningi til frjálsrar umferðar og haldið er við af fé ríkis eða sveitarfélaga. Ákvæði laga þessara um vegi gilda einnig um almenna stíga eftir því sem við á.

Einkavegir.

Einkavegir eru vegir sem hvorki teljast þjóðvegir né sveitarfélagsvegir og eru í eigu einstaklinga, fyrirtækja eða opinberra aðila.

Veghaldari ber ábyrgð á veghaldi vegar. Við veghaldið skal gæta umferðaröryggis og að umferð eigi greiða og góða leið um vegi að teknu tilliti til umhverfis-, náttúru- og minjaverndar í samræmi við kröfur sem leiðir af gildandi lögum á hverjum tíma.

Veghaldarar.

Vegagerðin er veghaldari þjóðvega. Sveitarfélög eru veghaldarar sveitarfélagsvega. Eigendur einkavega hafa veghald þeirra.

Í vegalögum nr. 80/2007. gr. segir: Vegagerðin sér um gerð vegaskrár, sem er skrá yfir þjóðvegi. Hér er um að ræða fyrstu útgáfu af skrá yfir þjóðvegi landsins, sem gerð hefir verið samkvæmt nýjustu vegalögum.

Vegaskrá er gerð á **tvenns konar formi**, annars vegar er öllum vegum skipt í kafla og hins vegar er leiðum þeirra lýst. Sú leiðarlýsing fylgdi áður vegagætlun. Héraðsvegir eru þó ekki í þeirri skrá.

Í kaflaskiptu vegaskránni koma fram margskonar upplýsingar um hvern kafla. Má þar nefna lengd kaflans, í hvaða kjördæmi hann er, sveitarfélagi og númer vegagerðarsvæðis. Þar kemur fram vegflokkur og hvað er óvegað, einnig er dálkur fyrir vegtegund. Tákn í þeim dálki gefa til kynna vegtegund sem æskileg er fyrir viðkomandi vegkafla, þegar aðeins er miðað við almenna umferðarspá.

Helstu breytingar frá fyrri vegalögum, hvað vegaskrá varðar, eru eftirfarandi:

Stofnvegir eru flestir þeir sömu og áður, að viðbættum nokkrum umferðarmiklum vegum, sem voru í flokki tengivega. Niður falla nokkrir vegkaflar í þéttbýli og teljast þeir nú til gatnakerfis þeirra. Hins vegar bætast í flokk stofnvega fjórar hálendisleiðir, sem hafa nokkra sérstöðu og verða í sérhópi um sinn, svokallaðir stofnvegir um hálendi.

Tengivegir eru færri en áður. Auk þeirra sem færast í flokk stofnvega verða margir þeirra héraðsvegir. Einnig fylla nú þennan flokk vegir innan þjóðgarða og vegir að fjölsóttum ferðamannastöðum, sem voru landsvegir.

Héraðsvegir hétu áður safnvegir, en auk þeirra fóru margir stuttir tengivegir í þennan flokk.

Landsvegir eru nú færri en áður. Þeir fá að jafnaði litla og árstíðabundna þjónustu og viðhald.

Megin vegatengingar við Árneshrepp eru:

Strandavegur nr. 643 er tengivegur norður Strandir. Að sunnan tengist vegurinn Drangnesvegi í Steingrímsfirði þar sem hann fer yfir Bjarnarfjarðarháls. Endastöð vegarins er við býlið Fell á Norðurfirði. Lengd vegarins er um 90 km og hæstur er hann yfir Veiðileysuháls í 220 mys. Vegurinn, sem er malarvegur, er víða seinfarinn. Snjómokstur er takmarkaður.

Flugvallarvegur, nr. 646 er tengivegur, sem liggur frá þjóðvegi 643 að flugvellinginum að Gjögri. vegurinn er 1,7 km á lengd.

Skráðir héraðsvegir sem tengjast þjóðvegi nr. 643 eru nokkrir, þeir liggja að bújörðum og öðrum mannvirkjum í sveitarfélaginu.

Ófeigsfjarðarvegur, nr. 649, er landsvegur sem liggur frá þjóðvegi nr. 643 við býlið Mela í Trékyllisvík yfir í Ingólfsfjörð. Vegurinn er alls um 19,5 km á lengd. Hann er tæplega fólksbílafær eftir að kemur að Eyri við Ingólfsfjörð.

Þjóðvegir í Árneshreppi

Tengivegir eru eftirfarandi:

Strandavegur nr. 643: Af Djúpvegi í botni Steingrímsfjarðar, um Bjarnarfjarðarháls, Bala, Veiðileysufjörð, Djúpuvík, fyrir Reykjarfjörð, um Gjögur, Árnes, að vegamótum Ófeigsfjarðarvegar.

Flugvallarvegur að Gjögri nr. 646: Af Strandavegi í Reykjarfirði, að flugvelli.

Landsvegur í Árneshreppi er:

Ófeigsfjarðarvegur nr. F649: Af Strandavegi hjá Melum í Árneshreppi, um Eyri í Ingólfsfirði, fyrir Ingólfsfjörð, um Seljanes, að Hvalá í Ófeigsfirði. (*Ath. Vegnúmer 649 að Eyri*).

Borgarnes	304	Ísafjörður	318
Akureyri	449	Egilsstaðir	714
Vík í Mýrdal	551	Selfoss	421
Reykjavík	378	Hólmavík	105

Tafla nr. 18. Nokkrar vegalengdir frá Norðurfirði, í km.

Heimild: Vegagerð ríkisins

2000

Vegnr.	Vegheiti		SDU	ADU
643-02	Strandavegur	Djúpvegur (61-07)-Drangnesvegur(625) syðri endi	94	157
643-03	Strandavegur	Drangnesvegur(625) syðri endi-Drangnesvegur (645) nyrðri endi	45	76
643-04	Strandavegur	Drangnesvegur (645) nyrðri endi-Asparvík	45	76
643-05	Strandavegur	Aparvík-Kolbeinsvíkurá	34	57
643-06	Strandavegur	Kolbeinsvíkurá-Djúpavík	31	51
643-07	Strandavegur	Djúpavík-Gjögur	31	51
643-08	Strandavegur	Gjögur-Norðurfjörður	36	60
646	Flugvallarvegur Gjögur	Strandavegur (643)-Flögvollur	18	28
649	Ófeigsfjarðarvegur	Strandavegur (643)-Eyri í Ingólfsfirði	8	14

2006

Vegnr.	Vegheiti		SDU	ADU
643-02	Strandavegur	Djúpvegur (61-07)-Drangnesvegur(625) syðri endi	105	191
643-03	Strandavegur	Drangnesvegur(625) syðri endi-Drangnesvegur (645) nyrðri endi	59	108
643-04	Strandavegur	Drangnesvegur (645) nyrðri endi-Asparvík	52	92
643-05	Strandavegur	Aparvík-Kolbeinsvíkurá	37	67
643-06	Strandavegur	Kolbeinsvíkurá-Djúpavík	34	62
643-07	Strandavegur	Djúpavík-Gjögur	34	62
643-08	Strandavegur	Gjögur-Norðurfjörður	41	74
646-01	Flugvallarvegur Gjögur	Strandavegur (643)-Flögvollur	20	34
649	Ófeigsfjarðarvegur	Strandavegur (643)-Eyri í Ingólfsfirði	9	17

Tafla nr. 19. Umferðartalning á tilteknum stöðum á tengivegum Heimild: Vegagerð ríkisins

Eins og fram kemur á töflunum hér á undan hefur umferð aukist lítils háttar á mælingarstöðum á milli tímabila, þ.e. árin 2000 og 2006. Þetta er þó tiltölulega mjög lítil breyting. Umferð skapar ekki vandamál hvað hávaðamengun eða loftgæði varðar og er ekki gert ráð fyrir að svo muni verða á skipulagstímabilinu.

Skrá yfir tengivegi í Árneshreppi.

643 Strandavegur, tengivegur, heildarlengd 13,48 km.

Heiti upphafspunktur: Asparvík.
 Heiti endapunktur: Kolbeinsvíkurá.
 Vegtegund: **D.**

643 Strandavegur, tengivegur, heildarlengd 18,71 km.

Heiti upphafspunktur: Kolbeinsvíkurá.
 Heiti endapunktur: Djúpavík.
 Vegtegund: **D.**

643 Strandavegur, tengivegur, heildarlengd 18,07 km.

Heiti upphafspunktur: Djúpavík
 Heiti endapunktur: Gjögur.
 Vegtegund: **D.**

643 Strandavegur, tengivegur, heildarlengd 15,75 km.

Heiti upphafspunktur: Gjögur.
 Heiti endapunktur: Norðurfjörður.
 Vegtegund: **D.**

646 Flugvallarvegur Gjögri, tengivegur, heildarlengd 1,70 km.

Heiti upphafspunktur: Strandavegur (643).
 Heiti endapunktur: Flugvöllur.
 Vegtegund: **D.**

Ekkert bundið slitlag.

Héraðsvegir í Árneshreppi.

647 Munaðarnesvegur, héraðsvegur, heildarlengd 4,53 km.

Heiti upphafspunktur: Strandavegur (643).
 Heiti endapunktur: Munaðarnes.
 Vegtegund: **D.**

6401 Fellsvegur, héraðsvegur, heildarlengd 3,71 km.

Heiti upphafspunktur: Strandavegur (643).
 Heiti endapunktur: Krossneslaug.
 Vegtegund: **D.**

6402 Krossnesvegur, héraðsvegur, heildarlengd 0,15 km.

Heiti upphafspunktur: Fellsvegur (6401).
 Heiti endapunktur: Krossnes.
 Vegtegund: **D.**

6403 Steinstúnsvegur, héraðsvegur, heildarlengd 0,15 km.

Heiti upphafspunktur: Strandavegur (643).
 Heiti endapunktur: Steinstún.
 Vegtegund: **D.**

6404 Melavegur, héraðsvegur, heildarlengd 0,03 km.

Heiti upphafspunktur: Strandavegur (643).
 Heiti endapunktur: Melar 1.
 Vegtegund: **D.**

6406 Melavegur 2, héraðsvegur, heildarlengd 0,02 km.

Heiti upphafspunktur: Strandavegur (643).
 Heiti endapunktur: Melar 2.
 Vegtegund: **D.**

6407 Árnesevegur, héraðsvegur, heildarlengd 0,01 km.

Heiti upphafspunktur: Strandavegur (643).
 Heiti endapunktur: Árnes.
 Vegtegund: **D.**

6409 Bæjarvegur, héraðsvegur, heildarlengd 0,29 km.

Heiti upphafspunktur: Strandavegur (643).
 Heiti endapunktur: Bær.
 Vegtegund: **D.**

6410 Finnbogastaðavegur, héraðsvegur, heildarlengd 0,10 km.

Heiti upphafspunktur: Strandavegur (643).
 Heiti endapunktur: Finnbogastaðir.
 Vegtegund: **D.**

6411 Litlu-Ávíkurvegur, héraðsvegur, heildarlengd 0,62 km.

Heiti upphafspunktur: Strandavegur (643).
 Heiti endapunktur: Litla-Ávík
 Vegtegund: **D.**

6412? Stóru-Ávíkurvegur, héraðsvegur.

Heiti upphafspunktur: Strandavegur (643).
 Heiti endapunktur: Stóra-Ávík
 Vegtegund: **D**

6414 Gjögurvegur, héraðsvegur, heildarlengd 0,29 km.

Heiti upphafspunktur: Flugvallarvegur Gjögri (646).
 Heiti endapunktur: Gjögur.
 Vegtegund: **D.**

6415 Kjörvogsvegur, héraðsvegur, heildarlengd 0,02 km.

Heiti upphafspunktur: Strandavegur (643).
 Heiti endapunktur: Kjörvogur.
 Vegtegund: **D.**

Vegtegundir:

Vegtegundir eru ákvarðandi fyrir tæknilega gerð vega og eru grunntegundir einkenndar með A, B, C, D eða F. Tegundirnar eru síðan nánar skilgreindar með tölustöfum aftan við bókstafinn. Þeir tengivegir, sem taldir eru hér að framan, hafa fengið eftirfarandi skilgreiningu:

Gildir einkum um tengi- safn- og landsvegi.

C2 Vegir með tveimur akreinum, Breidd 6.5 m með öxlum.
D Vegir með einni akrein (með útskotum).

Landsvegur.	Heiti vegar	Heiti upphafspunktur	Heiti endapunktur	Vegarlengd	Vteg
F649 02	Ófeigsfjarðarvegur	Eyri í Ingólfsfirði)	Hvalá, göngubrú	15,50 km	F2

Umferðarforsögn:

Umferðarforsagnir ber að skoða sem dæmi um hugsanlega þróun umferðar ef tiltekna forsendur ganga eftir.

Ein meginforsenda umferðarforsagnar er landnotkun á viðkomandi svæði á grundvelli skipulagstalna. Aðrar forsendur eru ferðavenjur, svo sem ferðatíðni sem aftur er t.d. háð bílaeign og bensínverði.

Í 33. gr. Vegalaga segir, m.a.: „Byggingar, leiðslur eða önnur mannvirki, föst eða laus, má ekki staðsetja, nema leyfi Vegagerðarinnar komi til, nær vegi en 30 m frá miðlínu stofnvega og 15 m frá miðlínu annarra þjóðvega.“ Þetta er mikilvægt ákvæði sem ávallt þarf að taka mið af.

Skilgreiningar vega eru samkvæmt vegalögum nr. 80/2007 og nýjustu samgönguáætlun sem samþykkt var á Alþingi.

Aðstæður í Árneshreppi:

Núverandi tengivegir, sem eingöngu eru malarvegir, eru ekki í góðu lagi. Nokkuð margir héraðsvegir eru í sveitarfélaginu, heimreiðir, sem tengja bújarðir við þjóðveg. Þeir eru í misjafnlega góðu ástandi.

Samkvæmt Vegaáætlun 2007-2010 er gert ráð fyrir lítills háttar fjámunum (59 millj. kr.) til vegagerðar á Strandavegi árin 2009 og 2010. Þar er um að ræða veg frá Kolbeinsvíkurá til Djúpuvíkur.

5.8.3 Gönguleiðir

Fjöl margar áhugaverðar gönguleiðir um stórbrotið land eru í Árneshrepp. Í nágrenni Norðurfjarðar má nefna gönguleið á Töflu, Kálfatinda, Munaðarnesfjall og Krossnesfjall. Einnig eru hægt að fara í lengri gönguferðir, s.s. yfir í Ingólfsfjörð og kringum Strút. Ekki má gleyma töfraheimi fjörunnar. Þar er að sjá tröllasmíð eins og Tröllahlaða og Bergið. Einnig er þar Gvendarsæti sem Guðmundur góði biskup sat í er hann vígði Urðirnar á Norðurfirði. Æði fagurt er um að litast á Gjögri og í göngu- og skoðunarferðum um hleinarnar og fjöruna. Hinum megin fjarðarins rís Kambur, hátt og rismikið fjall milli Reykjarfjarðar og Veiðileysufjarðar. Efst gnæfa tindar sem tilsýndar minna á tröllakamb. Nokkru utan við Gjögur eru Rifsker. Grettissaga hermir að þar hafi Flosi Eiríksson og Kaldbekingar barist um hval og manndráp hlotist af. Líklega ekki í eina skiptið sem illdeilur hafa orðið vegna hvalreka á Ströndum.

Samkvæmt Aðalskipulagi Árneshrepps er gert ráð fyrir að eftirfarandi gönguleiðir verði staðfestar, sjá einnig kafla 2.5.3:

GL-1. Gönguleið frá Kúvíkum, vestan Háfells og inn á Trékyllisheiði.

GL-2. Stutt gönguleið sem nefnist Djúpavíkurhringur.

Djúpavíkurhringur

- Lengd: 5 km.
- Tími: 1½ klst.
- Hækkun: Frá 20 upp í 100 m.
- Nokkuð þægileg gönguleið

Lýsing:

Hringleið. Gengið er á brúnunum til austurs og er útsýnið fagurt yfir Reykjarfjörð. Fram af brúninni fellur Djúpavíkurá niður klettana í fossi sem kallast Djúpavíkurfoss og setur mikinn svip á landslagið. Leiðin er greið fram hjallann og þegar halla fer undan fæti er stefnan tekin niður á þjóðveginn og hann er genginn til baka til Djúpavík. Gengið er eftir slóða frá gömlu síldarverksmiðjunni í Djúpavík, upp nokkuð bratt gil í hlíðinni sem nefnist Oddnýjargjá og upp á breiðan kletthjalla sem kallaður er Lægribrún. Annar hjalli er ofar, kallaður Hærribrún, og þar fyrir ofan gnæfir einkennisfjall fjarðarins, Háafell, 783 metra hátt.

GL-3. Gönguleið frá Djúpuvík um Kjósarlægðir og inn á Trékyllisheiði.

GL-4. Gönguleið frá Reykjarfjarðarhlíð um Göngumannaskörð og að jörðinni Bæ.

GL-5. Gönguleið frá Naustvík um Naustvíkurskarð og að jörðinni Bæ.

Naustvíkurskörð

- Lengd: 3,5 km.

- Tími: 1½ klst.
- Hækkun: Frá 80 upp í 200 m.
- Nokkuð þægileg gönguleið

Lýsing:

Milli Reykjarfjarðar og Trékyllisvíkur liggja gamlar þjóðleiðir, Göngumannaskörð og Naustvíkurskörð. Um síðarnefndu leiðina er gengið frá aðalvegnum rétt utan við bæinn Naustvík. Þar er gönguleiðaskilti sem vísar leiðina eftir slóða upp hlíðina.

Á miðri leið er Kaupstaðarvarða. Hún ber þetta einkennilega nafn vegna þess að þaðan sást fyrst til verslunarstaðarins Kúvíkna á leið að norðan. Þarna er víðsýnt yfir Reykjarfjörð og Kambinn. Brátt blasir grösug Trékyllisvíkin við, byggðin þar og kirkjurnar tvær í Árnasi. Gengið er niður nokkuð bratta hlíð á malareyrar meðfram Árnasá og komið niður á þjóðveginn í Trékyllisvík.

GL-6. Gönguleið frá Gjögri að sunnanverðri Reykjarneshyrnu.

Gjögur - Reykjarneshyrna

- Lengd: 5 km.
- Tími: 3 klst.
- Hækkun: Upp í 316 m.
- Nokkuð þægileg ganga

Lýsing:

Ef gengið er frá Gjögri með ströndinni inn fyrir flugvöllinn og út á nesið er komið að heitum uppsprettum í fjöruborðinu og þar er náttúrulegur heitur pottur. Þaðan er haldið með ströndinni og gengið um tún Reykjarness og upp Reykjarneshyrnuna með bjargbrúninni. Uppgangan er auðveld og af tindinum er mjög víðsýnt. Þaðan sér norður til Drangaskarða og Geirólfsgrúps, til Drangajökuls og yfir Húnaflóa til Skaga. Hægt er að fá leiðsögn hjá Sigursteini bónda í Litlu-Ávík. Hægt er að hafa gönguna styttri og hefja hana hjá eyðibýlinu Reykjarnesi. Þá er vegalengdin upp á Hyrnuna ekki nema 2 km og gangan á toppinn tekur aðeins um einn og hálfan tíma.

Ef þoka hylur Reykjarneshyrnuna er nóg að sjá og skoða undir henni, þar eru Þjófavogur og Keflavík sem heitir eftir aragrúa af rekaviðarkeflum sem þar er að finna. Fari menn niður í Keflavík má fylgja fjörunni um nokkrar vikur undir Hyrnuna áður en hamrabjörgin loka leiðinni. Er gönguferð undir Hyrnuna ævintýri líkust.

GL-7. Stutt gönguleið frá Litlu-Ávík að Þórðarhelli.

Þórðarhellir

- Lengd: 2-3 km önnur leiðin
- Tími: 2,5 klst
- Fremur erfið ganga

Lýsing:

Í austanverðri Reykjarneshyrnu, rúmlega klukkutíma gang frá bænum Litlu-Ávík er Þórðarhellir. Hann er staðsettur undir háu hamrabelti, og er þaðan brött 20-30 metra grjótskriða niður að sjó. Fjaran veit nokkurn veginn í austur og er fyrir opnu úthafi. Mikið er af skerjum og boðum og sjaldnast hægt að lenda þarna nema í stillum eða vestan afliesvindi á vorin og sumrin. Skammt fyrir utan Þórðarhelli ganga forvaðar í sjó fram, svonefnt Landskegg og er sú leið ófær til Reykjarness. Hyrnan er einnig ókleif. Eina færa leiðin er sú sem liggur frá Litlu-Ávík, skammtileg leið en fremur erfið, því þræða verður fjárgötur í bröttum skriðum og klöngrast um stórgrýti niðri í vikum.

Hellirinn er 10,5 metrar á breidd og 12 metrar á lengd. Mesta hæð hans er 3,10 metrar, hann er hæstur til suðausturs en lækkar mjög til jaðrana. Mynni Þórðarhellis er mjög lágt og frekar mjótt og verður að skriða grjótskriðu niður á við til að komast inn í hellinn. Leifar af hleðslu, hægra megin þegar komið er inn í hellinn munu enn hafa verið sýnilegar í lok 19. aldar og byrjun þeirrar 20. Nú sjást engin óræk merki um mannvist í hellinum.

Sagnir herma að Þórðarhellir sé gamalt útilegubæli. Tvennum sögum fer af Þórði þeim sem hellirinn er kenndur við. Telja sumir að hann sé kenndur við Þórð galdramann Guðbrandsson, bónda á Munaðarnesi, sem brenndur var fyrir galdra 1654. Þjóðsaga segir að hann hafi sloppið úr brennunni og leitað til bóndans í Litlu-Ávík sem hafi leynt honum í hellinum.

Önnur munnmæli og öllu trúlegri herma að hellirinn dragi nafn af Þórði sakamanni sem leyndist í hellinum um hríð. Ástir tókust með honum og heimasætunni í Litlu-Ávík og flutti hún í hellinn til hans

og ól honum barn. Bóndinn í Litlu-Ávík brást ókvæða við þegar hann frétti hvar dóttir hans hélt til og fór með lið manna í hellinn og nam stúlkuna og barnið á brott. Veittust mennirnir að Þórði en hann varðist þeim ofan af klettasyllu í Hyrninni og kastaði í þá grjóti. Sagt var að bóndinn hefði látist af áverkum sem hann hlaut af völdum Þórðar.

Silfursteinn-Kolgrafarvík - Kista

- Lengd: 2,5 km
- Tími: 1 klst.
- Þægileg gönguleið fyrir alla.

Lýsing:

Skemmtilegt er að skoða sig um í Trékyllisvík og þar er margt að sjá. Létt gönguleið er frá túni Stóru-Ávíkur þar sem er stór granítsteinn er nefnist Grásteinn eða Silfursteinn, niður að Kolgrafarvík í áttina inn Trékyllisvíkina og síðan að Kistuvog eða Kistugjá, áður en haldið er aftur að bílnum. Silfursteinn er talinn hafa borist með hafís frá Grænlandi fyrir um 10 þúsund árum, sjá kafla 4.2.

Kolgrafarvík nokkru vestar við ströndina mótar fyrir kolagröfum og er trúlegt að fyrrum hafi þar verið gert til kola úr rekaviði. Slíkt hefur varla verið tíðkað víða annars staðar á landinu.

Enn vestar, úti á nesinu, koma göngumenn að Kistuvogi (Kistu) sem er nokkurra metra djúp klettagjá sem gengur upp í landið frá sjávarmálinu. Þar voru þrír Árneshreppsþúar brenndir fyrir galdra í september árið 1654.

Skemmtilegt er að halda áfram með sjónum inn í Trékyllisvíkina. Margvíslegar lágur klettaborgir setja svip á landið og leiðin liggur fram hjá gömlu og hrörlegu beitarhúsi í landi Finnbogastaða sem ekki sést frá veginum.

GL-8. Stutt gönguleið frá Stóru-Ávík að Grásteini (Silfursteini).

GL-9. Gönguleið frá Felli að Munaðarnesi.

Frá Felli að Munaðarnesi

Þessi leið hefur ekki verið skilgreind með sama hætti og þær sem taldar hafa verið upp hér á undan.

GL-10. Gönguleið frá Valgeirsstöðum að Ingólfsfirði.

GL-11. Gönguleið frá Ingólfsfirði um Seljalandshlíð að Seljanesi og þaðan að Ófeigsfirði.

Ófeigsfjörður - Reykjafjörður nyrðri

- Tími: 3-4 dagar
- Erfiðleikastig: Fremur auðveld.
- **ATH** gönguleiðin er um eyðibyggðir og verið vel útbúin.

Lýsing:

Þessi 3-4 daga gönguleið er virkilega fjölbreytt og skemmtileg, fugla og dýrlíf mikið og náttúran stórbrotin. Refir og selir eru algeng sjón og ætti enginn að láta sér bregða við það ef rebbi er fyrir utan tjaldskörina um morguninn. Í Reykjarfirði eru heitar uppsprettur og er þar sundlaug.

Reykjarfjörður nyrðri - Meyjarsel við Bjarnarfjörð

Lýsing:

Heitar uppsprettur eru í Reykjarfirði og þar er sundlaug. Vaðið er yfir ána í Reykjarfirði og haldið í Siglúvík. Greið leið liggur upp úr Siglúvík yfir urðir á vörðudum fjallvegi á milli Siglúvíkur og Skjaldabjarnarvíkur. Leiðin nefnist Háls, Siglúvíkurháls eða Skjaldavíkurháls. Geirólfsgnúpur er þá nær sjónum en þar eru mót Ísafjarðarsýslu og Strandasýslu. Skjaldabjarnarvík er skerjött og breið og gengur suðvestur í landið undir austurhlíðum Geirólfsgnúps. Úr Skjaldabjarnarvík til Bjarnarfjarðar er gengið með sjónum fyrir Þúfurnar. Þúfurnar eru þrír sandhólar grasi vaxnir. Sögur segja að í neðsta hólnum sé skip Skjalda-Bjarnar sem fyrstur nam land í vikinni, í öðrum hólnum séu fjárhlutar hans grafnir og í efsta hólnum sé sjálfur Skjalda-Björn heygður. Haldið er inn með Bjarnarfirði og farið um kleifar og klettarið sem ganga í sjó fram. Þetta getur verið torfær leið og er fólki ráðlagt að ganga þarna um á háfjöru.

Úr Skjaldabjarnarvík í Bjarnarfjörð er líka hægt að fara lítilega fram Sunddalinn um Hjarandaskarð og skáveg suður yfir fjallið. Gengið er niður sneiðinga þegar komið er niður í Bjarnarfjörð. Bjarnarfjarðará rennur í fjarðarbotninn og getur verið straumhörð og vatnsmikil. Leirur eru í fjarðarbotninum, og er skynsamlegast að fara um leirurnar á háflóði, en hætta getur þó verið á sandbleytu. Fyrir mynni Bjarnarfjarðar er Drangey og framundan henni Drangahólmar. Margt er að sjá þegar gengið er yfir klifin sem liggja upp úr fjöru undir mólum í sunnan verðum Bjarnarfirðinum. Meyjará rennur ofan Meyjardal og Húsá eftir Húsadal og er auðvelt að vaða báðar þessar ár. Tveir fossar eru í Húsá, sá efri heitir Stórifoss en sá neðri Nónfoss. Þegar gengið er spólkorn upp með Húsá þá er við ána heit lind sem kemur upp úr grjóti á árbakkanum vestanmegin. Gerð hefur verið brú yfir ána stutt frá lindinni og byggð setlaug sem þrír geta setið ofan í. Stutt er til Meyjarsels frá lindinni, sem er á lítilli tá er gengur út í sjó við fjarðarmynnið.

Eyvindarfjörður - Meyjarsel. Haldið er sem leið liggur suður á bóginn, austan til við Meyjará, og gengið að bænum Dröngum. Skýrt markaður sumarvegur liggur frá Dröngum til Drangavíkur, fyrst eftir sjávarbakkanum um skýrt markaða götu í grunnan skriðujarðveg um klapparholt og grónar flatir. Í Drangafjalli er slakki sem heitir Kattardalur og er sveigt inn í hann og farinn fjallvegur sem er á milli Dranga og Drangavíkur. Gatan sést vel í Drangahálsinum og vörður vísa veginn. Hægt er að fara sneiðinginn sem er Drangavíkurmegin eða fara niður brattann um klapparholt og sund. Ef þessi leið er farin sleppa menn Drangaskörðum en á góðum sumardegi gera menn það ekki ótilneyddir að missa af slíkri upplifun.

Drangaskörð eru ein stórbrotnasta náttúrusmíð á Íslandi og síðan tekur Drangavík við. Næstur er Eyvindarfjörður. Gengið er um Engjaneshlíðina sem er hömrótt fjallshlíð og gengur lítið eitt suðvestur inn í landið. Undir henni er grjótholt og kleifar með graslautum á milli. Undan hlíðinni gengur nestá út í sjó er heitir Engjanes. Eyvindarfjarðará rennur eftir dalnum og er á henni göngubrú.

Eyvindarfjörður - Ófeigsfjörður

Úr Eyvindarfirði er farið um Básana og fyrir Hróteyjarnesmúla sem er gróðurlítill, skriðurunninn með hamrabrunum. Gengið er um strandlengjuna frá Hróteyjarnesi og að Hvalá. Liggur nú leiðin inn með ströndinni. Gengið er fram hjá víkinni Látur og um Borgarháls. Það er nes með athyglisverðri klettaborg er heitir Borg. Gengið er fyrir ofan hana og áfram fyrir mynni Dagverðardals og þá ofan við Strandatún. Frá Strandatúni liggur leiðin ofan við hæð úti við sjóinn, þar heitir Háireki. Sunnan undan hæðinni er Hvalárós og Hvalá sem er eitt mesta vatnsfall á Vestfjarðarkjálkanum. Brú er yfir Hvalá. Þegar yfir Hvalá er komið er greið leið með ströndinni í hlað í Ófeigsfirði.

GL-12. Gönguleið frá Ófeigsfirði, meðfram strandlengjunni um Drangavík, og loks að Krákutúni.

GL-13. Gönguleið frá Krákutúni, til suðvesturs, upp Meyjardal hjá Kringluvatnshæðum og loks upp á Drangajökul.

GL-14. Gönguleið frá Krákutúni, meðfram strönd Bjarnarfjarðar, og inn fyrir botn fjarðarins.

GL-15. Gönguleið frá Bjarnarfirði, um Fossadalsheiði, og til norðurs út úr Árneshreppi.

GL-16. Gönguleið frá Bjarnarfirði, fyrst meðfram strönd Bjarnarfjarðar, og síðan upp Randarfjall í Sunddal um Holtin og loks um Nordal og þaðan út úr Árneshreppi.

Skilgreindar hafa verið eftirfarandi gönguleiðir, byggt á heimildum frá FÍ:

Gönguleiðir frá Árnesdal yfir í Reykjarfjörð.

Úr norðanverðum Reykjarfirði liggja gönguleiðir á tveimur stöðum yfir til Trékyllisvíkur, önnur um Naustvíkurskörð, þá er komið niður í Naustvík og hin um Göngumannaskörð, þá er komið innar í Reykjarfirðinum.

Gönguleið fyrir Kamb

- Lengd: ca 13-14 km
- Tími: 6-7 klst.
- Fremur auðveld gönguleið sem gæti verið snjallt að fara á tveimur dögum og hafa tjad meðferðis.
- Hringleið, ómerkt og liggur að mestu með sjó.

Kambur er sérkennilegt fjall á nesinu á milli Reykjarfjarðar og Veiðileysufjarðar. Upp úr fjallinu standa þverhnýptir tindar sem minna á tröllslega greiðu. Venjulega hefst gangan niður af Veiðileysuhálsi og komið niður að sjó rétt utan við norðanverðan botn Veiðileysufjarðar. Þá er gengið eftir greinilegum slóða út með firðinum á svæði sem einkennist af sérkennilegum sandsteinsmyndunum. Utarlega á nesinu er eyðibýlið Kambur og á stekk stutt frá gamla bæjarstæðinu er gott að tjalda. Þegar áfram er haldið breytist landslag nokkuð og komið er að Látrum þar sem fyrrum var útræði og þar var oft reki. Þegar opnast inn í Reykjarfjörð rís mikil klettaborg með ótal glufum og gjám og er þar mikið fuglalíf. Í framhaldi af þessu er gengið meðfram ótal víkum og komið að eyðibýlinu Halldórsstöðum. Frá Halldórsstöðum byggðist verslunarstaðurinn Kúvíkur upp, þar sem frá 1600 var um 250 ára skeið eini verslunarstaðurinn á Ströndum eða allt þar til að Borðeyri varð löggiltur verslunarstaður árið 1846. Þarna eru ýmsar mannvistarleifar sýnilegar enda voru þar allmikil umsvif. Frá Kúvíkum er síðan gengið upp á Þjóðveginn og upp á Veiðileysuhálsinn á ný.

5.8.4 Flugsamgöngur

Flugsamgöngur í hreppnum fara fram um Gjögurflugvöll. Umsjón með rekstri flugvallarins er í höndum Flugstoða ohf. á Vestfjörðum. Á flugvellinum er allur helsti búnaður sem þarf fyrir slíka starfsemi, þ.e. farþegaskýli, vélageymsla, slökkvibúnaður og aðflugsbúnaður o.fl. Sjálfvirk veðurathugunarstöð (VÍ) við flugvöllinn, hefur verið starfrækt frá 1994. Flugvöllurinn er sjaldan ófær. Flugfélagið Ernir hefur sinnt þessu flugi síðustu árin flýgur tvisvar í viku til Gjögurs. Flugvöllurinn er í nokkuð góðu ástandi.

5.8.5 Hafnir

Flotbryggjan í smábátahöfninni á Norðurfirði

Höfnin á Norðurfirði er skilgreind sem smábáta- og flutningahöfn fyrir Árneshrepp. Lengd bryggjukants er 40 m. Minnsta dýpi við bryggjuna eru 5m.

Nýjustu framkvæmdir af hálfu Siglingastofnunar við höfnina í Norðurfirði var uppsátur fyrir smábáta (skáplan 5x20 m) og bátabryggja, steipt utan á bryggjuvegg (um 10 m veggur, 35 m²).

Í Ingólfsfirði er smábryggja sem er í einkaeigu. Nýlega hafa þar verið framkvæmdar hafnarbætur. Varnargarður er 65 m á lengd og lengd flotbryggju er 17 m. Litlar bryggjur með viðlegukanti eru einnig í Djúpuvík og á Gjögri.

5.8.6 Fjarskipti

Samkvæmt fjarskiptaáætlun frá 2005 áttu allir landsmenn að geta tengst háhraðaneti árið 2007. Áætlunin tók mið af þróun tækni sem gerir fjarskiptum, tölvutækni og fjölmiðlun kleift að renna saman. Í henni kom fram að háhraðatengingar til einstaklinga, menntastofnana og fyrirtækja yrðu eflidar jafnt og þétt næstu fimm árin eða til ársins 2010. Einnig átti að auka aðgengi að GSM-farsímaþjónustu á ferðamannastöðum og minni þéttbýlisstöðum. Einnig var stefnt að því að allir landsmenn hefðu aðgang að gagnvirku stafrænu sjónvarpi og að á árinu 2007 yrði í boði stafrænt sjónvarp um háhraðanet. Þá gerði fjarskiptaáætlun ráð fyrir að útvarpað yrði stafrænt um gervihnött um allt land og næstu mið. Ljóst er að landsbyggðarmenn allir biðu spenntir eftir framkvæmd þessara hugmynda sem hljóta að teljast merkasta framför í byggðamálum síðustu áratugina. Þetta hefur ekki staðist sem skyldi.

Viti norður af Munaðarnesi var reistur í Sæluskerjum árið 1947 og annar viti er á Gjögurnesi sem reistur var árið 1921.

Dreifikerfi síma er komið í jörð í Árneshreppi. Nú er staðan sú að GSM-sími nýtist að litlum hluta í hreppnum og NMT-sími næst víðast hvar. Leggist NMT-kerfið af á landsvísu verður staðan í fjarskiptamálum óheppileg í Árneshreppi. Í Reykjaneshyrnu er endurvarpsstöð símans og nýlega hefur búnaður verið bættur með tilliti til skilvirkni IDSN-notkunar. Nettenging er mikilvæg fyrir ferðabjónustu þar eð mikill hluti viðskipta og auglýsinga fer oft fram á netinu.

Símalínur geta dottið út og langbylgjusendingar Ríkisútvarpsins eru götöttar.

Næsta endurvarpsstöð fyrir útvarp og sjónvarp RUV er á Blönduósi og aðstæður til móttöku eru mismunandi eftir staðsetningu loftneta. FM-sendingar nást ekki í öllum hreppnum.

Vegna Gjögurflugvallar hefur flugmálastjórn komið upp aðflugshallasendi og öðrum nauðsynlegum búnaði vegna flugsins.

5.9 Stofnanir og tengd starfsemi

5.9.1 Menntamál

Barnaskólinn á Finnbogastöðum, sem tók til starfa um 1930, var upphaflega byggður sem heimavistarskóli sveitarinnar. Guðmundur Þ. Guðmundsson á Finnbogastöðum byggði skólann á eigin reikning, en síðar komst hann í eigu ríkisins. Nú er skólinn rekinn af sveitarfélaginu, s.s. annars staðar háttar til. Heimavistin er rekin sem svefnpokagisting.

Skólaárið 2004/2005 var starfsmannahald þannig: Skólastjóri í fullu starfi, einn kennari í hálfu starfi og tveir stundakennarar auk matráðskonu. Nemendur voru þá fimm talsins sem stunduðu nám í 2., 7., 8. og 9. bekk grunnskóla. Skólinn er heimangönguskóli og fjórir nemenda í næsta nágrenni en eitt barn á heimili á Norðurfirði og er því ekið til og frá skóla (8-10 km fjarlægð).

Tónlistarþema hefur verið árlegur viðburður Finnbogastaðaskóla.

Skólinn er rekinn af metnaði og eru aðstæður þar allar hinar bestu.

Bingókvöld á vegum Finnbogastaðaskóla, sem er ein stærsta fjáröflunarleið ferðasjóðs nemenda skólans, er í árlega haldin í félagsheimilinu Árnasi. Mæting er jafnan góð allt upp í 90% hreppsþúa.

5.9.2 Menningar- og félagsmál

Nokkur menningar-, líknar- og hagsmunafélög hafa starfað í hreppnum. Lestrarfélag Árneshrepps var stofnað árið 1913 og voru stofnfélagar 14 talsins. Markmið félagsins var að kaupa bækur og tímarit, sem lána skyldi út til félagsmanna. Upphaflegur bókasafn félagsins var bókasafn Sigurgeirs Ásgeirssonar sem var fyrsti skólastjóri Heydalsárskóla. Bókasafnið hafði að geyma mikið af úrvalsrítverkum sem mikið voru lesin. Bókasafnið var á ýmsum stöðum fyrstu árin, en frá 1956 hefur það verið vistað í skólahúsinu á Finnbogastöðum. Árið 1982 var Lestrarfélag Árneshrepps lagt niður sem slíkt og heiti félagsins breytt í Bókasafn Árneshrepps.

Segja má að búnaðarfélög hafi að nokkru leyti tekið við þeim þætti í starfi framfarafélaganna sem snéri að landbúnaði. Í hreppnum starfar Búnaðarfélag Árneshrepps og var það stofnað hinn 6. júlí 1902. Hvatamaður að stofnun félagsins var Guðjón Guðmundsson frá Finnbogastöðum sem þá var orðinn ráðunautur hjá Búnaðarfélagi Íslands. Félagið hefur staðið fyrir ýmsum framfaramálum, vélakaupum o.fl., en vandi þess er fámenni og örðugleikar við fjáröflun. Flestir voru félagsmenn 30 til 40 á árunum 1930-1960, nú eru þeir mun færri. Búnaðarsamband Strandamanna (B.S.S.) var stofnað árið 1945.

Aðilar að stofnun sambandsins voru búnaðarfélag allra sveitarfélagaanna í Strandasýslu. Sauðfjárræktarfélagið Von var stofnað árið 1954. Tilgangur félagsins var að kynbæta sauðfjárstofninn. Árangur ræktunarinnar hefur verið góður. Þetta var mikilvægt enda er sauðfjárrækt meginþáttur landbúnaðar í hreppnum. Nautgriparræktarfélag Árneshrepps var stofnað árið 1930 og starfaði um skamma hríð.

Í byrjun tuttugustu aldar barst hugsjón ungmennafélagshreyfingarinnar til landsins frá Noregi. Hreyfingin breiddist mest út meðal ungs fólks í sveitum. Hreyfingin stefndi að alhliða vakningu og hollustu, með aukinni þjóðerniskennd, skógrækt, íþróttum o.fl.

Ungmennafélagið Leifur heppni var stofnað á fundi í barnaskólanum á Finnbogastöðum hinn 23. febrúar 1941. Stofnendur voru 41 og félagssvæðið var hreppurinn allur. Ungmennafélagið tók að nokkru við hlutverki Lestarfélags Árneshrepps sem hafði staðið fyrir ýmis konar framfaramálum í hreppnum. Í raun náði félagssvæði ungmennafélagsins aðeins inn að Naustavík vegna þess að ungmennafélagið Efling starfaði í Djúpuvík. Ætlunin var að sameina félögin sem ekki náðist samstaða um. Umf. Leifur heppni gaf út handskrifað blað í tvö ár sem hét Trékyllir. Strax á fyrstu árum Umf. varð það aðili að UMFÍ, ÍSÍ og Héraðssambandi Strandamanna (HSS).

Sundlaugarbygging var eitt þeirra mála sem fyrst bar á góma hjá félaginu. Tveir staðir komu til greina fyrir sundlaug þar sem jarðhiti var fyrir hendi. Þessir staðir voru Hverir í landi Krossness og úti á Gjögurströnd. Íþróttafulltrúi ríkisins taldi að sundlaug væri heppilegar staðsett í Laugavík þar sem aðstæður væru ákjósanlegar. Ágreiningur um staðarval olli því að verkið tafðist. Byggingarframkvæmdir sundlaugar hófst á Krossnesi árið 1952 og var að mestu lokið vorið 1954. Sundlauginni hefur síðan ávallt verið vel við haldið af ungmennafélaginu.

Frjálssar íþróttir voru stundaðar af kappi um árabil og íþróttavelli var komið upp í grennd við félagsheimilið í Árnesei. Ekki var lögð eins mikil áhersla á hópíþróttir eins og t.d. fótbolta. Félagið stóð fyrir dansleikjahaldi til fjáröflunar að minnsta kosti einu sinni á ári, einnig voru leiksýningar settar á svið á þessum árum. Fámenni á svæðinu hefur sett sinn svip á starfsemi félagsins. Almennt hefur ríkt góður andi í félgsstarfinu og ekki komið til alvarlegs ágreinings utan staðarvals sundlaugar.

Nokkru fyrir 1930 var stofnað verkalýðsfélag í Árneshreppi, þátttaka í félaginu var tiltölulega lítil í byrjun.

Kvenfélag Árneshrepps var stofnað árið 1926. Helstu viðfangsefni kvenfélagsins hafa verið framkvæmda- og líknarmál. Félagið hefur í gegnum tíðina staðið fyrir námskeiðum og ferðalögum félagskvenna. Fjár hefur verið aflað með ýmsum hætti, s.s. skemmtanahaldi, hlutaveltumog basar.

Slysavarnardeildin Strandasól var stofnuð að Dröngum árið 1942. Upphaflega náði félagssvæðið yfir Árneshrepp og þann hluta Grunnavíkurhrepps sem lá austan Skorarheiðar, þ.e. Reykjarfjörð, Þaralátursfjörð, Furufjörð og Bolungavík (á Hornströndum). Nokkur samdráttur var í starfi deildarinnar eftir því sem frá leið stofnari, en starfsemin var endurvakin árið 1970 á fjölmennum fundi í Árnesei. Árið 1973 var sett upp björgunarskýli í Veiðileysu og björgunarsveit var stofnuð á vegum deildarinnar árið 1977. Nú nefnist félagið Strandasól og er ásamt Björgunarsveitunum Björg á Drangnesi og Dagrenningu á Hólmavík á svæði björgunarsveita 8. Þetta svæði nær yfir umdæmi Lögreglustjórans á Hólmavík og Strandasýsludeild RKÍ.

Skákfélags Árneshrepps starfar ötullega og skákiðkun hefur farið vaxandi undanfarin ár.

Kirkjukór starfar í sókninni.

5.9.3 Samkomuhús og söfn

Félagsheimili Árneshrepps heitir Árnesei og er það í Trékyllisvík. Eigandi félagsheimilisins er Árneshreppur.

Eins konar byggðasafn er í Árnesei sem heitir Kört, það er í einkaeigu. Margt er þar útskorinna muna og fleira sem fengið er úr náttúrunni. Einnig er þar upplýsingaþjónusta yfir sumartímann.

Héraðsbókasafn Strandasýslu er til húsa í Grunnskólanum á Hólmavík. Allir íbúar sýslunnar geta gerst félagar í safninu. Það er mjög lítið nýtt af íbúum Árneshrepps. Bókasafn hreppsins er í Finnbogastaðaskóla.

Sveitarfélagið er aðili að minjasafninu á Reykjum í Hrutafirði. Segja má að mikilvægasti safngripurinn þar sé hákarlaskipið Ófeigur frá Ófeigsfirði.

Í hreppnum eru fjölmargir staðir sem áhugavert er að skoða og má í því sambandi nefna stórbrotna náttúru, sögustaði o.fl.

5.9.4 Heilbrigðismál

Árneshreppur er hluti af Hólmavíkurlæknishéraði sem telur um **700** íbúa með inndjúpi (Nauteyrarhrepp) og er þá Bæjarhreppur undanskilinn, en honum sinna Hvammstangalækjar. Almennt má segja að þjónustustig sé lágt á þessu sviði í Árneshreppi miðað við það sem best gerist á Íslandi.

Samkvæmt heilbrigðisþjónustulögum er H-stöð í Árneshreppi. Læknir frá Hólmavík fer þangað tvisvar í mánuði og sinnir einnig vitjunum þegar á þarf að halda.

Aðstaða í Verbúðinni á Norðurfirði er þannig: Þar er 12-15 m² herbergi, búið borði stólum, skoðunarbekk og hirslum fyrir einföldustu skoðunartæki. Snyrtning með salerni og biðstofa er á staðnum. Neyðarlyfjabúr er stöðinni sem er í gæslu tiltekins aðila í heimabyggð.

Pökkalegur snjóbíll er til á Hólmavík sem nýttist í neyðartilfellum. Yfir veturinn er reynt að halda opnum vegi frá Norðurfirði til Gjögurflugvallar tvisvar í viku.

Starfsemi og aðstaða Sjúkrahúss Hólmavíkur: Húsnæðið, 458 m² á stærð, er á tveimur hæðum auk kjallara. Efri og neðri hæðin hýsir hjúkrunardeild ásamt eldhúsi. Rúmafjöldi er 12 og eitt rúm er að auki nýtt til bráðainnlagnar. Viðhald hússins hefur verið þökkalegt.

Á sjúkrahúsi stofnunarinnar starfa hjúkrunarfræðingur, tveir sjúkraliðar ásamt 12 ófaglærðum starfsstúlkum í hlutastarfi. Þar er sinnt allt að 12-13 sjúklingum, (hefur farið upp í 17 sjúklinga) sem sumir hverjir þarfnast mikillar umönnunar. Sjúklingar eru vistaðir í bráðatilvikum og til hvíldarinnlagnir í skamman tíma.

Starfsemi og aðstaða Heilsugæslustöðvarinnar á Hólmavík: Húsnæðið er 357 m² á stærð, byggt á árunum 1983 til 1985. Móttaka sjúklinga er opin virka daga frá kl. 9 til 12 og 13 til 16 á Hólmavík. Læknismótaka er sæmilega vel búin tækjum. Hjúkrunarfræðingur sér um mæðraskoðun og ungbarnaeftirlit en sjúkraliðar sjá um móttöku, vélritun sjúkraskýrslna, röntgenmyndatöku auk fleiri starfa. Forvarnarstarfsemi er sinnt á stöðinni. Gæsluvakt er á staðnum. Rannsóknarstofa er frekar lítil og þar er takmörkuð starfsemi. Aðstaða til sjúkrahjálfunar og endurhæfingar er ekki til staðar. Röntgenmyndataeki með búnaði eru nýleg, flestar gerðir mynda eru teknar og sendar til Reykjavíkur til aflestrar. Tannlæknisaðstaða er á staðnum og hefur tannlæknir komið eina viku í mánuði til að sinna tannlækningum. Apótek er rekið af sveitarfélagunum en fastráðinn læknir er ábyrðaraðili. Læknisbústaður er á Hólmavík. Nýleg sjúkrahúsfreið er til staðar, vel búin tækjum.

5.9.5 Félagsþjónusta

Þeir öldruðu sem þurfa á hjúkrunarinnlögum að halda stendur það til boða á Sjúkrahúsi Hólmavíkur. Íbúðir eða annars konar sérhæfð aðstaða fyrir aldraða er ekki fyrir hendi í sýslunni.

Skrifstofa Svæðisstjórnar Vestfjarða um málefni fatlaðra er á Ísafirði. Verkefni skrifstofunnar er m.a. að stuðla að samræmingu á þjónustu við fatlaða á svæðinu og hafa eftirlit með stofnunum fyrir fatlaða og aðgengimálum þeirra á svæðinu.

5.9.6 Opnber stjórnsýsla

Héraðsnefnd Strandasýslu er samstarfsvettvangur sveitarfélaga í sýslunni. Nefndin fjallar um vissa málaflokka sem snerta sveitarfélögin sameiginlega. Héraðsnefnd annast verkefni á sviði samgöngu- og vegamála, ásamt þátttöku í sameiginlegum rekstri. Einnig má nefna fjallskil.

Byggingarfulltrúi er staðsettur í Búðardal.

Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða er í Bolungarvík.

Sorp úr Árneshreppi er urðað á Hólmavík.

Löggæsla er á Hólmavík.

Árneshreppur er aðili að **Almannavarnanefnd Strandasýslu**, en samtals eru fimm sveitarfélög aðilar að nefndinni. Formaður Almannavarnanefndarinnar er sýslumaðurinn á Hólmavík.

5.9.7 Kirkjur, kirkjugarðar

Árnes hefur verið kirkjustaður frá aldaöldli. Fyrsti presturinn sem sögur fara af í Árnesei er Ljótur Refsson og mun hann hafa komið þangað um 1237 og var þar þegar Flóabardagi varð.

Nú eru tvær kirkjur í Árnesei. Eldri kirkjan var vígð árið 1850 og er elsta bygging á Ströndum og með elstu timburkirkjum á landinu. Kirkjan er með gullinsniði og stendur í hinum forna kirkjugarði á svonefndum Árnesei. Í kirkjunni er altariastafla eftir Carl Fries sem er máluð 1859. Kirkjan á gamlan ljóshjál, fornt skírnarfát og kaleik frá 1786. Kirkjan var tekin til lagfæringa á árunum 1990-92.

Nýrri kirkjan var vígð í september 1991. Hún stendur gegnt gömlu kirkjunni, hinum megin við þjóðveginn og er teiknuð af Guðlaugi Gauta Jónssyni arkitekt. Form kirkjunnar ber svipmót af Reykjarneshyrnu sem er ákaflega fagurt og svipmikið fjall í næsta nágrenni. Altari kirkjunnar stendur á tveimur blágrýtissúlum sem teknar voru úr fjöru í sveitinni.

Áður fyrir hefur líklega verið kirkja að Bæ og sést móta þar fyrir kirkjugarði. Þjóðsagan segir að kirkjan hafi verið flutt að Árnesei vegna þess að ljós sást loga þar á kvöldin og var sá staður því talinn helgari.

Kirkjugarður, sem er við gömlu kirkjuna, mun duga næstu 20 árin og er í góðu lagi.

Gamla kirkjan hefur notið styrkja og faglegrar ráðgjafar vegna viðgerða úr húsafriðunarsjóði.

Strandasýsla er nú hluti af Vestfjarðaprófastdæmi. Prestur þjónar frá Hólmavík.

5.10 Umhverfi og útivist

5.10.1 Útivist -almennt

Víða eru góðir útivistarmöguleikar í Árneshreppi eins og fram kemur í kafla 5.8.3, þar sem gönguleiðum er lýst. Þar er náttúrufergurð rómuð og land og náttúra víða lítt eða ósnortin.

Með aðalskipulagstillögunni er lögð fram áætlun (stefnumörkun) sem tekur að einhverju leyti á umhverfis- og útivistarmálum. Þessi áætlun er þó ekki tæmandi enda þarf þessi málaflökkur að vera í sífelldri endurskoðun. Af þessum ástæðum er mikilvægt að fara að öllu með gát og vanda til verka þar sem mannshöndin kemur við sögu.

Gildi útivistarsvæða ræðst oftast af ákveðnum þáttum, svo sem náttúrufari og ýmsum öðrum umhverfisaðstæðum, lega þessara svæða skiptir einnig miklu máli. Þeir umhverfisþættir sem nefna mætti og eru fyrir hendi í Árneshreppi eru: Sjávarströnd, votlendi, vötn, ár, fossar, gljúfur, söguminjar, plöntu- og dýralíf. Það sem hefur síðan mikil áhrif á þróun þessara svæða er manngerð aðstaða og skipulögð starfsemi.

Nefna má ýmsar áhugaverðar gönguleiðir sem tengja útivistarsvæðin.

Bleikja veiðist í nokkrum ám í Árneshreppi, s.s. í Bjarnarfjarðará og Drangavíkurá. Sportveiði er þó ekki mikið stunduð.

5.10.2 Íþróttasvæði

Íþróttavöllur Árneshrepps er í grennd við félagsheimilið Árnesei í Trékyllisvík. Mismunandi er hversu mikill áhugi er fyrir íþróttaiðkun á hverjum tíma. Erfitt er að halda uppi markvissu íþróttastarfi í svo fámennu sveitarfélagi, en samt sem áður er mikilvægt að geta boðið upp á vissa aðstöðu. Þetta þjónar einnig ferðaþjónustu sem menn binda góðar vonir við.

5.10.3 Sundlaug

Krossnessundlaug

Ágæt útisundlaug og búningsaðstaða er að Krossnesi þar sem jarðhiti er fyrir hendi. Laugin er mikið notuð af heimamönnum og af ferðamönnum yfir sumartímenn.

Krossnessundlaugin var tekin í notkun árið 1954 og er hún 12,5 m x 6 m á stærð. Sundlaugin, sem er steinsteypt, og búningsaðstaða við hana eru í góðu ástandi. Endurnýjun og viðhaldi hefur verið vel sinnt.

Sundlaugin er staðsett niðri í fjöru og útsýnið getur verið stórkostlegt, t.d. þegar sólin er að setjast um miðnæturtil og stundum má sjá seli að leik í fjörunni.

5.11 Öryggismál

Í Árneshreppi er til slökkvibúnaður til að bregðast við útköllum. Þessi búnaður er á flugvælinum á Gjögri.

Eldvarnareftirlit í Árneshreppi er eins og almennt gerist. Eftirlit nær jafnt til afgreiðslustigs byggingarleyfis sem og eftirlits með eldri byggingum af öllum gerðum.

6.0. Eignarhald á landi

Bújarðir og annað land í Árneshreppi er fyrst og fremst í einkaeigu. Þar háttar svo til að í mörgum tilfellum eru landeigendur margir um hverja jörð. Um er að ræða marga erfingja viðkomandi jarða. Ríkisjarðir eru Kjörvogur og Árnes I. Jörðin Norðurfjörður II (Valgeirsstaðir) er í eigu Ferðafélags Íslands.

Í aðalskipulagi þessu er ekki gert ráð fyrir eiginlegri þéttingu byggðar.

7.0. Könnun á landnotkun

Þegar í upphafi vinnu við Aðalskipulag Árneshrepps 2005-2025 var ákveðið að gera könnun á áformum landeigenda um landnotkun. Þetta er eðlilegt vegna þess að unnið er að skipulagi sveitarfélagsins í heild. Mikilvægt er einnig að virða eignarrétt manna og að skapa skilyrði fyrir landeigendur til þess að koma á framfæri hugmyndum sínum um landnotkun á eigin landi. Þetta er ekki síst mikilvægt í ljósi ný skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997. Til þess að fylgja þessum markmiðum eftir var landeigendum sendur spurningalisti til útfyllingar en engin svör bárust.

Mjög líklegt má telja að síðar á skipulagstímabilinu komi fram nýjar óskir og hugmyndir um heimild til framkvæmda, en þá þarf að gera breytingar á staðfestu aðalskipulagi í samræmi við kafla 8.1. í greinargerð þessari. Sjá einnig kafla 2.3.1.

Könnun á áformum landeigenda um breytta landnotkun.

Landnotkun/valkostir

- A. Óbreytt landnotkun
- B. Breytt landnotkun

Ef svarið er B þá er spurt um hver eftirfarandi atriði eiga þar við, eitt eða fleira.

1. Leiga/sala á frístundahúsalóðum (1-3 lóðir).
2. Leiga/sala á frístundahúsalóðum (fleiri en 3 lóðir).

3. Leiga/sala á íbúðarhúsalóðum, utan búreksturs 1-3 lóðir.
4. Leiga/sala á íbúðarhúsalóðum, utan búreksturs (fleiri en 3 lóðir).
5. Almenn skógrækt.
6. Virkjun til raforkuframleiðslu: Vatnsafl eða vindafli.
7. Starfræksla efnistökusvæða.
8. Hafnargerð.
9. Ferðaþjónusta (bændagisting).
10. Önnur þjónusta.
11. Breytt landbúnaðarstarfsemi.
12. Aðrar breytingar á landnotkun.

Ef krossað var við lið nr. 12 á listanum þá var vinsamlegast óskað eftir stuttri greinargerð. Nokkur svör bárust seint en niðurstöður þeirra hafa verið teknar til greina.

7.1. Skipulag á bújörðum

Ein af þýðingarmiklum breytingum á nýjum skipulags- og byggingarlögum nr. 73/1997 og í skipulagsreglugerð nr. 400/1998 er sú að allt landið er skipulagsskipt og eru bújarðir ekki undanskildar eins og áður var.

Uppdrættir eru tveir á sama blaði, annar sem nær yfir allt sveitarfélagið er í mælikvarðanum 1/100.000, nefndur sveitarfélagsuppdráttur I. Hinn sem nær yfir byggðasvæðið, er í mælikvarðanum 1/50.000 nefndur sveitarfélagsuppdráttur II.

Aðalskipulag Árneshrepps 2005-2025 á að greiða fyrir öllum afgreiðslum vegna einstakra skipulagsgerinda sem tillagan nær til og gera bændum og öðrum landeigendum léttara að ná markmiðum sínum varðandi landnotkun. Í langflestum tilfellum þarf að vinna deiliskipulag vegna breyttrar landnotkunar.

8.0. UM SKIPULAG

8.1. Framkvæmd og endurskoðun skipulags

Í inngangi þessarar greinargerðar eru rakin helstu atriði sem snúa að hinni lögformlegu hlið aðalskipulags, m.t.t. meðferðar og afgreiðslu þessa mikilvæga þáttar í stjórnsýslu sveitarfélagsins.

Eftir að staðfesting aðalskipulags hefur farið fram hefur það öðlast það gildi sem því er ætlað, þ.e. að vera bindandi fyrir allar meiri háttar framkvæmdir í viðkomandi sveitarfélagi a.m.k. til næstu tólf ára. Þótt aðalskipulagstillagan sé unnin af kostgæfni, svo sem aðstæður leyfa, þá geta ýmsar forsendur breyst á skemmri tíma. Athugun á forsendum endurskoðunar á aðalskipulagi er því nauðsynleg með ákveðnu millibili, enda er ráð fyrir því gert í skipulagsreglugerð nr. 400/1998. Þetta skal gert a.m.k. á fjögurra ára fresti að afloknum sveitarstjórnarkosningum, sjá einnig 16. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997.

Auk þeirrar reglulegu athugunar á endurskoðun sem áður er nefnd getur það gerst að nauðsynlegt sé að gera breytingu á hluta aðalskipulags meðan skipulagsstímabilið stendur yfir. Í því tilfalli er um tvær leiðir að velja:

A. Stærri breyting: Ef um breytingu á aðalskipulagi er að ræða skal farið með slíkt mál eins og um nýtt aðalskipulag væri að ræða, þ.e. leitað staðfestingar ráðherra að nýju, að undangenginni opinberri auglýsingu og samþykki Skipulagsstofnunar, samkvæmt 17., 18. og 19. gr. skipulags- og byggingarlaga.

B. Óveruleg breyting: Ef sveitarstjórn telur að gera þurfi breytingar á aðalskipulagi er séu það óverulegar að ekki sé talin ástæða til meðferðar samkvæmt 17. og 18. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 skal sveitarstjórn senda rökstudda tillögu um breytinguna til Skipulagsstofnunar. Tillögunni skal fylgja yfirlýsing um að sveitarstjórn taki að sér að bæta það tjón er einstakir aðilar kunni að verða fyrir við breytinguna. Skipulagsstofnun skal senda tillöguna áfram til ráðherra ásamt umsögn sinni innan viku frá því að tillagan barst henni. Fallist ráðherra á tillögunu skal sveitarstjórn auglýsa hana með áberandi hætti. Komi ekki fram athugasemdir innan þriggja vikna frá auglýsingu

skoðast tillagan samþykkt. Komi fram athugasemdir við auglýsta tillögu skal fara fram ein umræða um þær í sveitarstjórn. Afgreiðsla sveitarstjórnar skal send ráðherra til staðfestingar. Fallist ráðherra á breytinguna skal hún auglýst í B-deild Stjórnartíðinda.

Innan marka aðalskipulags þarf jafnan að gera **deiliskipulag** sem kveður nánar á um einstakar framkvæmdir, t.d. stærð lóða, breidd gatna, mænisstefnu þaka, nýtingarhlutfall húsa og fleira. Ef vikið er frá staðfestu aðalskipulagi í deiliskipulagstillögu skal sérstaklega gerð grein fyrir nauðsyn á slíku fráviki og þá ber að senda Skipulagsstofnun tillögu um breytingu á aðalskipulag sbr. 21. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997.

9.0. LOKAORÐ

Það eru ýmis atriði sem þarf að skrásetja og fjalla um í greinargerð sem fylgir aðalskipulagstillögu sem þessari. Þetta er vinna sem alltaf er álitamál hvenær líkur. Markmiðið er þó ávallt að koma fram með öll helstu atriði sem ýmist eru einkennandi fyrir sveitarfélagið, hafa áhrif á þróun byggðarinnar, eða hafa fengist samþykkt í stefnumörkun viðkomandi hreppsnefndar.

Það sem undirritaður telur vera mikilvægast varðandi Aðalskipulag Árneshrepps 2005-2025, sem nú er lagt fram til afgreiðslu og staðfestingar, er í aðalatriðum í eftirfarandi:

- Samkvæmt skipulagstillögunni er gert ráð fyrir nokkurri fjölgun íbúa í Árneshreppi og mótast landnotkun í sveitarfélaginu af því.
- Gert er ráð fyrir vissri uppbygging á Norðurfirði og þar verði miðstöð verslunar og þjónustu.
- Gert er ráð fyrir virkjun Hvalár.
- Gert er ráð fyrir uppbyggingu á aðstöðu fyrir félags- og íþróttastarf á Finnbogastöðum.
- Sérstök áhersla er lögð á þátt ferðaþjónustunnar í hreppnum.

Afkoma atvinnulífs og þróun íbúafjölda í Árneshreppi hljóta að fylgjast að.

Til þess að koma í veg fyrir þá íbúapróun sem verið hefur á síðustu árum og áratugum víðast hvar á landsbyggðinni verður ekki annað séð en til þurfi að koma stjórnvaldsaðgerðir sem með ýmsum hætti þyrftu að styrkja jaðarbyggðir á Íslandi. Verði þetta ekki gert er líklegast að hnignun landbyggðarinnar haldi áfram á næstu árum og áratugum. Í þessu sambandi er vitnað í skýrslu Félagsvísindadeildar Háskóla Íslands sem Stefán Ólafsson prófessor hafði umsjón með. Stöðumat liggur fyrir og nú er aðgerða þörf.

Áðurtalin atriði eru einna mikilvægust í fyrirbyggjandi aðalskipulagstillögu, en fjölmörg önnur mál fá umfjöllun og ýmsar ákvarðanir hafa verið teknar varðandi stefnumörkun sveitarfélagsins.

Ég vil að lokum þakka ágætt samstarf við heimamenn í Árneshreppi og þá sérstaklega oddvitana; Gunnstein Gríslason og Oddnýju Snjólaugu Þórðardóttur. Sömuleiðis ber að geta þess að höfundur hefur fengið góða fyrirgreiðslu hjá ýmsum stofnunum og einstaklingum. Nýlegar ljósmyndir í greinargerð eru teknar af Hrafn Jökulssyni rithöfundi á Finnbogastöðum.

Kópavogi, 15. apríl 2009.

Benedikt Björnsson arkitekt faí.

10.0. HELSTU HEIMILDIR

1. Almenna verkfræðistofan 2007. Hvalárvirkjun í Ófeigsfirði, forathugun. Orkustofnun, OS-2007/008.
2. Alþingi: Tillaga til þingsályktunar um stefnu í byggðamálum fyrir árin 2002–2005, 2002.
3. Árbók Ferðafélags Íslands, Haukur Jóhannesson: Lesið í landið í Árneshreppi á Ströndum, útg.00.
4. Brynja Guðmundsdóttir og Hákon Aðalsteinsson 2003. Virkjun Hvalár í Ófeigsfirði með veitu til Reykjafjarðar. 1. forathugun. Orkustofnun, OS-2003/057.
5. Búnaðarsamband Strandamanna: Strandir II, 1985. Lýður Björnsson sá um útgáfuna.
6. Búnaðarsamband Strandamanna: Tölulegar upplýsingar, skýrslur yfir búrekstur.
7. Bygðastofnun: Tölfræðilegar upplýsingar.
8. Fasteignamat ríkisins, Borgarnesi: Skráning fasteigna.

9. Félagsvísindastofnun Háskóla Íslands, Stefán Ólafsson prófessor: Búseta á Íslandi, 1997.
10. Flugstoðir: Upplýsingar og yfirllestur, Guðbjörn Charlesson desember 2007.
11. Fornleifastofnun Íslands: Fornleifar í Árneshreppi á Ströndum, svæðisskráning, 2002.
12. Fornleifastofnun Íslands: Fornleifaskráning í Árneshreppi I, 2003.
13. Fornleifastofnun Íslands: Fornleifaskráning í Árneshreppi II, 2005.
14. Grein í Morgunblaðinu. 18. ágúst, 2007.
15. Hagstofa Íslands: Hagtíðindi og mannfjöldaskýrslur.
16. Haukur Jóhannesson. Jarðfræðilegar aðstæður við Hvalá. Orkustofnun, ÍSOR-2006/050.
17. Haukur Jóhannesson. Yfirborðshiti í Ófeigsfirði, Bjarnarfirði nyrðra og á Dröngum. Orkustofnun, ÍSOR-06266.
18. Haukur Jóhannesson: Ýmsar upplýsingar og gögn, 2006.
19. Heilsugæslustöðin á Hólmavík: Upplýsingar um þjónustu.
20. Heimamenn: Ýmsar upplýsingar, skriflegar og munnlegar, 2004-2005.
21. Hollustuvernd ríkisins: Starfsreglur um góða búskaparhætti, 26. ágúst 2002.
22. Hreppsnefnd og ráðgjafi: Könnun á áformum um breytta landnotkun, 2004.
23. Hörður Svavarsson og Kristinn Einarsson 1983. Ófeigsfjarðarheiði, forathugun á virkjunarkostum. Orkustofnun, OS-83012/VOD-07 B.
24. Íslenskur söguatlas, Reykjavík, 1991, 1992, 1993.
25. Landsnet: Tillögur um legu háspennulínu frá Hvalárvirkjun. 6. apríl 2009.
26. Landvernd: Vistfræði hafsins, lesarkir.
27. Markús Á. Einarsson: Veðurfar á Íslandi, Reykjavík 1976.
28. Menntamálaráðuneytið: Tölfræðileg gögn, vegna skóla og dagvistunar.
29. Náttúrfraeðistofnun Íslands: Starri Heiðmarsson Akureyri 2008. Gróðurfar á Ófeigsfjarðarheiði, unnið fyrir Orkustofnun vegna Rammaáætlunar, NÍ-080005.
30. Náttúruverndarráð: Náttúruminjaskrá, sjöunda útgáfa 1996.
31. Orkubú Vestfjarða: Ýmsar upplýsingar.
32. Orkustofnun: Hvalárvirkun í Ófeigsfirði, forathugun. Júní 2007.
33. Ólafur Jónsson: Skriðuföll og snjóflóð, endurúgefni 1992, þrjú bindi.
34. Samband íslenskra sveitarfélaga: Árbækur sveitarfélaga.
35. Skipulags- og byggingarlög ásamt reglugerðum.
36. Skipulagsstofnun: Ýmsar greinargerðir vegna aðalskipulags.
37. Umhverfissráðuneytið: Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi, 1997.
38. Veðurstofa Íslands: Tölfræðileg gögn.
39. Vefurinn Strandir. is.: Ýmsar upplýsingar.
40. Vegagerðin o.fl.: Námur-efnistaka og frágangur. Gefin út af tíu ríkisstofnunum ásamt S.í.sv. 2002.
41. Vegagerðin, Hólmavík: Umferðartalning o.fl.
42. Ýmis rit um skipulags- og byggingarmál: Erlend og innlend.
43. Ýmsir heimamenn.
44. Zóphónías Pálsson: Ágrip af sögu skipulagsmála í einstökum sveitarfélögum 1938-1988.
45. Þjóðminjasafn Íslands: Fornleifaskrá, Rvík 1990.
46. Þorleifur Einarsson: Jarðfræði, 4. útgáfa 1980.
47. Þorsteinn Jóseppson, Steindór Steindórrson: Landið þitt Ísland, 1981.
48. Örn og Örlygur: Íslandshandbókin, 1989.

11.0. Skýringar hugtaka

Helstu hugtök sem varða skipulags- og byggingarmál og skyld mál eru eftirtalin:

Aðalskipulag: Skipulagsáætlun fyrir tiltekið sveitarfélag þar sem fram kemur stefna sveitarstjórnar um landnotkun, samgöngu- og þjónustukerfi, umhverfismál og þróun byggðar í sveitarfélaginu á minnst 12 ára tímabili. Sveitarstjórn ber ábyrgð á gert sé aðalskipulag. Aðalskipulag skal fjalla um allt land innan viðkomandi sveitarfélags. Aðalskipulag er háð staðfestingu umhverfissráðherra og tekur gildi þegar staðfesting þess hefur verið birt í B-deild Stjórnartíðinda.

Afréttur: Landsvæði utan byggðar sem að staðaldri hefur verið notað til samarbeitar fyrir búfé.

Athafnasvæði: Á athafnasvæðum skal fyrst og fremst gera ráð fyrir atvinnustarfsemi þar sem lítil hætta er á mengun, s.s. léttum iðnaði, vörugæmslum, hreinlegum verkstæðum og umboðs- og

heildverslunum. Almennt skal ekki gera ráð fyrir íbúðum á athafnasvæðum. Þó er unnt að gera ráð fyrir íbúðum tengdri starfsemi fyrirtækja, s.s. fyrir húsverði.

Áætlanir um landnotkun á landsvísu: Á landsvísu eru unnar áætlanir á vegum opinberra aðila, s.s. um samgöngur, fjarskipti, orkumannvirki, landgræðslu, skógrækt og náttúruvernd, sbr. 11. gr. skipulags- og byggingarlaga.

Byggðamynstur: Fyrirkomulag byggðar og landnotkunar, s.s. húsagerðar, hæð húsa, þéttleiki byggðar og tegundir landnóttunar.

Byggðareitur (reitur): Götur skipta þéttbýli í misstór svæði, t.d. bæjarhluta og bæjarhverfi. Byggðareitur kallast hið minnsta slíkra svæða. Um hann liggja engar akbrautir. Oftast markast byggðareitur af fjórum götum.

Byggðapróun: Framvinda atvinnulífs og mannfjölda á tilteknu svæði.

Byggingarfulltrúi: Framkvæmdastjóri byggingarnefndar.

Byggingarhæft: Svo er svæði kallað þegar það hefur verið undirbúið til húsbyggingar. Þá hafa verið gerðir uppdrættir, er setja má lóðarmörk og hús eftir og sýna hvar nálægar götur og leiðslur eru. Þá er og búið að koma götustæðum í rétta hæð, leggja holræsi, vatnsveitu og rafmagnsleiðslur, undirbyggja götur og gera þær akfærar.

Byggingarleyfi: Leyfi sveitarstjórnar til að byggja, breyta eða rífa hús eða önnur mannvirki, ofan jarðar eða neðan, eða breyta notkun þeirra. Undanþegin byggingarleyfi eru götur, holræsi, vegir brýr aðrar en göngubrýr í þéttbýli, jarðgöng, flugbrautir, dreifi- og flutningskerfi rafveitna, hitaveitna, vatnsveitna og fjarskipta, svo og hafnirogr virkjanir, enda eru þær framkvæmdir á vegum opinberra aðila eða unnar samkvæmt sérlögum. Byggingarleyfi þarf þó fyrir varanlegum húsbyggingum sem gerðar eru í tengslum við þessar framkvæmdir. Ennfremur þarf byggingarleyfi fyrir fjarskiptamöstrum, tengivirkjum og móttökudiskum. Byggingarleyfi skal vera í samræmi við staðfest aðalskipulag og samþykkt deiliskipulag, sbr. þó 7. mgr. 43. gr. skipulags- og byggingarlaga.

Byggingarnefnd: Í hverju sveitarfélagi skal starfa byggingarnefnd, kjörin af sveitarstjórn. Sveitarstjórn getur ákveðið að nefndin fjalli einnig um skipulagsmál sveitarfélagsins og nefnist þá skipulags- og byggingarnefnd. Byggingarnefndir fara með byggingarmál undir yfirstjórn sveitarstjórna.

Byggingarreglugerð: Umhverfisráðuneytið setur almenna byggingarreglugerð. Í byggingarreglugerð er m.a. mælt fyrir um hvernig háttað skuli undirbúningi byggingarframkvæmda, eftirliti, efnisnotkun o.fl.

Byggingarreitur: Reitur sem byggingarlínur mynda á skipulagsuppdráttum eða mæliblaði. Innan þessa reits er heimilt að reisa byggingar á viðkomandi lóð.

Byggingarsvæði: Svæði sem samkvæmt skipulagi er ætlað til bygginga s.s. íbúða, iðnaðar- eða verslunarhúsnæðis, stofnana o.fl.

Deiliskipulag: Skipulagsáætlun fyrir afmarkaða reiti innan sveitarfélags sem byggð er á aðalskipulagi og kveður nánar á um útfærslu þess. Ákvæði um deiliskipulag eiga jafnt við um þéttbýli og dreifbýli. Sveitarstjórn ber ábyrgð á og annast gerð deiliskipulags. Tillaga að deiliskipulagi getur einnig verið unnin á vegum landeigenda eða framkvæmdaaðila eða á kostnað þeirra. Deiliskipulag er háð samþykki sveitarstjórnar. Deiliskipulag tekur gildi þegar samþykkt þess hefur verið birt í B-deild Stjórnartíðinda.

Eignarland: Landsvæði sem er háð einkaeignarrétti þannig að eigandi landsins fer með öll venjuleg eignarráð þess innan þeirra marka sem lög segja til um á hverjum tíma.

Einkavegur: Einkavegir eru þeir vegir sem skv. vegalögum teljast ekki stofn-, tengi-, safn- eða landsvegir, og eru kostaðir af einstaklingum, fyrirtækjum eða opinberum aðilum.

Flokkun gatna/vega : Sjá kafla 5.8.2.

Fornleifar: Hvers kyns leifar fornra mannvirkja og annarra staðbundinna minja sem menn hafa gert eða mannaverk og orðin eru 100 ára eða eldri.

Fólkvangur: Landsvæði í umsjón sveitarfélags eða sveitarfélaga sem friðlýst hefur verið til útivistar og almenningsnota.

Framkvæmdaleyfi: Leyfi sveitarstjórnar til framkvæmda sem ekki eru háðar ákvæðum IV. kafla skipulags- og byggingarlaga um byggingarleyfi sbr. gr. 9.1. Framkvæmdaleyfi skal vera í samræmi við skipulagsáætlanir og úrskurð um mat á umhverfisáhrifum þar sem það á við.

Friðlýstar fornleifar: Fornleifar sem ástæða hefur þótt til að friðlýsa sérstaklega vegna mikilvægis minjanna. Hægt er að friðlýsa minjar yngri en 100 ára. Friðlýsingu fornleifa skal þinglýsa sem kvöð á landareign þá sem í hlut á. Þeim minjum, sem friðlýstar eru, skal fylgja 20 metra friðhelgað svæði út frá ystu sýnilegu mörkum fornleifa og umhverfis nema kveðið sé á um annað.

Friðlýst svæði/friðland: Friðland kallast það landsvæði sem friðlýst er samkvæmt náttúruverndarlögum vegna sérstaks landslags, gróðurfars eða dýralífs.

Grenndarkynning: Kynning á óverulegri breytingu á deiliskipulagi eða byggingarleyfisumsókn í þegar byggðu hverfi þar sem ekki liggur fyrir deiliskipulag. Skipulagsnefnd annast grenndarkynningu. Grenndarkynning felst í því að nágrönnum, sem skipulagsnefnd telur að hagsmuni eigi að gæta, er kynnt málið og gefinn kostur á að tjá sig innan ákveðins frests sem skal vera a.m.k. fjórar vikur.

Grunnkort: Kort sem sýnir ákveðinn fjölda kennileita, s.s. mörk sveitarfélaga, lóðarmörk, götur, hæðarlínur eða önnur náttúruleg auðkenni.

Götureitur: Afmarkað svæði sem engar götur liggja um. Oftast afmarkast götoreitur af fjórum götum.

Halli götu: Halli götu er yfirleitt mældur í prósentum. Oft er sagt að halli sé t.d. 1 á móti 10 (10%). Halli = hæð/lengd.

Heilbrigðisreglugerð: Til þess að stuðla sem best að framkvæmd laga um hollustuhætti og heilbrigðisefirlit setur ráðherra heilbrigðisreglugerð um atriði, sem sérlög ná ekki yfir, og gildir hún fyrir allt landið, landhelgi þess og lofthelgi.

Húsfriðunarnefnd: Í húsfriðunarnefnd eiga sæti fimm menn. Þjóðminjavörður er formaður nefndarinnar. Aðra nefndarmenn skipar menntamálaráðherra til fjögurra ára í senn, einn samkvæmt tilnefningu Bandalags íslenskra listamanna, annan samkvæmt tilnefningu Sambands ísl. sveitarfélaga, en tvo án tilnefningar. Meginverksvið húsfriðunarnefndar er að gera tillögur um hvaða hús eða húshluta skuli friða vegna menningarsögulegs, listræns eða umhverfislegs gildis. Menntamálaráðherra ákveður friðun eða brottfall friðunar að fengnum tillögum húsfriðunarnefndar og viðkomandi sveitarstjórnar.

Hverfisvernd: Ákvæði í svæðis-, aðal- eða deiliskipulagi um verndun sérkenna eldri byggðar eða annarra menningarsögulegra minja, náttúru-minja eða trjágróðurs án þess að um lögformlega friðun sé að ræða.

Hættusvæði: Svæði sem að hætta getur stafað af t.d. flóðum, ofanflóðum (snjóflóðum og skriðuföllum), sviptivindum eða jarðskjálftum. Óheimilt er t.d. að reisa mannvirki á svæði þar sem vitað er að snjóflóð hefur fallið.

Íbúðarsvæði: Svæði sem samkvæmt skipulagi er ætlað fyrir íbúðarhús. Á íbúðarsvæðum má ekki gera ráð fyrir öðru en íbúðum og starfsemi sem eðlilegt telst að þar sé til þjónusta fyrir íbúðahverfi, s.s. verslunum, hreinlegum iðnaði, handiðnaðarfyrirtækjum og öðru slíku, sem hvorki verður ætlað að muni valda óþægindum vegna ólyktar, hávaða eða óþrifnaðar né dragi að sér óeðlilega mikla umferð.

Jarðalög: Ný jarðalög nr. 81/2004 eru í ýmsum greinum ólík þeim eldri. Nokkur meginatriði laganna eru eftirfarandi:

1. Forkaupsréttur sveitarfélags á jörðum er afdnuminn. Þótt þessi réttur sé afdnuminn þurfa sveitarstjórnir í nokkrum tilfellum að veita umsögn vegna viðskipta með jarðir.

2. Jarðanefndir verða afnumdar.
3. Leitað skal umsagnar héraðsráðunautar við stofnun nýs lögbýlis.
4. Forkaupsréttur ábúanda er stytur, var eftir 10 ár en verður 7 ár. Þetta gildir einnig um ríkisjarðir.
5. Ættaróðul verði aflögð.
6. Ný ákvæði gilda um sameiningu jarða. Þörf er á samþykki landbúnaðarráðherra vegna þessa gjörnings.
7. Landbúnaðarráðherra skal eingöngu staðfesta skipti á ytri mörkum jarðahluta eða landspildna séu þær leystar úr landbúnaðarnotum eða skipt út úr jörð.

Með nýjum lögum er heimilt að undanskilja jarðefni, rétt til efnistöku umfram búsparfir og einnig öll vatns og jarðhitaréttindi.

Landnotkun: Ráðstöfun lands til mismunandi nota svo sem undir íbúðir, iðnað, verslun, útivist og landbúnað.

Landnotkunarflokkur: Landnotkunarflokkur segir til um hvaða landnotkun er heimil á tilteknum landnotkunarreit, sbr. 2. kafla.

Landnotkunarreitur: Reitur með eina skilgreinda landnotkun. Landnotkunarreitir skal að jafnaði ekki taka yfir minna svæði en götureit. Innan landnotkunarreits skal meirihluti reits helgaður aðalnotkun samkvæmt skilgreiningu viðkomandi landnotkunarflokks í 2. kafla. Önnur notkun en sú sem skilgreind er sem aðalnotkun er þó heimil ef hún nær aðeins til óverulegs hluta reitsins og er í samræmi við aðalnotkun.

Landnýting: Samheiti yfir mælikvarða á það hversu mikil nýting lands er, svo sem nýtingarhlutfall, þéttleiki byggðar og ítölu.

Landslag: Form og útlit landsins.

Landsskipulag: Áætlun sem tekur til landsins alls og fjallar um aðalatriði varðandi þróun byggðar og atvinnuvega. Markmið landsskipulags er að skapa heildaryfirlit, samræma byggðapróun og móta ramma fyrir svæðisskipulag.

Landsvegur: Landsvegir eru samkvæmt vegalögum þeir vegir yfir fjöll og heiðar sem vegamálastjóri ákveður og eigi teljast til neins annars vegaflokks.

Leikvöllur: Leikvöllir þurfa að vera í hæfilegri fjarlægð frá heimilum þeirra barna sem þeir eru ætlaðir. Eftir því hvaða aldurshópi leikvöllum er ætlað að þjóna og fjarlægð frá heimadyrum má skipta þeim í nær-, grenndar- og hverfisvelli.

Lögbýli: Jörð eða lögbýli nefnist skv. ábúðarlögum hvert það býli sem sérstaklega er metið til verðs í fasteignamat, með ákveðnum landamerkjum eða með ákveðnum tún- eða engjamerkjum, ef um er að ræða hjáleigu eða býli sem hefur sameiginlegt beitarland með annarri jörð eða jörðum. Ennfremur verður býlið að hafa nægt landrými eða búrekstraraðstöðu til að framfleyta minnst 10 kúgildum. Auk þess verður að vera nægur húsakostur til að nýta jörðina. Jörð sem ekki hefur verið setin í 2 ár eða lengur telst eyðijörð og þó hús séu fallin eða rifin telst hún lögbýli nema jörðinni sé ráðstafað til annarra nota með samþykki sveitarstjórnar og jarðanefndar, t.d. lögð til afréttar eða sameinuð annarri jörð. Jörð eða lögbýli teljast ennfremur nýbýli, garðyrkjubýli og smábýli sem hlotið hafa samþykki og staðfestingu landbúnaðarráðuneytisins sem lögbýli.

Mengun: Með mengun er átt við að örverur, efni og efnasambönd valdi óæskilegum og skaðlegum áhrifum á heilsufar almennings, raski lífríki eða óhreinki loft, lág eða lög. Mengun tekur einnig til óþæginda vegna ólyktar, hvers konar hávaða og titrings, geislunar og varmaflæðis.

Miðsvæði: Á miðsvæðum skal fyrst og fremst gera ráð fyrir verslunar- og þjónustustarfsemi og stjórnslu sem þjónar heilu landsvæði, þéttbýlisstað eða fleiri en einu bæjarhverfi, s.s. verslunum, skrifstofum, þjónustustofnunum, veitinga- og gistihúsum, menningarstofnunum og hreinlegum iðnaði. Þar sem aðstæður leyfa má á miðsvæðum gera ráð fyrir íbúðarhúsnæði, sérstaklega á efri hæðum bygginga.

Mæliblað: Mæliblað lýsa legu og stærð lóða og gildandi mörkum eigna og umráðasvæða. Á mæliblaði skal sýna kvaðir sem eru í gildi á viðkomandi svæði, s.s. vegna samþykktra mannvirkja eða veitukerfa. Þar skal sýna byggingarreit og hæðartölur aðliggjandi götu. Yfirleitt unnið í mælikvarða 1: 500.

Náttúruminjar: a. náttúruverndarsvæði, b. líffverur, búsvæði þeirra og vistkerfi sem eru á náttúruminjaskrá, sbr. 67. gr. náttúruverndarlaga nr. 44/1999.

Náttúruminjaskrá: Umhverfisráðherra gefur út náttúruminjaskrá fjórða hvert ár og auglýsir hana í Stjórnartíðindum. Náttúruvernd ríkisins skal í samráði við Náttúrufræðistofnun Íslands sjá um öflun gagna og skráningu í náttúruminjaskrá og undirbúa útgáfu hennar.

Náttúruverndarnefnd: Í hverju sýslu- og bæjarfélagi skal starfa þriggja til sjö manna náttúruverndarnefnd. Héraðsnefnd, bæjarstjórn eða borgarstjórn ákveður fjölda nefndarmanna, kys þá til fjögurra ára í senn og ákveður formann. Varamenn skulu kosnir jafnmargir til sama tíma. Hlutverk náttúruverndarnefnda er að stuðla að náttúruvernd hver á sínu svæði m.a. með fræðslu, umfjöllun um framkvæmdir og starfsemi sem líkleg er til þess að hafa áhrif á náttúruna og gera tillögur um úrbætur til sveitarstjórna og Náttúruverndar ríkisins.

Náttúruverndarsvæði:

- a. Friðlýst svæði, þ.e. þjóðgarðar, friðlönd, fólkvangar, og náttúruvætti.
- b. Önnur svæði og náttúrumyndanir sem eru á náttúruminjaskrá.
- c. Afmörkuð svæði á landi og sjó sem njóta verndar samkvæmt öðrum lögum vegna náttúru eða landslags.

Nýtingarhlutfall: Hlutfall milli brúttó gólfplatar á lóð eða reit og flatarmáls lóðar eða reits. Lóðanýting segir til um hlutfallið milli heildargólfplatar á lóð og flatarmáls lóðar. Reitanyting segir til um hlutfallið milli heildargólfplatar á landnotunarreit eða götureit og flatarmáls reitsins.

Opíð svæði til sérstakra nota: Opín svæði til sérstakra nota eru svæði með útivistargildi á einn eða annan hátt þar sem gert er ráð fyrir mannvirkjagerð í tengslum við þá starfsemi sem þar er stunduð, s.s. tjald- og hjólhýsasvæði, skrúðgarðar, kirkjugarðar, leiksvæði, íþróttasvæði, golfvöllir, sleða- og skíðasvæði, skautasvæði, siglingaaðstaða, hesthús og reiðvöllir, rallýbrautir og skotvöllir. Einnig garðlönd og trjáræktarsvæði.

Óbyggð svæði í skipulagsáætlunum: Í svæðis- og aðalskipulagi skal gera grein fyrir þeim svæðum sem skilgreind eru sem óbyggð svæði. Almenn er ekki gert ráð fyrir deiliskipulagningu óbyggðra svæða. Ef mannvirki, s.s. stígar, eru fyrirhuguð á óbyggðum svæðum getur þurft að deiliskipuleggja þau.

Ósnortið víðerni: Landsvæði sem er a.m.k. 25 km² að stærð eða þannig að hægt sé að njóta þar einveru og náttúrunnar án truflunar af mannvirkjum eða umferð vélknúinna farartækja á jörðu, er í a.m.k. 5 km fjarlægð frá mannvirkjum og öðrum tæknilegum ummerkjum, svo sem raflinum, orkuverum, miðlunarlónum og þjóðvegum, og þar sem ekki gætir beinna ummerkja mannsins og náttúran fær að þróast án álags af mannlegum umsvifum.

Ræktað land: Garðar og tún og akrar, þ.e. land sem hefur verið ræktað með jarðvinnslu, sáningu og reglulegri áburðargjöf, land í skógrækt eða land sem hvorki hefur þarfnast jarðvinnslu né sáningar til að verða slægjuland en er það vegna áburðargjafar og er notað sem slíkt.

Sérstök svæðisskipulagsmeðferð: Svæðisskiplag sem tekur til stakra framkvæmda eða áætlana, oft á vegum annarra aðila en sveitarstjórna, sbr. 15.gr. skipulags- og byggingarlaga. Skipulagstillaga er unnin af þeim sem ábyrgð ber á viðkomandi áætlun eða framkvæmd en kynnt á vegum Skipulagsstofnunar. Sérstakt svæðisskiplag er háð staðfestingu umhverfisráðherra. Sérstakt svæðisskiplag tekur gildi þegar staðfesting þess hefur verið birt í B-deild Stjórnartíðinda.

Sjálfbær þróun: Þróun samfélags sem tekur mið af vistfræðilegum, hagrænum, menningarlegum og félagslegum þörfum núlifandi og komandi kynslóða.

Skipulagsáætlun: Áætlun sem gerir grein fyrir markmiðum viðkomandi stjórnvalda og ákvörðunum um framtíðarnotkun lands og fyrirkomulag byggðar og lýsir forsendum þeirra ákvarðanna.

Skipulagáætlunir skiptast í þrjá flokka: Svæðisskipulag, aðalskipulag og deiliskipulag. Skipulagsáætlun er sett fram í greinargerð og á uppdrætti.

Skipulagsferill: Framvinda skipulagsvinnu, m.a. undirbúningur skipulagsvinnunnar, uppbygging verkþátta, öflun og greining upplýsinga, úrvinnsla valkosta, stefnumörkun, samskipti við sveitarstjórn og almenning, ákvarðanatáka, framkvæmd skipulags, stjórnun og endurskoðun.

Skipulagsfulltrúi: Skipulagsfulltrúi er framkvæmdastjóri skipulagsnefndar. Í þeim sveitarfélögum þar sem skipulags- og byggingarnefnd starfar, getur skipulags- og byggingarfulltrúi annast skipulagsmál.

Skipulagsgreinargerð: Lýsing skipulagsáætlunar þar sem gerð er grein fyrir skipulagsmarkmiðum og færð rök fyrir stefnu og ákvörðunum um landnotkun og þróun byggðar.

Skipulagskvaðir: Kvaðir sem lagðar eru á einstakar lóðir í skipulagi, svo sem um fjölda bílastæða, umferðarrétt eða legu lagna.

Skipulagsmarkmið: Markmið og almenn stefna skipulagsáætlunar og og markmið hennar í einstökum málaflokkum.

Skipulagsnefnd: Í hverju sveitarfélagi skal starfa sérstök skipulagsnefnd eða sameiginleg skipulags- og byggingarnefnd. Skipulagsnefndir, skipulags- og byggingarnefndir þar sem við á, fara með skipulagsmál undir yfirstjórn sveitarstjórna.

Skipulagsreglugerð: Umhverfisráðherra setur reglugerð, er nær til alls landsins, um gerð skipulagsáætlana að fengnum tillögum Skipulagsstofnunar og umsögn Sambands íslenskra sveitarfélaga. Í skipulagsreglugerð skal kveðið nánar á um gerð skipulagsáætlana, svo sem um innihald skipulagsgreinargerða, framsetningu skipulagsuppdráttar, skipulagskvaðir og skipulagsskilmála, um samráð og kynningu tillagna og afgreiðslu skipulagsáætlana. Í skipulagsreglugerð skal skilgreina landnotkunarflokka og umhverfisvernd, svo og önnur hugtök sem fyrir koma í reglugerðinni og þarfnast skýringa. Í skipulagsreglugerð skal kveðið á um öryggis-forsendur og takmarkanir á landnotkun, t.d. vegna náttúruvár eða mengunar. Þá skal sérstaklega kveðið á um aðgengi og þarfir barna, fatlaðra og aldraðra. Í skipulagsreglugerð skulu vera ákvæði um starfshætti skipulagsnefnda, skipulagsfulltrúa og samvinnunefnda um svæðisskipulag og um menntun og starfsreynslu skipulagsfulltrúa og annarra þeirra sem falin er gerð skipulagsáætlana.

Skipulagsskilmálar: Ákvæði í skipulagsáætlun um nánari útfærslu skipulags um samsetning byggðar, byggingarlínur, hæð húsa o.fl.

Skipulagsstig: Skipulagsstigin eru fjögur, lands-, svæðis-, aðal- og deiliskipulagsstig.

Skipulagsstjóri: Framkvæmdastjóri Skipulagsstofnunar. Hann fer með stjórn skipulagsmála í umboði ráðuneytis.

Skipulagsstofnun: Hlutverk Skipulagsstofnunar er í aðalatriðum eftirfarandi: Að hafa eftirlit með framkvæmd skipulags- og byggingarlaga og viðeigandi reglugerða. Að veita ráðgjöf um skipulags- og byggingarmál. Að fylgjast með stöðu skipulagsmála í sveitarfélögunum. Að annast leiðbeiningarstarf og sjá um umsagnir um ágreiningsmál. Að sjá um upplýsingar um landnotkun á landsvísu. Að stuðla að rannsóknum og útgáfu og að sjá um upplýsingar um ferlimál fatlaðra. Að framfylgja ákvæðum laga um mat á umhverfisáhrifum.

Skipulagssvæði: Það landsvæði sem skipulagsáætlun tekur til. Svæðisskipulag tekur til alls lands tveggja eða fleiri sveitarfélaga sem jafnan skulu mynda heild í landfræðilegu, hagrænu og félagslegu tilliti. Aðalskipulag tekur til alls lands eins sveitarfélags. Deiliskipulag nær til einstakra svæða eða reita innan aðalskipulags og skal jafnan miðast við að ná til svæða sem mynda heildstæða einingu. Í þéttbýli skal deiliskipulag að jafnaði ekki taka yfir minna svæði en götúreit.

Skipulagstillaga: Tillaga að skipulagsáætlun sem sett er fram í greinargerð og á uppdrætti. Svæðisskipulag telst skipulagstillaga fram að endanlegri samþykkt samvinnunefndar á skipulagsáætlun. Aðal- og deiliskipulag telst skipulagstillaga fram að endanlegri samþykkt sveitarstjórnar á skipulagsáætlun.

Skipulagstímabil: Það tímabil sem skipulag nær til. Aðalskipulag skal miðað við ákveðið tímabil og er því ætlað að fullnægja áætluðum þörfum eigi skemur en til loka skipulagstímabilsins. Tímabil aðalskipulags skal að jafnaði vera minnst 12 ár.

Skipulagsuppráttur: Uppráttur sem sýnir fyrirhugaða notkun lands í samræmi við þá stefnumörkun sem kynnt er í skipulagsgreinargerð.

Staðfest skipulag: Skipulag sem umhverfisráðherra hefur staðfest eftir að það hefur hlotið meðferð skv. 17.-18. gr. skipulags- og byggingarlaga. Þegar skipulag hefur verið staðfest er það bindandi fyrir alla aðila.

Stofnanasvæði: Svæði sem er fyrst og fremst ætlað fyrir stofnanir ríkisins og sveitarfélaga.

Sveitarfélagsuppráttur: Skipulagsuppráttur aðalskipulags sem nær til alls lands viðkomandi sveitarfélags og þar sem gerð er grein fyrir notkun lands utan þéttbýlis.

Svæði fyrir frístundabyggð: Svæði fyrir frístundabyggð eru svæði ætluð fyrir frístundahús, þ.e. byggð sem ekki er ætluð til heilsársbúsetu. Til svæða fyrir frístundabyggð teljast einnig svæði fyrir fjallaskála, gangnamannaskála og neyðarskýli.

Svæði fyrir þjónustustofnanir: Á svæðum fyrir þjónustustofnanir skal fyrst og fremst gera ráð fyrir stofnunum og fyrirtækjum sem óháð eignaraðild veita almenna þjónustu við samfélagið, s.s. menntastofnunum, heilbrigðisstofnunum, menningarstofnunum, félagslegum stofnunum, trúarstofnunum, umferðarmiðstöðvum og öðrum þjónustustofnunum ríkis, sveitarfélaga eða annarra aðila.

Svæðisbyggingarnefnd: Heimilt er sveitarfélagi að hafa samvinnu við nágrannasveitarfélag eða -félög um kosningu svæðisbyggingarnefndar og ráðningu byggingarfulltrúa, sbr. gr. 7.2 í byggingarreglugerð nr. 44/1998. Svæðisbyggingarnefnd skal kjósa sér formann á fyrsta fundi.

Svæðisskipulag: Skipulagsáætlun sem tekur yfir fleira en eitt sveitarfélag. Hlutverk svæðisskipulags er að samræma stefnu um landnotkun, samgöngu- og þjónustukerfi, umhverfismál og þróun byggðar á svæðinu á minnst 12 ára tímabili. Frumkvæði að gerð svæðisskipulags getur komið frá sveitarstjórnunum og Skipulagsstofnun. Samvinnunefndir annast gerð svæðisskipulags. Svæðisskipulag skal taka til alls þess lands þeirra sveitarfélaga sem hlut eiga að máli.

Umhverfisstofnun: Stofnunin starfar samkvæmt lögum nr. 90/2002 um Umhverfisstofnun. Hlutverk hennar er að stuðla að velferð almennings með því að beita sér fyrir heilnæmu umhverfi, öruggum neysluvörum og verndun og sjálfbærri nýtingu náttúruauðlinda.

Meginmarkmið:

- Heilnæmt umhverfi - að athafnir mannsins og þau efni sem hann notar og framleiðir spilli ekki að óþörfu auðlindum landsins og vistkerfi.
- Sjálfbær þróun - að ekki sé gengið á rétt komandi kynslóða til lífsgæða.
- Öryggi neytenda - að matvæli, aðrar neysluvörur og efni valdi ekki heilsutjóni, slysum á fólki eða mengun.

Umhverfisvernd: Alhliða vernd gegn hvers konar mengun, öðrum skaðlegum umhverfisáhrifum og varðveisla náttúrugæða.

Úrskurðarnefnd skipulags- og byggingarmála: Stjórnsýslunefnd sem úrskurðar um ágreining á sviði skipulags- og byggingarmála samkvæmt skipulags- og byggingarlögum.

Þéttbýli: Þyrping húsa þar sem búa minnst 50 manns og fjarlægð milli húsa fer að jafnaði ekki yfir 200 metra.

Þéttleiki byggðar: Landnýing innan þéttbýlis miðað við brúttóflatarmál lands sem m.a. er lýst með hlutfalli milli samanlagðs gólfflatar á tilteknu svæði og flatarmáls svæðisins eða reiknisstærðum eins og íbúar/ha eða íbúðir/ha.

Þjóðlenda: Landsvæði utan eignarlanda þó að einstaklingar eða lögaðilar kunni að eiga þar takmörkuð eignarréttindi.

Þjóðvegir: Sjá kafla 5.8.2.

*Uppdrættir
vegna
aðalskipulags:*

*Sveitarfélagsuppdráttur
Skýringaruppdráttur*

*Viðaukar
greinargerðar*

Afgreiðsla á athugasemdum íbúa

Afgreiðsla á athugasemdum umsagnaraðila

Samþykkt tillaga að afgreiðslu vegna minnisblaðs Skipulagsstofnunar, dags. xx.

*Svæðisskráning í Árneshreppi á Ströndum, svæðisskráning og
Fornleifaskráning í Árneshreppi, hefti I og II, lögð fram með skipulagstillögunni.*

Umhverfisskýrsla, lögð fram með skipulagstillögunni.